

~~1788~~
1788

1788/22

Украинско Слово

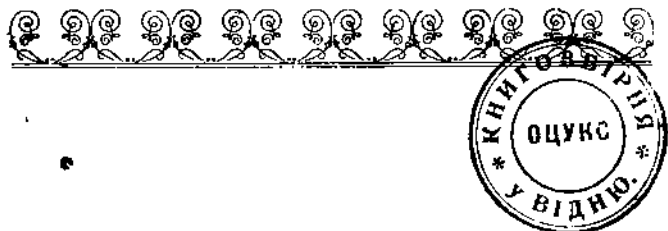
Непериодическо издание.

1919 г. ————— 1 Септември ————— № 3.

София — Печатница „Право“ — Раковски 99.

СЪДЪРЖАНИЕ.

	Стр.
Тържество на справедливостта	1
Украинско-полскитѣ отношения въ Галиция — Ю. Лемко.	3
Ноти на Украинската делегация въ Парижъ до Прѣдседателя на Мирната Конференция	23
Украинскиятъ въпросъ въ френския печатъ	28
Посѣщение у Петлюра	33
Съставътъ на Украинския Министерски Съвѣтъ.	35
Хроника.	36
Украинскиятъ националенъ химнъ	38

„Най-послѣ възтържествува справедливостта“! — съ такива грѣмки думи парижкиятъ вѣстникъ „Matin“ завършва статията си по случай рѣшението на мирната конференция да даде източна Галиция на Полша.

И глухия, и слѣпия, — всички отдавна много добръ знаятъ, че източна Галиция отъ памти вѣка е населена отъ украинското плѣме и че този чисто украински край, откъснатъ отъ останалата Украина, се е борилъ дълго врѣме за освобождението си отъ умразното му полско-австрийско иго.

Започвайки, сега завършената, четиригодишна война, всичкитъ съюзници на Русия единогласно се съгласиха да присъединятъ Източна Галиция къмъ Руска Украина. Като резултатъ на тази спогодба се появи извѣстния позивъ на бившия върховенъ главнокомандующъ на всичкитъ руски военни сили, великия князь Николай Николаевичъ. Тогава цѣлата френска преса, въ това число и в. „Matin“ привѣтствуваха това рѣшение, като „актъ на висша справедливостъ“.

По този въпросъ не можеше да има двѣ мнѣния, понеже Източна Галиция по своя исторически, етнографически, езиковенъ и битовъ характеръ съставлява едно недѣлимо цѣло съ останалата Украина.

Прѣзъ войната украинското население на Галиция бѣше подложено на такива опустошения и разорения, които, може би, могатъ да се сравнятъ само съ страданията, изнесени отъ белгийския народъ. Галичанитѣ обаче, както белгийцитѣ, мжжествено устояха на всички нещастия, които ги сполетѣха и съ твърда вѣра очакваха скорото си освобождение и края на дългогодишнитѣ си страдания.

Като резултатъ на всички тѣзи надежди на Галицкитѣ украинци страната имъ биде присъединена, въпрѣки всички очаквания, къмъ сжщата онази Полша, която всѣкога бѣше и е, най-големия врагъ на всѣки галичанинъ.

И това в. „Matin“ нарича тържество на справедливостта!

Неможе да се прѣдположи, че мирната конференция не е знаела кой народъ населява Източна Галиция, отъ какви стремежи той се въодушевява и какви сж правата му върху тази областъ. Това се опровергавъ даже само отъ факта, че

сжшитѣ съюзници на Русия още въ 1914 година напълно опрѣдѣлено се изказаха по този въпросъ.

Безъ съмнѣние този възгледъ на въпроса се запази и до сега.

Но какво стана, че се получи такъвъ неочакванъ край? — Този новъ факторъ е руския болшевизмъ, който заплашва цѣла Европа. Поляцитѣ използваша този факторъ, за да осъществятъ мечтитѣ си, — да поробятъ украинския народъ и въ Източна Галиция, и въ Холмско и даже въ Волинъ и Подолия.

Както е извѣстно Украинцитѣ бѣха първи, които открито се противопоставиха на руския болшевизмъ. Тѣ си поставиха за цѣль на всѣка цѣна да не допуснатъ болшевицитѣ въ Украина и да запазятъ законността и реда.

Тази борба продължава и сега и е пълна съ геройско самопожертвуване отъ страна на украинския народъ.

Съседната Полша, вмѣсто да помага на украинцитѣ въ борбата имъ противъ общия врагъ, гледа да използва удобния моментъ и започна да интригува. Първо тя прѣдяви претенциитѣ си върху Холмско и една частъ отъ Източна Галиция, послѣ, слѣдъ като се споразумѣ съ Румжния, почна да доказва, че коридора между Полша и Румжния (т. е. Източна Галиция), не е запазенъ отъ нахлуването на болшевицитѣ и че затова е ужъ необходимо да се слѣятъ ромжнския и полския фронтове, за да се спаси Западна Европа отъ нахлуването на руския болшевизмъ въ прѣдѣлитѣ ѝ. Покъсно сжшитѣ поляци започнаха да сипатъ обвинения, че украинската армия се състои на половина отъ болшевици, слѣдъ това, че тя се е слѣла съ болшевицитѣ и най-сетнѣ, че тя се командва отъ германски офицери (!)

Интригата бѣше направена доста сполучливо, и като нейнъ резултатъ се яви прѣдложението да се окупира Източна Галиция отъ полскитѣ войски и да се присъедини къмъ гържествуващата Полша.

Сега полския и румжнския фронтове сж съединени и заплашениятъ коридоръ е изпълненъ съ сигурни войски. Но въпрѣки това, задъ стѣната на тѣзи военни сили се пролива човѣшка кръвъ и се води упорита борба отъ изгнаницитѣ на Източна Галиция, заедно съ останалитѣ украинци, противъ болшевицитѣ.

Отъ една страна върху тѣхъ се сипятъ болшевишки снаряди, отъ друга — цѣла стѣна на полско-ромжнски щикове. Какво ли ще каже историята, какво ли ще кажатъ хората, слѣдъ като се прѣсне мъглата въ която блуждае сега цѣлия свѣтъ?

Ю. Лемко

Украинско-полските отношения въ Галиция.

Поляците отдавна сж свикнали да сѣтатъ Галиция неотдѣлима частъ на Полската държава. Тѣ въ продължение на цѣли вѣкове, като отнематъ, първо, на украинците всички сръдства за отбрана и докарватъ по такъвъ начинъ украинския народъ въ Галиция до културенъ и икономически упадъкъ, съумѣха да прѣддатъ на Източна Галиция полски изгледъ; възъ основа на това тѣ сега прѣдвяватъ претенциите си върху тази исторически и фактически украинска земя. Въ това врѣме галицките украинци, въпрѣки невѣроятните прѣчки отъ страна на полските управници на областта, докараха своето културно развитие до такава степенъ, че слѣдъ разпадането на Австрия бѣха въ състояние да взематъ властѣта въ рѣцѣтъ си. Основавайки се на общо признатото право на самоопредѣление на народите и на ясно изразеното на всенародния конгресъ въ Львовъ искание на Украинското население въ Галиция, тѣ прогласяватъ Източна Галиция за независима република. Поляците обаче, чиято минала история изглежда не ги е научила на нищо, отричатъ на украинците правото на самоопредѣление и по такъвъ начинъ работата идва до ненужно проливане кръвта на два съседни славянски народа; руските болшевици използватъ това, защото украинските войски, вмѣсто да помагатъ на Петлюровските войски, трѣбало е да палятъ фронта въ Източна Галиция противъ поляците.

Източна Галиция нѣкога съставяше чисто украинска етнографична територия. Въ 1386 г. тя пада окончателно, по силата на оржжието, подъ властѣта на поляците, които обаче отъ самото начало създаватъ отдѣлна административна единица, така нареченото „Воеводство руске“. Съ бързи крачки започва колонизацията и ополчаването на Галиция, съсирана отъ вътрѣшни борби, татарски нападения и борба съ претендентите за прѣстола слѣдъ измирането на княжеската династия. Кралетѣ щедро надаряватъ полската шляхта съ бившите княжески и боярски земи, (съ това се обясняватъ голѣмите латифундии на полските магнати въ Източна Галиция, каквито латифундии има, може би, само въ Русия), на мѣста заселватъ нѣмски колонисти, които въ края на краищата се ополчаватъ. Бившата Полска държава, макаръ и да се е казвала република, е била собствено една чисто аристократическа държава. Цѣлата държавна властъ се е намирала въ рѣцѣтъ на шляхтата, а кралетѣ на края само сж изпълнявали слѣпо исканията на шляхетския сеймъ или на сената. Другите обществени класи, като еснафи (мѣщане) и селяни не

сж играли никаква роля въ държавния животъ. Шляхтата ги е експлоатирила най-безмилостно и се отнасяла къмъ тѣхъ, като къмъ животни. Достатъчно е да се спомни, че шляхтичътъ е могълъ дори да убие селянина и затова не е билъ сжденъ, а по-късно е трѣбало за наказание да внесе една полска жълтица въ държавната хазна. Освѣнтъ това въ бившата Полска държава господстваща религия е била католишката, всички други християнски религии, като протестанската, а главно православната сж били жестоко прѣслѣдвани. На самата дума православенъ поляцитъ сж прѣдавали само обидно значение. Поляцитъ обръщатъ по-малко внимание на западната си граница, вслѣдствие на което такива чисто полски области, като Померания и Силезия, съ врѣме ставатъ чисто нѣмски земи; цѣлото внимание тѣ насочватъ къмъ Изтокъ, имайки срѣщу си неорганизирани още славянски православни плѣмена, като бѣлоруси и украинци, на които поляцитъ гледатъ, като на торъ за полската култура. Бидейки винаги защитници на Римъ, поляцитъ ревностно се заематъ съ унищожаването на православието въ източните си владѣния и съ разпространяването на католичеството; заедно съ това тѣ разпространяватъ и полската култура, като оправдаватъ по такъвъ начинъ завоевателната си политика на Изтокъ.

Не е чудно за това, че при тѣзи обстоятелства украинската интелигенция, главно шляхтата, не искайки да изпадне до ролята на простия селянинъ, постепенно се ополчава, до като на края съвсѣмъ изчезва. Украинскитъ еснафи и селяни оказаха по-голъма съпротива; понеже къмъ тѣхъ се отнасятъ еднакво, както къмъ полскитъ имъ събратия, тѣ не се подаватъ лесно на влиянието на полската култура и главно се държатъ здраво за православната си вѣра. За да насадятъ и между тѣхъ католицизма, поляцитъ измислятъ унията съ Римъ, споредъ която върховния обредъ не се промѣня, а само се приематъ нѣкои католишки догми, между другитъ — римския папа за глава на черквата. Сключването на тази уния съ Римъ стана въ Брестъ въ 1596 год. Висшето православно духовенство лесно се съгласи на това, особено слѣдъ като му обѣщали да приравнятъ правата на униятскитъ висши духовници въ латинскитъ. Простиятъ народъ обаче е билъ рѣшително противъ унията и дълго и съ всички срѣдства се е борилъ противъ нея. Пролива се много невинна кръвъ, докато украинското галицко население приема окончателно унията. Остатъци отъ православието се срѣщатъ до края на 18 в. Обаче и слѣдъ приемането на унията, поляцитъ продължаватъ да гледатъ на униятитъ, като на нѣщо по долно отъ истинскитъ католици и униятскитъ владци не сж могли да засѣдаватъ нито въ сейма, нито въ сѣната въ Варшава, заедно съ полското духовенство.

Върпки това неблагоприятно положение, украинската култура и писменостъ въ Галиция все пакъ се запазватъ отчасти, главно край черковнитѣ братства, напр. при Ставропигийското братство въ Львовъ, (то е зависѣло направо отъ киевския православенъ митрополитъ), при което е имало училище и печатница. Последната се запазва до най-ново време. Украинската писменостъ се запазва главно въ така наречената полемична литература, която е имала за цѣль защитата на православната вѣра. Разбира се, че при такива обстоятелства, украинскиятъ елементъ не е могълъ да играе каквато и да е роля, и лишенъ не само отъ ръководители, но и отъ всички културни и икономически сръдства за защита, той е съставлялъ прѣзъ последнитѣ години прѣди подѣлбата на Полша, една тъмна етнографична маса.

Положението, обаче, започва да се измѣня слѣдъ като въ 1772 г. Източна Галиция минава въ ръцѣтъ на Австрия. Първата задача на австрийскитѣ владѣтели е била да облекчи положението на селянитѣ и да ги освободи, поне отъ части, отъ господството на шляхтата и висшето духовенство. За тази цѣль се издаватъ „патенти“ относно разкрѣпостяването на селянитѣ, намаляването на работнитѣ дни и т. н. и унищожението на нѣколко стотици манастири, съвсѣмъ излишни въ такова голѣмо количество, каквото съществуваше тогава. Австрийскитѣ управници отъ самото начало на присъединението на Галиция къмъ Австрия, виждайки въ полската шляхта свой врагъ, който мечтае за възстановяването на бившата Полска държава, искатъ да си намѣрятъ нѣкой съюзникъ противъ нея между самото мѣстно население. Ръководнитѣ австрийски кръгове смѣтатъ, че такива съюзници могатъ да имъ бждатъ само украинцитѣ (рутени, споредъ официалната австрийска терминология). Обаче украинскитѣ ръководители, които сж ополеченото висше духовенство, не дораснали, за жалость, до великата задача, да станатъ на чело на освободения отъ полското иго украински народъ, не съумѣватъ да използватъ изгодния случай. Ясно е, че можейки да се опратъ на селската маса, тѣзи единъ видъ, украински аристократи по примѣръ на бившата Полша се отнасятъ къмъ селянитѣ, като къмъ нѣщо съвсѣмъ долно на което почти не заслужава да се обърща внимание. Трѣба да се отбѣлжи още, че въ Галиция почти до половината на 19 в. писмениятъ езикъ е билъ, вече мъртвия старобългарски езикъ, или както сж го наричали въ Украина, черковно-славянски. А поляцитѣ отдавна вече били изоставили да пишатъ на латински и сж имали въ това време единъ съвсѣмъ разработенъ писменъ езикъ и голѣма литература на роденъ езикъ. Затова ръководителитѣ на украинския народъ сж заповѣдали на народа да говори и пише на „пан-

ськи“ (господарски), макаръ и чуждъ за тѣхъ, полски езикъ, а не на простия, селски, украински. Стигнало е до тамъ, щото дори въ черквитѣ се е проповѣдвало на полски, а си-новетѣ на виднѣтъ украински духовници сж взимали участие въ полскитѣ възстания.

Подъ влиянието обаче на националното възраждане на другитѣ славяни, а особено подъ влиянието на националното възраждане на руска Украина и въ Галиция, частъ отъ украинската учаща се младежъ, а главно така наречената „галицка тройка“ М. Шашкевичъ, Я. Головацки и И. Вагилевичъ, се опитватъ да събудятъ галицкитѣ украински маси и за тази цѣль издаватъ сборникъ „Русалка Днѣстрова“ на украински народенъ езикъ. Тази украинска младежъ се заема енергично съ национална просвѣта изпърво всрѣдъ украинската интелигенция, а отпослѣ и измежду селянитѣ. Обаче това дѣло е било много мжчно, първо защото, както вече поменахъ по-горѣ, украинското духовенство е било пропито съ полска култура и е смѣтало за недостойно, образованъ човѣкъ, да говори и пише на народенъ езикъ, и второ, защото селянитѣ сж зависили отъ полската шляхта. Когато, обаче въ 1848 г. се е прѣмахнало крѣпосничеството и селянитѣ сж се приравнили къмъ другитѣ обществени класи, украинската интелигенция може вече да проникне въ тъмното украинско село. Селянинътъ, обаче, дълго още упорствува, дълго още не вѣрва на никой „пан“ (така е навикналъ той да нарича всѣки човѣкъ облѣченъ по европейски, който и да е той, неговъ приятель или неприятель). Това не е чудно; той е наистина вече свободенъ гражданинъ въ държавата, но пакъ все още зависи отъ полския чокой. При унищожаването на крѣпостното право и раздаването земи на селянитѣ, много земи, голѣма частъ отъ пасбища и почти всички гори оставатъ въ ржцитѣ на шляхтата. Полскитѣ землевладѣлци освѣнъ това, си запазватъ изключителното право, да правятъ ракия и да иматъ крѣчми по селата. Тѣзи крѣчми до скоро сж били истинско мжчение за галицкото село. Наемали сж ги евреи, които сж сжщо вѣрни слуги на полската шляхта. Галицкитѣ селянинъ, недо-вѣрвайки се нито на поповетѣ си, нито на учителитѣ си (разбира се по-късно, защото народни училища въ Галиция започватъ да се развиватъ едвамъ прѣзъ послѣднитѣ десетилѣтия), често е искалъ съвѣти отъ наемателя-евреинъ и като сръбвалъ ракийка му разкривалъ всичкитѣ си тжги. Тѣзи евреи-крѣчмари, бидейки както е обикновено въ Галиция хора грамотни и дребни търговци безмилостно експлоатирали простия селянинъ. Селянитѣ, както полскитѣ така и украинскитѣ, докато оставали безграмотни, давали възможност на галицкитѣ евреи да ги ограбватъ, но съ появява-

нето и разпространяването на просвѣтата въ селата въ най-ново време се повдига стихийна борба противъ еврейтъ, бойкотираше се кръчмитѣ имъ, а често и тѣхнитѣ дюкани.

Такова важно събитие, като въвеждането конституция въ Австрия заварва украинцитѣ съвсѣмъ неподготвени и тѣ, поради своята неорганизираностъ, не могатъ да използватъ конституцията, а най-главно не могатъ да попрѣчатъ на полскитѣ интриги въ Виена прѣзъ 1867 г. Поляцитѣ до 1863 г. сж се отнасяли враждебно къмъ централното правителство. Виждайки обаче, че последното възстание не сполучи и че резултата отъ това възстание е въвеждането въ руска Полша най-невѣроятни притѣснения отъ страна на царското правителство и унищожение на всички слѣди отъ минала независимостъ, виждайки отъ друга страна, че и въ нѣмска Полша, нѣмцитѣ не се отнасятъ ло-добрѣ къмъ поляцитѣ, полската шляхта рѣшава да промѣни политиката си спрѣмо виенското централно правителство отъ опозиционна въ най-лоялна, за да запази поне въ Галиция полската култура и властта си надъ тази областъ. Въ 1866 г. тѣ подаватъ на императора извѣстната декларация—„При тебъ сме Господарю и ще останемъ съ тебъ“; съ това поляцитѣ окончателно заставатъ на страната на виенското централистично правителство и отъ тогава непрѣкъснато, до разпадането на Австрия (съ изключение на единъ случай, вече прѣзъ време на свѣтовната война, когато въ виенския парламентъ става въпросъ за подѣлбата на Галиция на полска и украинска, и когато поляцитѣ свалятъ правителството на Зайделъ), влизатъ заедно съ нѣмскитѣ дѣсни партии въ правителственото болшинство, противъ опозицията, въ която обикновено влизатъ южни славяни, хървати и словинци, украинци, италианци и социалисти, а много често и чехи. Въ 1867 г. Галиция получава автономия, която поляцитѣ съумѣватъ да използватъ само за себе си. Макаръ австрийската конституция да казва изрично, че всички народи въ държавата сж равноправни и всички мѣстни езици иматъ право на гражданство въ управлението, сжда и училището, но въ дѣйствителностъ даже минималнитѣ права на украинцитѣ въ Галиция не се зачитатъ. Нѣмската администрация въ цѣлата областъ се замѣня изключително съ полска, на чело на областта застава полски управител (Намѣстник), сждътъ и училището иматъ чисто полски характеръ. По такъвъ начинъ, слѣдъ нѣколко години, Галиция става наистина полски пиемонтъ. Тукъ намиратъ подслонъ всички по-значителни полски сили отъ руска и германска Полша. Тогавашнитѣ ржководители на украинския народъ — висшото духовенство — виждайки, че централното правителство ги е изоставило на произвола на поляцитѣ, вмѣсто да просвѣщаватъ простия

народъ, както това е било у другитѣ поробени славяни, започватъ да обръщатъ погледитѣ си къмъ Петроградъ и да търсятъ помощъ за освобождение на „Прикарпатска Русь“. По такъвъ начинъ върху арената на националнитѣ борби, прѣзъ шестдесетитѣ години на миналия вѣкъ изпъкна новъ факторъ, така нареченитѣ староруси или галицки „москвофили“. Въ сжщностъ тѣзи москвофили отначало нѣматъ никаква програма и не знаятъ какво искатъ и къмъ какво се стремятъ. Че украинския народъ е сжщия великоруски тѣ вѣрватъ толкова, колкото и поляцинѣ въ това, че украинския езикъ е полско нарѣчие. Отъ една страна, като не знаятъ съвсѣмъ руския езикъ, а отъ друга страна, като не искатъ да пишатъ на народенъ украински езикъ, — тѣзи москвофили употребяватъ въ литературата смѣсица отъ черковно-славянски езикъ, народенъ и малко руски думи — такава чудновата смѣсица, която почти не може да се разбира. За разговоренъ остава пѣкъ полския езикъ, защото непознаватъ руския, а украинския не искатъ да употребяватъ.

Обаче не цѣлата украинска интелигенция измѣня на народното дѣло. Часть отъ духовната и цѣлата почти свѣтска интелигенция, каквато е имало тогава, по примѣра на „галицката тройка“ изоставя рѣшително черковно-славянския езикъ и започва да пише и да говори само на народенъ езикъ. Този-кржжокъ, така нареченитѣ „народовци“ продължава започнатото отъ „галицката тройка“, просвѣщаване на тъмнитѣ селски маси. Отъ началото работата е чисто литературна; появяватъ се украински вѣстници и украински книги. Въ Львовъ се основава дружество „Просвѣта“, което печати периодични издания за простия народъ. Броятъ на интелигенцията расте всѣки часъ, особено слѣдъ основаването на „Народенъ Театъръ“, който, като дава въ Львовъ и провинцията украински прѣдставления, привлича всѣки лжтъ повече и повече публика, основаватъ се украински народни училища и двѣ украински гимназии. За тридесетъ години украинското национално движение съзрѣва до такава степенъ, щото поляцитѣ виждатъ, че областта по никой начинъ не може да се управлява безъ украинци и започватъ да мислятъ за нѣкой възможенъ начинъ за помирение на двата народа. И дѣйствително въ 1890 г. идватъ до частно споразумѣние между часть отъ най-дѣснитѣ „народовци“ и полскитѣ клерикално-шляхетски владѣтели на областта.

Но за да се разбере по-добре характера на полско-украинската борба въ Галиция, трѣба да се види статистиката на областта и срѣдствата за борба, които австрийската конституция е осигурявала на двѣтѣ страни. Колкото се отнася до австрийската официална статистика, то не може да и се довѣрява напълно, защото тя, както се

знае, осигурява интереситѣ само на господстващитѣ въ Австрия народности. Най-добро доказателство за това е фактътъ, че по австрийската статистика народитѣ се дѣлятъ не споредъ народността, а споредъ говоримия езикъ, който се употребява въ всѣкидневния животъ; вслѣдствие на това всички евреи би трѣбало да се отнесатъ къмъ господстващата нация, защото австрийската статистика не е признавала нито еврейския народъ, нито еврейския езикъ. Голѣмо число несъзнателни елементи отъ поробенитѣ народи, както и елементи, които зависятъ икономически или материално отъ господстващитѣ нации, се числятъ къмъ послѣднитѣ. Напр. въ Галиция почти всички слуги, само защото работятъ въ полскитѣ чокойски чифлици, спадатъ въ числото на поляцитѣ. Така отъ числото на всички отъ еврейско вѣроизповѣдание, което споредъ статистиката отъ 1910 г. е 871,960 само 28,615 се сѣтатъ, че говорятъ украинския езикъ, а останалитѣ 848,345 съ малки изключения, които спадатъ къмъ нѣмцитѣ, влизатъ въ числото на поляцитѣ. Другъ примѣръ: 237,441 гръко-католици се сѣтатъ поляци, защото сж записани, че говорятъ полски, а извѣстно е, че гръко-католици въ Галиция сж изключително украинци. Споредъ официалната статистика прѣзъ 1900 г. отъ цѣлото население на източна Галиция 4,814,171 — украинци сж 62,5%, поляци 33,7% и нѣмци 3,7%, а евреи съвсѣмъ нѣма, а споредъ статистиката отъ 1910 г. цѣлото население наброява 7,980,784 отъ тѣхъ 4,672,500 поляци, 3,208,092 украинци, 90,114 нѣмци и 10,178 други народности, а за евреитѣ пакъ нито дума.

За да имаме, обаче, приблизително ясна прѣдстава за истинския брой на населението на двата народа въ Галиция, ще приведа тукъ статистически данни отъ 1910 г. но не споредъ говоримия езикъ, а споредъ вѣроизповѣданието. Въ Галиция всички украинци сж гръко-католици (има сжщо и римокатолици), поляцитѣ — римокатолици, евреитѣ отъ израелтянско вѣроизповѣдание, а нѣмцитѣ — една часть протестанти, друга католици. Въ Галиция има още армено-католици — това сж ополечени арменци, но тѣ не сж повече отъ 2000 души. И така цѣлото население на Галиция въ 1910 г. брои 8,025,982 души (отъ тѣхъ 7,980,784 мѣстни жители). Отъ това число римо-католицитѣ сж 3,721,861, което съставлява 46·37 / , отъ числото на цѣлото население, гръко-католици — 3,379,616 т. е. 42·10%, израелитянско вѣроизповѣдание — 871,960 т. е. 10·86%, и 52,545 протестанти, армено-католици и други т. е. 0·67% отъ числото на цѣлото население. Ако се извадятъ отъ броя на католицитѣ нѣмцитѣ (споредъ официалнитѣ данни 62,275), то броя на римо-католицитѣ — поляци е 3.669,586, което не е много по-голѣмо отъ броя на украин-

цитѣ — 3,379,616. Ако се има прѣдъ видѣ, че западна Галиция е почти чисто полска и че евреитѣ заселватъ главно източната частъ на областта, то само незначителенъ процентъ отъ полското население ще трѣба да се отнесе къмъ Източна Галиция. И така възъ основа на вѣроизповѣднитѣ числа украинцитѣ въ източна Галиция съставлятъ 65%, отъ населението, поляцитѣ около 20%, евреитѣ повече отъ 11%, а нѣмцитѣ и други 4%. Ако отъ числото на поляцитѣ се извадятъ украинцитѣ-римокатолици, процентътъ на поляцитѣ ще спадне много подъ 20%.*)

Отъ горѣ казаното слѣдва, че фактически поляцитѣ съставлятъ такъвъ малкъ процентъ отъ цѣлото население на Източна Галиция, щото основавайки се върху статистическитѣ данни тѣ нѣматъ нито най-малко право върху тази исторически и фактически украинска земя. Да се основаватъ на факта на владѣнието, не имъ е много удобно, защото на сжщото основание и нѣмцитѣ биха могли да оспорватъ правата на поляцитѣ върху безспорно полскитѣ западни краища на Познанско и Горна Силезия, понеже поменатитѣ области до скоро сж имали чисто нѣмски външенъ изгледъ. Да се основаватъ пъкъ на твърдението, че града дава физиономия на дадена област, което поляцитѣ много обичатъ да твърдятъ за Галиция, сжщо не е удобно за тѣхъ, защото до скоро всички градове въ бивша нѣмска Полша и въ повечето градове на руска Полша съвсѣмъ сж имали не полски изгледъ, и все пакъ днесъ никой не оспорва на поляцитѣ правата имъ върху тѣзи, отъ старо врѣме, полски земи. Стига въ даденъ градъ да се смѣни чиновничеството и фирмитѣ върху държавнитѣ учрѣждения и магазини, за да се промѣни изведнажъ характера на града въ Източна Галиция. Поляцитѣ сж твърдѣли винаги, че Лвовъ е чисто полски градъ, както сега започватъ да твърдятъ сжщото за Вилна (Вилна лежи на 100 км. на сѣверо-изтокъ отъ полската етнографическа територия), а ако иматъ успѣхи въ военнитѣ си дѣйствиа, то ще твърдятъ това и за Минскъ и за други литовски, бѣлоруски и украински градове; собствено колкото се отнася до Лвовъ, тамъ слѣдъ прѣмахването на полскитѣ чиновници, ще останатъ малко поляци, защото цѣлата търговия е концентрирана въ чужди ржцѣ, главно въ еврейски, а повече отъ 80% отъ частнитѣ кжщи въ Лвовъ сж притежание на евреитѣ. Безъ съмнѣние поляцитѣ, били така дълго господари въ Лвовъ, сж могли да си създадатъ много кул-

*) Гледай, Stanislaw Smolka „Les Ruthènes“, Bern 1917, Leon Wasilowski „Україна і справа українська, Kraków“. Михаилъ Грушевски „Национальные вопросы въ современныхъ государствахъ“, Петроградъ 1908 год., Eugen Lewitzki „Galizien“ Wien 1916

турни и икономически огнища, обаче все пакъ духовна столица на поляцитѣ е билъ винаги Краковъ — тамъ, а не въ Львовъ, се намиратъ такива културни учрѣждения, като Академията на изкуствата, Академия на наукитѣ и други.

Както казахъ вече по-горѣ възъ основа на споразумѣнието отъ 1867 г. съ централното правителство, поляцитѣ ставатъ единствени господари въ Галиция. Полскитѣ министри въ Виена и директоритѣ на департаментитѣ усърдно се стараятъ, щото въпроситѣ за Галиция да се рѣшаватъ винаги съобразно исканията на ръководнитѣ кръгове въ областъта. Отъ тогава Управителъ (Намѣстникъ) на областъта се назначава само изъ между консервативнитѣ шляхетски кръгове; висшитѣ и нисшитѣ длѣжности, както въ Намѣстничество, така и въ другитѣ политически и административни длѣжности се назначаватъ само поляци. Полскиятъ езикъ става официаленъ, Украинскиятъ нѣма никакви права, нито въ учрѣжденията, нито въ сѣда, нито въ училищата. Областния училищенъ съвѣтъ — най-висшата училищна инстанция — се грижи, щото галицкитѣ училища да възпитаватъ младежъта въ съотвѣтенъ духъ*). Благодарение на куриалната система на изборитѣ, както за виенския парламентъ, така и за галицкия сеймъ, украинцитѣ по никой начинъ не сж могли да пратятъ съотвѣтно число свои депутати. И така Галиция е прасчала въ дореформения виенски парламентъ отъ цѣлото число депутати 425, само 74 и то 20 отъ курията на едритѣ землевладѣлци, 13 отъ градоветѣ, 3 отъ търговскитѣ палати, 27 отъ курията на селскитѣ избиратели и 11 отъ курията на общото гласоподаване. По такъвъ начинъ единъ депутатъ отъ курията на едритѣ землевладѣлци се пада на 64 землевладѣлци, отъ курията на градоветѣ на 3,341 градски избиратели, въ третата курия на 28 едри търговци, а въ селската курия на 11,555 селски избиратели. Украинското население, като изключително селско, вече възъ основа на изборната реформа въ най-добъръ случай е могло да избере само 22 депутати отъ селскитѣ окръжи на Източна Галиция. Но благодарение на двустепеннитѣ избори, явното гласоподаване, икономическата и друга зависимостъ на селянитѣ отъ полскитѣ чокои и отъ администрацията, числото на украинскитѣ депутати никога почти не е достигало 10, т. е. 2—3% отъ броя на всичкитѣ депутати, когато дори споредъ официалната статистика украинското население е 13% отъ населението на Австрия. Гласътъ на украинското прѣдставителство не е могълъ да има никакво значение, първо поради малобройността си, а второ благодарение тактиката на противника си — полския клубъ — който, както споменахъ вече,

*) По-подробно за галицкото училищно дѣло гледайте № 2 „Укр. Слово“.

винаги е стоял на страната на правителственото мнозинство. Единствената задача, която сж си поставяли украинскитѣ депутати е била да дискредитиратѣ отѣ парламентската трибуна полския режимъ въ Галиция, както и правителствената система, която подѣржаше този режимъ *).

Галиция Сеймъ се е състоялъ отѣ 161 депутата, въ това число 12 „вирилиста“, засѣдаващи по правото на длъжността си, всички епископи и ректори на висшитѣ учебни заведения и 149 избрани депутати. Отѣ тѣхъ 44 сж прѣдставители на едритѣ землевладѣлци, 3 на търговскитѣ палати, 28 на градоветѣ и 74 на селскитѣ избиратели. И тукъ украинцитѣ въ най-добъръ случай сж могли да пратятъ 44 депутата отѣ селскитѣ окрѣжи на Източна Галиция, така че възъ основа на самата изборна реформа сж били осждени да бждатъ малцинство. Но въ дѣйствителность, по сжщитѣ причини, както и при изборитѣ въ парламента, тѣ иматъ въ сейма само всичко около 15 депутата (прѣзъ послѣдната сесия 14 депутата и 3 вирилиста), което съставя 10% отѣ числото на всичкитѣ депутати. И тукъ украинскитѣ прѣдставители не могатъ да направятъ нищо по законенъ пътъ, първо поради малобройността си, и второ, защото иматъ срѣщу себе си сплотеното полско мнозинство, което е солидарно по всички въпроси относящи се до запазване привилегированото положение на поляцитѣ въ областята. По такъвъ начинъ украинцитѣ сж лишени отѣ всѣко влияние върху мѣстното законодателство на сейма, който има доста важни функции на самоуправление, като завеждане финанситѣ, организация на санитарното дѣло, общественъ надзоръ, училищното дѣло и т. н. **)

Освѣтъ сеймъ, Галиция има още Окрѣжни Съвѣти (Повітові Ради), които иматъ сжщо важни функции: завеждане окрѣжнитѣ доходи, контролъ надъ общинскитѣ имоти и самоуправление, училищни въпроси и т. н. Тѣзи съвѣти избиратъ окрѣжни бюра и окрѣжни училищни съвѣти. Окрѣжнитѣ съвѣти броятъ по 26 души, половината сж отѣ едритѣ землевладѣлци, другата половина сж отѣ селскитѣ избиратели. По такъвъ начинъ дори и въ чисто украински окрѣжи, украинцитѣ могатъ да избераатъ въ най-добъръ случай само половината отѣ прѣдставителитѣ. Обаче по силата на сжщитѣ причини, както и при изборитѣ за парламента и сейма украинцитѣ и тукъ сж малцинство и избранитѣ отѣ окрѣжнитѣ съвѣти бюра и други органи за самоуправление на окрѣга, иматъ чисто полски характеръ въ дѣйността и организацията си.

*) Гледай Грушевски ibidem.

**) Гледай Грушевски ibidem.

Разбира се, че при такова положение на нѣщата украинската интелигенция до скоро врѣме нѣма мѣсто нито на държавна, нито на областна служба.

Обаче въ тѣзи длѣжности, гдѣто все пакъ се случватъ украинци, най-важнитѣ и най-висши длѣжности оставатъ недосѣпни за тѣхъ. Едноврѣменно съ това взематъ се всички мѣрки, да се намали до минимумъ растежа на новата украинска интелигенция. Народното училище, зависящо отъ оргнитѣ на областното самоуправление, има чисто полски характеръ, а за откриване нова украинска гимназия нужно е прѣдварителното съгласие на областния съвѣтъ, гдѣто, както бѣше казано, дори въ чисто украински окрѣжи украинцитѣ сѣ малцинство, и на Галицкия сеймъ, гдѣто пакъ украинцитѣ никога не надминаватъ една десета отъ числото на всички делегати.

И така ясно е, че шансоветѣ на двѣтѣ страни — поляци и украинци, отъ самото въвеждане на конституцията въ Австрия сѣ били съвсѣмъ неравни. И въ икономическо отношение поляцитѣ сѣ били господари на положението. За зависимостъта на селянитѣ отъ шляхтата, споменахъ вече. Остава да се прибави, че украинцитѣ нѣматъ сега нито едно свое икономическо или финансово учрѣждение. Ако селянинътъ е принуденъ да заеме пари, той прави това главно по частенъ начинъ, взема ги съ голѣма лихва отъ селския кръчмар-арендаторъ, защото полскитѣ банки не охотно му помагатъ.

Въпрѣки това, все пакъ, украинския елементъ не загиба, но постепенно събира сили и въ 1890 г. заема вече една толкова силна позиция, че поляцитѣ смѣтатъ за нужно да помислятъ за споразумѣние съ украинцитѣ. Споразумѣнието е било сключено по инициативата на Рускитѣ украинци. Изцѣло украинското общество е било противъ тази спогодба, защото не е виждало искреностъ отъ полска страна, а самата спогодба е давала извънредно малко придобивки. Като укрѣпили позицитѣ си съ новитѣ придобивки, които имъ е давала спогодбата, (най-важни отъ тѣхъ сѣ били: въвеждане на фонетиченъ правописъ въ училищата и въ официалнитѣ издания, трета украинска гимназия, основаване осигурителното дружество „Днѣстеръ“ и др.) украинцитѣ получили възможность да продължатъ по-енергично борбата противъ полскитѣ управници на областъта. До тогава украинскитѣ водители, така нареченитѣ народовци сѣ си поставяли заглавна задача културно-просвѣтното дѣло, всрѣдъ тъмнитѣ галицки селски маси, като обръщали малко внимание на икономическата му зависимостъ отъ шляхтата и на социалното неравенство на селянитѣ въ сравнение съ другитѣ привилегировани шляхетски и буржуазни кръгове. Обаче въ края на осемдесетѣ години въ Галицка Украина се явява нова партия, основана

и ръководена отъ М. Драгоманова, партията на радикалитѣ, която въ програмата си къмъ културно-просвѣтнитѣ си искания прибавя и искания за социално-политически реформи, между другитѣ и слѣднитѣ: въвеждане прогресивенъ-подходенъ данѣкъ, за да не лѣга цѣлата тежестъ на данѣцитѣ върху маломотнитѣ селяни, намаляване годинитѣ на военната служба и разходитѣ върху войската, прѣмахване курялната изборна система, безплатно обучение въ училищата, въвеждане въ Галиция украинския езикъ, като официаленъ и т. н. Развита отъ радикалитѣ дѣйностъ въ тази посока дава въ кжсо врѣме добри резултати.

По същото врѣме въ Львовъ пристига професоръ Михайло Грушевски и заема въ Львовския университетъ украинската катедра по история; нему е било сѣдено да играе голѣма роля въ Галиция, както въ областта на науката, така и въ политическия животъ. Той веднага слѣдъ пристигането си обръща внимание на съществуващото вече научно „Товариство им. Шевченка“, нѣщо като Академия на Наукитѣ, което подъ негово управление започва да развива интензивна дѣйностъ въ всички области на знанието и въ кжсо врѣме, както съ количеството, така и съ качеството на научнитѣ си издания, това дружество застава наравно съ подобни институти у останалитѣ славяни. Въ областта на политиката въ Галиция тогава, особено слѣдъ несполучливитѣ избори въ австрийския парламентъ прѣзъ 1897 г., царува голѣмъ хаосъ. За тѣзи избори единъ извѣстенъ полски публицистъ, бившъ министъръ на външнитѣ работи, въ кабинета на Морачевски, Леонъ Василевски, въ съчинението си „Украина и украинския въпросъ“, пише слѣдното: „Прѣди изборитѣ за парламента, украинскитѣ народовци сключаватъ дори съюзъ съ москвофилитѣ. Този съюзъ става още по-тѣсенъ въ врѣме на самитѣ избори; изборитѣ въ Галиция ставатъ при бившия покровителъ на полско-украинската спогодба графъ Бадени и се придружаватъ отъ нечуванъ тероръ: падатъ стрѣли, лѣе се кръвта на селянитѣ, звънтятъ вериги, тъмницитѣ се пълнятъ съ стотици хора, чиято единствена вина е, че искатъ да изпълнятъ гражданския си дългъ. Съ най-безсрамна фалшификация, прѣкупуване и злоупотрѣбения, сполучаватъ да сломятъ украинцитѣ и прокаратъ правителствени депутати въ повечето окрѣзи на селската и обща курия. Тѣзи нещастни избори и до сега се помнятъ отъ украинскитѣ интелигенти и селяни и сж увеличили само умразата на цѣлото украинско общество къмъ поляцитѣ“. М. Грушевски се заема да събере разпрѣснатитѣ сили, нужни за рѣшителна борба съ поляцитѣ и да ги организира въ една силна партия, която би могла да се противопостави на полскитѣ сплотени сили. Той сполуча въ това и по негова ини-

циатива се създава една силна народно-демократическа партия, която прѣгърна програмитѣ на всички раздѣлени до тогава украински партии, като взе отъ тѣхъ най-здравото и подходящото, а изхвърли излишнитѣ крайности. Основното положение въ програмата на новата партия е слѣдното: искането подѣлбата на Галиция на двѣ административни единици: западна—полска и източна—украинска и съединение на новата украинска провинция съ останалитѣ украински земи въ Австрия. Политическиятъ цѣль на програмата се свеждаха къмъ слѣднитѣ искания: пълно демократизиране на законодателнитѣ и прѣдставителни институции; въвеждане прѣко, общо, тайно и равно гласоподаване за парламента, сейма и останалитѣ институции на самоуправлението; прѣмахвање изборнитѣ курии и най-широки, осигурени отъ конституцията, политически свободи. По стопанскитѣ въпроси: откупуване земи отъ едритѣ земевладѣлци въ полза на без- и малоземелнитѣ селяни; държавенъ ипотеченъ кредитъ; замѣна на сегашнитѣ данъци съ прогресивно-подоходенъ данѣкъ, който да не засѣга необходимия минимумъ за съществуване; намаляване военната тежоба и намаляване данѣцитѣ за нуждитѣ на войската. По културното дѣло: навсякъдѣ, където има украинци, да има украински училища; учредяване украински университети; въвеждане задължително изучаване на украинския езикъ въ всички училища на Източна Галиция. По черковнитѣ въпроси: прѣмахвање на патроната*) и правото на чоконитѣ да отдаватъ енорийитѣ; това право да се прѣхвърли върху селскитѣ общини. (Леон Василевскі „Україна и справа українська“).

Отъ тогава полско-украинската борба започва да придобива остъръ характеръ. Украинската интелигенция расте, селото вече не е неграмотно. Интелигенцията и селото съставятъ едно организирано и дисциплинирано цѣло, което се проявява нагледно въ 1902 г. прѣзъ аграрнитѣ стачки, а главно въ врѣме на изборитѣ за парламента въ 1907 г., възъ основа на реформираната изборна система.

За новата изборна реформа въ Австрия, австрийскитѣ народи сж се борили дълго врѣме. Между другитѣ противници на реформата сж били полскитѣ и клерикално-шляхетскитѣ кръгове. Става ясно, че при прѣкото, общо, тайно и равно гласоподаване, не ще може да се задушатъ истинскитѣ желанія на украинскитѣ избиратели. Реформата обаче е била утвърдена съ прѣмахвање думата „равно“. Депутатскитѣ мандати сж били разпрѣдѣлени между областитѣ съотвѣтно силата и влиянието на отдѣлнитѣ народности и партии, и на

*) Правото на чоконитѣ да утвърждаватъ назначения енорийски свещеникъ.

сжщата основа сж били разпрѣдѣлени избранитѣ окрѣжи, независимо отъ пропорцията на населението. За да се осигури на полското малцинство достатъчно количество депутати, изборната система въ Източна Галиция съдържае слѣдното несправедливо положение: отъ всѣки избирателенъ окрѣжъ се избиратъ два депутата, единъ отъ болшинство и единъ отъ малцинство, при условие обаче послѣдното да не е по-малко отъ 25% отъ числото на избирателитѣ въ даденъ избирателенъ окрѣжъ. Понеже въ грамадното болшинство отъ избирателнитѣ окрѣжи въ Източна Галиция отношението на поляцитѣ къмъ украинцитѣ е приблизително 1 къмъ 3, то поляцитѣ, макаръ и три пѣти по-малобройни отъ украинцитѣ, получаваха почти сжщото число депутати. Освѣнъ това по искането на полскитѣ депутати, гарантирали сж избирателния законъ да не се измѣни противъ искането на полскитѣ прѣдставители (за измѣнението на закона се иска квалифицирано болшинство на палатата и присѣствието на половината на делегатитѣ отъ Галиция). И така възъ основа на новата изборна реформа въ западнитѣ австрийски провинции, единъ делегатъ се пада на 26—33 хиляди население, въ централнитѣ — на 36—49 хиляди, въ Буковина на 51 хиляди, а въ Галиция — на 68 хиляди. По народности единъ депутатъ се пада на 39 хиляди нѣмци, 51 хиляди поляци, 55 хиляди чехи и 102 хиляди украинци. Колкото за самата Галиция, единъ депутатъ се пада на 120 хиляди украинци и единъ на 46 хиляди поляци. Изборнитѣ окрѣжи сж наредени така, щото отъ цѣлия брой на галицкитѣ депутати, който е 106, поляцитѣ иматъ 76, а украинцитѣ само 28. За тази цѣль се образуватъ повече (34) градски окрѣжи съ население отъ 20—40 хиляди, но съ полско болшинство. Освѣнъ това въ западна Галиция сж наредени относително повече селски окрѣжи отколкото въ източна. Най-голѣмия изборенъ окрѣжъ въ западна Галиция (169 хиляди души), е по-малкъ отъ най-малкия въ източна (174 хиляди); повечето отъ окрѣжитѣ въ източна Галиция иматъ повече отъ 200 хиляди население, а най-голѣмия — 289 хиляди. Въобще гласътъ на украинския избирателъ се цѣни 3 пѣти по-малко отъ гласътъ на полския (Грушевскій *ibidem*).

При първитѣ избори за новъ парламентъ, украинцитѣ пращатъ 22 депутата, москвофилитѣ—5, отъ които 3 сж компромисни, т. е. избрани съ помощта на украински гласове, и трима ционисти, съюзници на украинцитѣ въ изборитѣ; така украинцитѣ губятъ само единъ украински мандатъ, при все това съ помощта на украинскитѣ гласове сж избрани трима циониста. И така, украинското парламентарно прѣдставителство се състави: отъ украинския клубъ — 25 депутата (20 отъ Галиция и 5 отъ Буковина), 4 отъ староруския клубъ, 2

украински социалисти въ общия социалистически клубъ и единъ „дивъ“ (москвофилъ съ чисто руска ориентация). По този начинъ украинското прѣдставителство става значително по голѣмо. Отъ общото число на депутатитѣ 516, украинцитѣ сж 25, а въ стария парламентъ на 425 депутата се падаха 6—7. Отъ какъ украинското прѣдставителство започва да играе по важна роля, правителството не веднажъ се постара да го привлече съ всѣкакви отстъпки къмъ правителственото мнозинство. Разбира се украинцитѣ все повече укрѣпяха позицитѣ си и подеха рѣшителна борба съ ненормалното и незаконно полско господство въ източна Галиция.

Не е безинтересно да се прѣсмѣтнатъ националнитѣ, културни и икономически придобивки на украинцитѣ. Чрѣзъ отхвърляне и неприемане на всѣкакви правителствени актове, писани на полски езикъ, украинцитѣ принуждаватъ полската администрация да даде право на украинския езикъ; слѣдъ дългогодишна борба появяватъ се украински надписи върху държавнитѣ учрѣждения. Виждайки, че е трудно незаконенъ пътъ да си добиятъ съотвѣтно число сръдни украински училища, украинцитѣ съ волни пожертвувания основаватъ и поддържатъ единъ доста голѣмъ брой украински частни гимназии и учителски семинари. По таквъ пътъ върви основаването на украинското педагогическо дружество въ Львовъ. Основаното още въ шестдесетѣтѣ години дружество „Просвѣта“ развива грамадна дѣйностъ, за доказателство на което може да послужи фактътъ, че то има въ провинцията около 60 клона и поддържа 2,500 читалища изъ селата. Основаното въ 1890 г. осигурително дружество „Дністеръ“ се развива до голѣми размѣри; основаватъ се нови икономически дружества, като „Земледѣлческа ипотекарна банка“ въ Львовъ и гордостта на украинския народъ въ Галиция — Областния стопански съюзъ „Сільський Господаръ“ съ 200 клона и 72000 членове, кредитно дружество, което брои 600 клона изъ провинцията. Добръ се развиватъ сжщо гимнастическитѣ дружества „Сокіл“ и „Січ“. Последното има 1200 подразделения изъ провинцията; гимнастическото дѣло сжщеврѣмено се яви истински разпространителъ на националното съзнание и национална дисциплина между народа и възпитава младото поколение за истински борци за националнитѣ и политически права на украинския народъ. Въ последно врѣме прѣди войната, украинцитѣ въ Галиция не сж вече една шепа ополечена интелигенция отъ първата половина на 19 в., която протяга ржцѣ ту къмъ Виена, ту къмъ Петроградъ и по лакейски начинъ моли защита противъ поляцитѣ, или тъмни селски маси, които се отнасятъ съ недовѣрие къмъ водачитѣ си; не, това сж вече милионни съзнателни маси, които не молятъ, а искатъ, да имъ

се дадатъ правата, осигурени отъ австрийската конституция, но заграбени отъ поляцитѣ; това е въ пълнѣнъ смисълъ на думата европейска нация съ литературенъ езикъ, съ културни, икономически и политически придобивки, (последните не по тяхна вина, сж най-малки). За да не стои по-назадъ отъ другитѣ славяни, на украинския народъ липсва само пълнѣнъ комплектъ отъ университетски катедри. Обаче украинцитѣ въ Галиция не можаха да постигнатъ това, макаръ и слѣдъ 25 годишна борба и трѣбаше да се задоволятъ само съ нѣколко катедри.

Но полското общество не искаше и не иска да се примири съ всичко това и да съгласува драговолно интереситѣ си съ справедливитѣ искания на украинцитѣ, да бждатъ господари въ кжщата си. Нѣма да крия, че цѣлото полско общество, съ изключение, може би, на шета социалисти, винаги е солидарно противъ най-малкото, макаръ и справедливо, искане на украинцитѣ. Защото все пакъ е почти смѣшно да се споменаватъ отдѣлнитѣ гласове на нѣкои напредничави полски вѣстници, главно въ западна Галиция, които искатъ спогодба съ украинцитѣ и търсятъ нѣкой „modus vivendi“ между двата братски народа; тѣ казватъ, че спогодбата съ украинцитѣ е нужна, почти необходима, но дотолкова, доколкото тя не ще е въ ущърбъ на полското господство въ източна Галиция. Трѣба ли по-добро доказателство за това, отъ свидетелството на водителя на най-лѣвата полска партия въ Галиция, партията на „земледѣлцитѣ“, — Стапински, че и неговата партия е солидарна съ останалитѣ полски партии, когато работата се касае за запазването на полското господство въ източна Галиция. Или другъ примѣръ: Не характеризира ли, както трѣба „искреността“ на поляцитѣ въ спогодбата съ украинцитѣ фактътъ, че, наплашени слѣдъ изборитѣ по новата изборна реформа за парламента въ 1907 г., когато украинцитѣ пращатъ 22 свои прѣдставители, полскитѣ дѣсни партии, безъ ни най-малка опозиция отъ страна на другитѣ партии, сключватъ прѣзъ врѣме на сеймовитѣ избори въ 1908 г. съюзъ съ москвофилитѣ — онази шета измѣнници на народното дѣло, които намиратъ почва само въ най-непросвѣтениитѣ окрѣзи на Галиция, — и произвеждатъ изборитѣ съ нечуванъ тероръ, така че наредъ съ 11 украинци се избиратъ десетъ москвофили. При прѣжитѣ, общи и тайни избори за парламента, такова нѣщо не може да сполучи и тогава москвофилитѣ прокараха съ собственитѣ си сили само 2 депутата, защото останалитѣ трима избраха съ помощта на украински гласове, за да не бжде избранъ полякъ. Като жертва на тази несправедливостъ пада самия инициаторъ на тази спогодба, полския управител (Намѣстникъ) на Галиция, графъ Потоцки, застрѣлянъ съ револ-

веръ отъ единъ отъ най-добритѣ синове на Галицка Украина — студента по философия М. Сичински. Нѣмамъ намѣрение да хваля тукъ единъ такъвъ терористически начинъ за борба, обаче все пакъ мисля, че може би да се намѣри малко оправдание за постѣпката на този несъмнѣнно идеенъ младежъ, въ ума на който тя се е зародила само подъ влиянието на невинно пролѣтата украинска, селска кръвъ. Интересно е да се забѣлѣжи, че М. Сичински е билъ осъденъ отъ полския съдъ, като обикновенъ прѣстѣпникъ, обаче по царско помилване смъртната присѣда е била замѣнена съ доживотенъ затворъ, откъдѣто той е избѣгалъ и се е прѣселилъ въ Америка. Тамъ е била направена ревизия на процеса и постѣпката му призната за политическо прѣстѣпление и той и до днесъ живѣе тамъ, като свободенъ гражданинъ на свободна Америка. Това сж само най-забѣлѣжителнитѣ примѣри въ спогодбата имъ съ украинцитѣ въ Галиция; не говоря вече за основаването на римокатолически черкви или полски училища въ чисто украински села, чиято задача е била да се ополчаватъ галицкитѣ украински селяни, или за основаването на парцелационна банка, съ цѣль да парцелиратъ едритѣ полски владѣния между изпратенитѣ за тази цѣль полски колонисти отъ западна Галиция. Не е ли това методътъ на нѣмскитѣ „хакаписти“ и колонизационната комисия, която е имала дори право да отчуждава полски земи въ Познанско, само че въ скрита и малко изгладена форма. Нито единъ полски шляхтичъ, напоследъкъ въ Галиция, отъ страхъ да не го запетни цѣлото полско общество, като измѣникъ на националното дѣло, не би посмѣлъ да продаде земята си на украински селянинъ. Трѣба да се добави, че цѣлата полска преса въ Галиция, прѣди войната, на чело съ най-разпространения и най-богатия полски вѣстникъ „Слово Польскі“ прѣдставяше цѣлото украинско население, като разбойници, като диваци проагетирани отъ украинската интелигенция.

Украинската преса се настройва въ този тонъ, а украинцитѣ въ борбата за справедливитѣ си национални искания си служатъ не веднажъ съ крайни сръдства. За оправдание ще кажа само, че тѣзи единични ексцеси на галицкитѣ украинци не могатъ да се сравнятъ съ „законнитѣ“ разстрѣлвания на украинскитѣ селяни въ изборитѣ прѣзъ 1897 и 1908 г., или „законитѣ“ арести, изселвания отъ западнитѣ провинции и затваряния въ концентрационни лагери въ края на 1914 г. на хиляди хора отъ украинската най-съзнателна интелигенция, подозрѣни въ държавна измѣна. Ако е имало единични случаи на дѣйствителна държавна измѣна, то тѣ не сж между украинцитѣ, които за жалость били много лоялни къмъ Австрия и за което сега тѣ трѣба да се разпла-

щата, а сж между възпитанниците на поляците — галицките москвофили. Някой би помислил защо сж тукъ поляците. Нали австрийските централни воени власти сж заповѣдали да се арестуватъ и откаратъ „измѣнниците“. Наистина австрийските воени власти издаватъ заповѣдъ за арестуването, но само на измѣнниците, обаче тѣ прѣдоставятъ на полските окръжни власти да дѣлятъ украинското население на измѣнници и лоялни; полските власти се отърватъ лесно отъ тази работа, като опрѣдѣлятъ, че този, който е грѣко-католикъ е измѣнникъ. При това ставатъ курйози; така въ Талерхофъ (единъ отъ най-прочутите украински концентрационни лагери, където хиляди хора сж гинали, като мумии отъ тифусъ и други инфекционни болести) попадатъ даже ополечени украинци, които сж служили ревностно на полските полонизационни цѣли между бившите си събратя. Тѣ попадатъ между „измѣнниците“ само защото забравятъ да смѣнятъ грѣко-католическия обредъ съ римокатолически. Но какъ да се обясни печалния фактъ, че при прѣнасянето на тези нещастни „измѣнници“ прѣзъ полска западна Галиция, тѣ сж трѣбало да търпятъ най-безсрамни оскорбления отъ страна на полските власти и цѣлото полско общество. Дори никой не имъ е подавалъ чаша вода. Така, въ врѣме на войната украинскиятъ народъ е трѣбало да бѣде измѣнникъ на двѣ страни — прѣдъ Австрия и прѣдъ Русия.

На врѣмето си поляците твърдѣха *urbi et orb*, че украинското движение въ Галиция е прѣдизвикано исклучително отъ немците, а отпослѣ, когато това твърдение става явно невѣрно, на украинците започватъ да приписватъ германофилски чувства, съ ясната цѣль, да дискредитиратъ украинците въ очите на цѣлото славянство. А доколко тези германофили украинците е ималъ случай да се увѣри този, който е живѣялъ въ Украина прѣзъ врѣмето на Скоропадски, или този, който е видѣлъ, какъ слѣдъ падането на Скоропадски, селяните сж гонили германците, повикани отъ Централната Рада, поради неотложната борба съ руските болшевици.

И слѣдъ провъзгласяването на руската велика революция и слѣдъ приемането отъ всички културни държави правото за самоопрѣделение на народите, поляците усърдно защищаватъ своето господство въ Галиция. Когато въ началото на 1918 г. австрийското правителство на Зайделъ е показало само намѣрение да разрѣши справедливо галицкия въпросъ, т. е. чрезъ раздѣлянето Галиция на двѣ административни единици — западна полска и източна украинска, — поляците виждайки въ тоя фактъ нова подѣлба на Полша свалятъ казаното правителство, съ други думи не допускатъ никаква промѣна въ господството имъ върху източна Галиция. Но слѣдъ разпадането на Австрия, когато украинците възъ основа

на общо изразеното въ Народния Сеймъ въ Львовъ народно искане, провъзгласяватъ източна Галиция за независима демократическа република, поляцитѣ, безъ да уважаватъ правото за самоопредѣление на народитѣ, за да бранятъ незаконно придобитото си господство върху нещастната, опустошена отъ войната страна, взематъ оръжие въ ржцѣ. По такъвъ начинъ работата достига до ненужно проливане кръвъ на два съседни, славянски народа, до рѣшителна борба между правдата и неправдата. Виждайки обаче, че галицкитѣ украинци геройски бранятъ родната си земя и сж готови да я бранятъ до послѣдняя капка кръвъ; виждайки отъ друга страна, че съглашенскитѣ държави не и позволяватъ да вмѣстятъ тази украинска територия въ границитѣ на нововъзкрѣснатата Полша, чрезъ своя печатъ въ странство прѣдставятъ галицкитѣ украинци, като неорганизирани банди, дори болшевишки разбойнически банди (гледай кое да е съобщение на полския генераленъ щабъ отъ мѣсець февруари), тогава когато рускитѣ болшевици сж били далеко отъ Галиция, а въ Унгария сѣвѣмъ ги е нѣмало и когато украинския сеймъ въ Станиславовъ ясно осигурява въ конституцията най-широки права на полскитѣ и еврейски малцинства. По такъвъ начинъ въ странство се създава обществено мнѣние, съ което поляцитѣ успѣватъ да прикриятъ империалистическитѣ си цѣли и въ края на краищата получаватъ мандатъ, да заематъ цѣла Галиция за спасение на страната отъ украинска болшевишка анархия, но да заематъ половината отъ безспорно чисто украинската Волинска губерния, тѣ отъ никждѣ не получаватъ мандатъ. По този начинъ украинцитѣ, наречени болшевишки банди, отбранявайки свещенитѣ си права, достойно загиватъ, едни на фронта, други въ полския тилъ изъ концентрационнитѣ лагери и затвори. Поляцитѣ, които сж прѣкарвали толкова нещастия прѣзъ 150 годишното си робство подъ сжседитѣ си, знаятъ добръ, че колкото повече кръвъ се пролѣе за народното дѣло, толкова по-голъма е вѣроятността за въ бждаще за пълното освобождение на всѣки поробенъ народъ. Въ това врѣме тѣ продължаватъ колонизационната си работа въ заетата отъ тѣхъ вече цѣла Източна Галиция. Прѣмаховатъ украинския езикъ отъ държавнитѣ учрѣждения, а едритѣ земевладѣния подѣлятъ изключително между своитѣ чиновници, легионери и инвалиди. Тѣ искатъ по такъвъ начинъ да закрѣпятъ господството си. Мисля, обаче, че сега при високо развитото самосъзнание на мѣстнитѣ селски маси, насилственото ополчаване на етнографически чужда територия, прѣдварително е осждена на несполука.

Поляцитѣ заявяватъ сега, че полската република никога не е потискала никой чуждъ народъ, не е анексирала ни-

какви чужди земи, и не е прѣслѣдвала никоя чужда религия. Отъ приведенитѣ вече по-горѣ исторически факти и изобщо отъ цѣлата полско-украинската борба въ Галиция явствува, колко истина има въ това полско твърдение за земния, утърай на щастливитѣ народи, влизащи въ състава на бившата полска държава. Безъ съмнѣние тя е била земенъ рай, но само за полската шляхта. Обаче мисля, тѣ нѣма защо да се хвалятъ съ това, понеже нищо друго освѣнъ тази „златна свобода“ на шляхтата е докарала до нещастната катастрофа полската държава прѣди 150 години. Който надникне въ историята на бившата полска република ще намѣри безброй примѣри на притѣснение чужди народи, на анексиране чужди земи и на брутално отнасяне къмъ чужди религии и ще съзрѣ твърдѣ малко примѣри на толерантностъ къмъ подвластнитѣ ѝ народи. Възстанията и войнитѣ на украинскитѣ казаки, които се точатъ почти непрѣкъснато отъ половината на 16 в. до края на сѣществуването на бивша Полша и които сѣ имали за цѣль първо на първо да бранятъ православната вѣра, свидѣтелствуватъ най-добрѣ за религиозната толерантностъ на поляцитѣ. Наистина, полската история записва тѣзи казашки войни, като бунтове на разюздани селяни и хайдамацки банди противъ законната полска власть. Такива характерни имена поляцитѣ не изпускатъ случай да даватъ на украинцитѣ и днесъ. Само нещастния украински народъ, въпрѣки, че е живѣлъ толкова вѣкове въ културна Европа, въ която дори дивитѣ турски и татарски орди сѣ се поевропейчвали, само той остава назадъ отъ културнитѣ народи и останалъ „некултурна разбойническа банда“. Обаче историята не се връща и свѣтовната демокрация върви напредъ съ бързи крачки. Има надежда, че и въ възкрѣсналата на ново полска държава ще дойдатъ на власть истински демократични елементи, ще се забравятъ позорнитѣ несправедливости на дѣдитѣ и тогава несъмнѣно ще се намѣри начинъ за помирение на полскитѣ интереси съ справедливитѣ искания на галицкитѣ украинци — да бждатъ господари въ собствената си страна.

Н О Т И

**На Украинската Делегация въ Парижъ до Прѣдседателя
на Мирната Конференция.**

*Делегация на Украинската Репу-
блика въ Парижъ.*

Парижъ, 7 юли, 1919 г.

**До Негово Сиятелство Господинъ
Президента на Конференцията за мира
въ Парижъ.**

Ваше Сиятелство,

Делегацията на Украинската република при конференцията за мира, има честъта да изпрати на конференцията слѣдната нота по поводъ областъта Холмъ.

Областъта Холмъ, украинска земя, която взема името си отъ столицата си — Холмъ, едно врѣме столица на украинския кралъ Данило (1203—1264), е станала прѣзъ врѣме на руската революция, по искането на населението, часть отъ Украинската република.

Отъ тогава тази земя се управлява отъ името на Украинската република отъ едно Украинско правителство. Въ края на 1918 година и въ началото на 1919 Директорията на Украинската република, бѣ заета съ борба срѣщу хетманъ Скоропадски, поставенъ отъ нѣмцитѣ, а послѣ срѣщу болшевицитѣ. Полша използува това ѣ трудно положение и заема областъта Холмъ съ войскитѣ си, които напредватъ послѣ къмъ изтокъ и заематъ части отъ украинската земя — Волиния.

Полското правителство, слѣдъ като заема областъта Холмъ, въвежда въ него единъ извънредно жестокъ режимъ. Украинското правителство, както и всички чиновници бѣха арестувани и хвърлени въ затвора. Извършватъ се жестокости върху затворенитѣ, като ги биятъ, затварятъ наедно съ углавни прѣстѣпници и не имъ даватъ необходимото количество храна.

Украинското население въ областъта Холмъ е лишено отъ всички права. Украинскитѣ езикъ е прѣмахнатъ отъ училищата и отъ официалнитѣ учрѣждения. Православнитѣ и грѣко-католически украински церкви сѣ осквернени и затворени, или прѣвърнати въ полски, латино-католически церкви.

Украинскитѣ селяни още прѣзъ австрийското и нѣмско нахлуване въ областъта Холмъ, когато Австрия и Германия

изпращатъ полски legioneri и чиновници за прѣмахване на украинското население, напушатъ масово областъта.

За сега, полскитѣ власти конфискуватъ тѣхнитѣ имоти и ги раздаватъ на полскитѣ селяни дошли отъ Полша за да колонизиратъ украинската земя Холмъ съ полски елементи и да ѝ дадатъ полски характеръ.

Украинското правителство и делегацията на Украинската република въ Парижъ всѣки день получаватъ молби отъ Холмското население, както и отъ украинскитѣ бѣжанци отъ областъта Холмъ и дори отъ холмски украинци въ Съединенитѣ Щати, да се притекатъ на помощъ на родната имъ земя, потисната отъ варварското полско насилие.

Основавайки се на искането, манифестирано отъ населението на Холмъ и правата на Украинската Република върху областъта Холмъ, която състави една недѣлима часть отъ територията на Украинската република, ние протестираме най-тържественно прѣдъ Конференцията за мира противъ нахърнението, цѣлокупността на Украинската република отъ Полската република, съ заемането областъта Холмъ, както и противъ насилията на полскитѣ власти върху украинското население въ Холмъ.

Делегацията на Украинската република иска, конференцията за мира да заповѣда на Полската република да евакуира областъта Холмъ и да ѝ даде на Украинската република.

Делегацията заявява, че Украинската република и украинския народъ не ще се съгласятъ никога на анексията на областъта Холмъ отъ страната на Полската република; тѣ съ всички сръдства ще се стараятъ да възвърнатъ на Украинската република тази украинска земя, измъчена отъ поляцитѣ.

Подписалъ: Г. Сидоренко

Прѣдседател на Делегацията на Украинската Република.

Делегация на Украинската Република въ Парижъ.

Парижъ, 11 юли, 1919 г.

До Негово Прѣвъзходителство Президента на Конференцията за мира въ Парижъ.

Ваше Прѣвъзходителство,

Делегацията на Украинската Република при конференцията за мира въ Парижъ, има честъта да ви съобщи слѣд-

нитѣ факти отнасящи се до жестокоститѣ, извършени отъ полскитѣ власти надъ украинското население въ Източна Галиция, дадена отъ Върховния Съветъ на поляцитѣ.

Всичкитѣ тѣзи факти, разказани отъ свидѣтели заслужаващи довърне, сж въ по-голѣмата си частъ записани въ протоколи, които правителството на Западна Украина прѣдоставя на всѣки, който би се заинтересувалъ отъ тѣхъ.

Отъ деня на окупацията, поляцитѣ прѣслѣдватъ само една цѣль: да изкоренятъ украинския елементъ, а докато стане това, да прѣмахнатъ всѣкакъвъ украински културенъ животъ, да унищожатъ всѣки паметникъ, който би могълъ да послужи за възстановяване на моралнитѣ, интелектуални и икономически развалини, натрупани отъ поляцитѣ върху украинската територия на източна Галиция.

Поляцитѣ сж взели Василианската печатница въ Жовква, най-важната въ източна Галиция.

Поляцитѣ сж задигнали моторитѣ на печатницата на Ставропигийския институтъ въ Львовъ, по която причина тя е трѣбало да прѣкъсне всѣкаква работа. Тая печатница издаваше главно религиозни книги. Библиотеки пълни съ всѣкакъвъ видъ рѣдки съчинения и архивитѣ отъ мѣнастиритѣ на Василияни, Жовква и Крехавъ сж или унищожени или отнесени.

Поляцитѣ взематъ и затварятъ украинската гимназия въ Львовъ, Украинския Народенъ Домъ, грѣко-католишката семинария и украинското училище и пансиона Шашкевичъ. Всички тѣзи заведения сж построени отъ украинцитѣ, само на тѣхни срѣдства.

Забранена е употрѣбата на украинския езикъ, който прѣзъ австро-полския режимъ съ пълно право се говорѣше въ училищата и публични учрѣждения не само въ Львовъ, но и въ цѣла източна Галиция.

Прѣмахнати сж всички украински вѣстници въ Львовъ и въ провинцията.

Съветъ на народната просвета въ Львовъ е забранилъ употрѣбата на украинския езикъ въ цѣлия Львовски окръгъ; професоритѣ на украинския университетъ въ Львовъ и тѣзи, които сж посѣщавали лекциитѣ имъ, се смѣтатъ за прѣстѣпници само за това, че сж отказали да се закълнатъ на Полската република и да се признаятъ за нейни подданици и въ много случаи сж изтезавани и бити отъ полскитѣ войници. Полскитѣ власти безъ огледъ на класа, възраст, положение, малтретиратъ, убиватъ безъ сждъ украинцитѣ. Тѣ не жалятъ мирнитѣ селяни, но изглежда поповетѣ и интелигенцията сж прѣдметъ на специална умраза.

Затворитѣ въ Львовъ сж прѣпълнени съ украинци отъ всички класи, които по простъ доносъ се арестуватъ и за-

тварятъ само за единственото си прѣстѣпление, че сж украинци и говорятъ на украински. Числото имъ достига до 2 хиляди души, между които повече отъ 500 попове и 45 калугера отъ ордена Св. Василий на мѣнастиритѣ Жовква и Крехавѣ.

Въ Львовѣ си служатъ съ масови арести, главно всрѣдъ интеллигенцията; между тѣхъ се намиратъ членове на украинския националенъ съвѣтъ: Докторъ Левъ Ханкевичъ, шефъ на социалистическата партия, чийто вѣстникъ „Впередъ“ се е обръщаль винаги най-вежливо къмъ шефа на полската република — социалиста Пилсудски, като му е напомнялъ, че тѣ принадлежатъ къмъ една и сжща партия; Иванъ Кивелюкъ — депутатъ въ Галицката Диета и членъ на „Краевий Виділ“ (автономенъ органъ избранъ, отъ Диетата за администриране на Галиция) въ прѣклонна възраст и боленъ; Докторъ Владимиръ Охримовичъ, директоръ на осигурителното дружество „Днѣстъръ“ сжщо въ прѣклонна възраст; Докторъ Кирилъ Студински, професоръ въ университета, прѣдставителъ на политическата група, която иска украинно-полско сближение.

Застрѣляни сж въ Львовѣ двама младежи, Саламоновичъ и Фолисъ, синъ на украински депутатъ въ австрийския парламентъ, който не е билъ напълно здравъ душевно и затова никога не е вземаль участие въ политическия животъ.

Затворниците подложени на безчовѣченъ режимъ, сж намѣстени безъ разлика на класа и на полъ.

Полскитѣ войски, като заематъ украинската територия въ Източна Галиция, донасятъ на украинското население, изоставено на произвола на полскитѣ войници разорение въ всичкитѣ му видове.

Въ Йезуполь, на другия день слѣдъ идването на поляцитѣ, сж обѣсени безъ всѣкакъвъ сждъ 16 селяни.

Въ Сокаль, единъ седемдесетъ годишенъ старецъ — попъ Демчукъ е застрѣлянъ само за това, че сина му е офицеръ въ украинската армия.

Голѣмъ е броятъ на застрѣлянитѣ попове:

Въ Радеховѣ — украинския попъ Пелехъ, миролюбивъ човѣкъ, който никога не се е занимаваль съ политика.

Въ селото Лисетичи, Стрийски окръгъ — украинския попъ Андрей Пеленски, въ прѣклонна възраст и извѣстенъ съ грижитѣ си за религиозното и културно развитие на украинското население.

Въ сжщия окръгъ — украинския свещеникъ Остапъ Нижанковски, вице президентъ на окръга, литераторъ и композиторъ, чието единствено прѣстѣпление е народността.

Комисара по желѣзницитѣ Малишевски, натоваренъ съ надзора върху линията Броди — Красне и Пидволочиска —

Красне — Лвовъ, е арестуванъ отъ полскитѣ власти въ Золочивъ. Първо му чупятъ ржцѣтъ, краката и нѣколко ребра. Цѣлъ избитъ и бълнуващъ, той е заведенъ въ Красне, гдѣто не позволяватъ дори на гостилничаря на гарата да му даде капка вода. Прѣнесенъ въ Лвовъ, той пристига тамъ вече мъртавъ. А Малишевски, прѣди, нѣколко лѣти е молилъ своитѣ началници да оставятъ на служба по желѣзниците и тѣзи полски чиновници, които не сж се клѣли въ вѣрностъ на Украинската Република.

Началникътъ на пощата въ Стрий, на име Сингалевищъ човѣкъ на възраст вече и който не се занимава съ политика, е арестуванъ, мжченъ и хвърленъ полумъртавъ въ единъ затворъ въ Лвовъ.

Кметътъ на общината Рехетивъ, който отговорилъ на поставенитѣ му въпроси на украински, е билъ ударенъ съ щикъ.

Поляцитѣ по сжщия начинъ се грижатъ и за украинскитѣ затворници, ранени и болни.

Въ концентрационния лагеръ въ Донди, ще споменемъ само тоя, затворникитѣ сж бити съ прѣчки (розги) безъ причина или за най-малка простѣпка.

При Бардатовъ, поляцитѣ плѣняватъ единъ украински патрулъ, командуванъ отъ подпоручика Косаръ и го изпращатъ подъ конвой въ Лвовъ. Едвамъ слѣзълъ отъ трена, подпоручика Косаръ заобиколятъ полски легионери, командувани отъ единъ офицеръ и до като двама му държатъ ржцѣтъ да не може да се защитава, трети го поваля съ револверенъ изстрѣлъ.

При Любочивъ, полска войска плѣнява единъ украински взводъ и застрѣлва на мѣстото седемъ отъ плѣнникитѣ.

При Селиска въ Хировъ, поручикъ Шкремешко е плѣненъ и убитъ веднага.

Австрийскиятъ механикъ отъ Виена Карлъ Куръ, намиращъ се въ болницата въ Станиславовъ въ момента, когато поляцитѣ заематъ града, съобщава за факти, които той увѣрява да е видѣлъ съ очитѣ си:

Болни и ранени украински войници сж убивани въ самата болница.

Единъ офицеринъ боленъ отъ петнистъ тифусъ е изнесенъ вечерята отъ леглото и застрѣлянъ сутринята въ 5 часа.

Къмъ това свидѣтелство се прибавятъ още голѣмъ брой други, които доказватъ, че подобни случаи ставатъ въ всички градове и въ много болници.

Ако плѣнникитѣ, раненитѣ и болнитѣ не биватъ убивани, то тѣ сж така ужасно гледани, че скоро умираатъ отъ силенъ побой, заразени рани или получени болести.

Отъ многобройни свидѣтелства, записани въ протоколи излиза не само, че украинскитѣ плѣнници не получаватъ никаква храна, но, и че сж лишени отъ обуша и дрехи и сж поставени въ такива условия на хигиенета, които ако не ги довеждатъ до смъртта, то навѣрно до неизлѣчими болести.

Подписаль: Д. Сидоренко
прѣдседатель на делегацията на Украинската Република въ Парижъ.

Украинскиятъ въпросъ въ френския печатъ.

Болшевизмътъ и Украина.

Кореспонденция отъ Букурещъ.

Въ „Temps“ отъ 25 юли за Украина четемъ слѣдното:

Сегга Украина не е болшевишка. Азъ се убѣдихъ въ това прѣзъ пътуването си, както изъ свободната територия, ако и изъ застата отъ войскитѣ на Ленина. За това свидѣтелствува миналото и сегашното. Когато, на 25 октомври 1917 година, болшевицитѣ взеха въ ржцѣтъ си властта въ Великорусия, членоветѣ на централната украинска Рада, състояща отъ 813 депутата, единодушно, наедно съ украинското правителство, отказаха да признаятъ Съвѣта на Народнитѣ Комисари. Затова на младата република бѣ обявена война отъ страна на Московското правителство. Слѣдъ побѣдата си надъ червенитѣ войски, републиката се еманципира отъ съвѣтския империализмъ. Украинския народъ избра тогава прѣдставители за Учрѣдителното събрание. И между тѣхъ имаше 175 украинци — противници на болшевизма, 30 депутати отъ друга народностъ, евреи, руси — сжщо врагове на болшевизма и само 25 партизани на болшевишката идея.

Прѣзъ врѣме на нѣмската окупация, можеше да се мисли, че хетманския режимъ, въведенъ въ Украина отъ войскитѣ на кайзера, ще доведе народнитѣ маси до болшевишки идеи; това би било естествено за единъ потиснатъ народъ, но това не стана. Напротивъ, украинския народъ послѣдва националнитѣ социалистически и демократически партии. Отъ 300 души депутати въ новия парламентъ*), 250 бѣха украинци и само 35 приятели на Ленина. Слѣдъ това, работническия конгресъ се изказа за война противъ болшевицитѣ, за свикване на парламента и за съюзъ съ Антантата.

*) Слѣдъ падането на Хетмана е билъ свиканъ така наречения „Трудовой Конгресъ“ изпълняващъ ролята на Парламентъ Б. ђ. л. Ред.

Причината на този неуспех на съветският идеен външна политика в Украйна се крие вън това, че 85% от населението се състои от селяни, които сж врагове на болшевиизма и не искат да дадат властта на градския пролетариат; 13% сж собственици, интелигенцията, индустриалци, търговци, занаятчии и хора упражняващи свободни професии.

Наистина, нѣкои политически партии, както напр. социално-демократитѣ (наречени независими) и социално-революционеритѣ (наречени лѣви), се бояха единѣ моментѣ, че Антантата ще имѣ попрѣчи на националния свободенѣ животѣ, както направиха нѣмцитѣ, и мислѣха за социална революция въ цѣлия свѣтѣ. Но вече единѣ мѣсецъ слѣдѣ окупацията отъ рускитѣ болшевици, украинцитѣ отъ лѣвицата забѣлѣзаха своята грѣшка, изоставиха програмата си и заедно съ другитѣ партии възобновили общото дѣло между народа, агитирайки противъ червениятѣ потисници. Сега населението на Киевѣ, Одеса и на половината отъ цѣлата република, освободена отъ болшевицитѣ съ усилията на народа и на интелигенцията, признава само властта на украинската национална Директория. Днесѣ, може да се каже, че привърженицитѣ на болшевиизма въ Украйна не сж повече отъ тия въ Франция или Италия, стига Украйна да получи материална помощъ отъ страна на Антантата, за да може националната армия да пропѣди отъ територията си руската болшевишка армия и да бѣде унищоженѣ по такѣвъ начинѣ болшевиизма въ цѣла бивша Южна Русия.

Политическитѣ водители наистина мислѣха, че е необходимо да се направятъ нѣколко социални реформи, напр. аграрна (земледѣлска), и нѣкои други, които сами се налагатъ. Враговетѣ на украинската идея използватъ това, като казватъ, че украинското правителство е съгласно съ Ленина и Троцки; тѣ говорятъ за нѣкакво споразумѣние съ партията на Бела Кунѣ; тѣ говорятъ сжщо за „украински болшевиизъмъ“. Тѣзи, които твърдятъ това, смѣтатъ за болшевици не само всички социалисти, но и радикалитѣ-социалисти въ Франция, радикалитѣ въ Англия и демократитѣ въ Америка.

Ако болшевиизмѣтѣ имаше успѣхъ въ Украйна, какъ ще се обясни сегашната окупация на Украйна отъ московскитѣ червени войски, а сжщо сериозната съпротива, който тѣ срѣщатъ тукъ? Истината е, че украинската армия, изоставена на собственитѣ си сили, дава прѣкрасенѣ примѣръ на прѣданностъ на принципа на реда и правото, който принципѣ възтѣржествува заедно съ Антантата. Враговетѣ на Петлюровскитѣ войници сж истинскитѣ помощници на болшевицитѣ, а не самитѣ войници, които се борятъ съ съветската тирания за независимостта на отечеството си.

За отношението на украинците към Деникина.

Тамъс въ броя отъ 25 юли пише слѣдното:

Въ извѣстни кръгове се разглежда въпроса за възможността за сътрудничество на украинските войски и армията на Деникина въ борбата срѣщу болшевиците. Това сътрудничество не е възможно на украинска територия.

Украинския народъ и украинската армия сж толкова противъ царизма, колкото и противъ болшевизма и вѣрватъ, че армията на Деникина се прѣдвожда главно отъ офицери реакционери, привърженици на царя. Пристигането на тѣзи офицери на украинска земя би могло да има лоши послѣдиди специално за акцията противъ болшевиците, защото отчаялия се украински национализъмъ, който сега е по-далечъ отъ когато и да е било отъ Ленина, би могълъ да се обърне къмъ него.

Източна Галиция.

„Journal de Genève“. 30 юли, 1919 г.

Получихме слѣдното писмо отъ Г. Едмонъ Прива, който се връща отъ Варшава:

Украино-полската война е спрѣна. — Западната украинска република е оттеглила войските си задъ старата австрийска граница при Збруцъ и ги е съединила съ тия на Велика Украина, руска прѣди, за да вземе Киевъ отъ червената армия. „Матенъ“ съобщава, че Съвѣта на петѣтъ е присѣдинилъ Източна Галиция къмъ Полша. Новината не е точна. Ето буквалния текстъ на рѣшението на Върховния Съвѣтъ на съюзните сили, отъ 11 юли:

„Упълномощава се полското правителство да учрѣди гражданно управление въ Източна Галиция, слѣдъ като сключи съ съюзните и сдружени държави едно условие, чиито клаузи, да осигурятъ, доколкото е възможно автономия на територията и политическите, религиозни и лични свободи на жителитѣ.

Това условие ще почива върху правото за самоопредѣление, съ което ще си послужатъ жителитѣ на Източна Галиция, когато работата докосне политическото имъ поданство. Врѣмето, когато ще стане това, ще се фиксира отъ съюзните и сдружени сили или отъ органъ, който тѣзи сили упълномощатъ“.

Украинците сж протестирали противъ несправедливостта на това рѣшение. На 3 юли е била поканена делегацията имъ въ Парижъ да се яви прѣдъ подкомисията за полските дѣла за да разискватъ върху вътрѣшното уреждане на Източна Галиция. Тя отклонява тази покана, направена съ много неподходящи думи. Това бѣше една грѣшка, защото

отсъстваващите сж винаги виновни. Украинската Директория отзовава шефа на делегацията г. Сидоренко и го замества съ князь Тышкевичъ, добръ познатъ въ Швейцария и въ много добри отношения съ Съглашенските държави. Отъ нѣколко мѣсеци насамъ той прѣдставляваше Украина въ Римъ, при Ватикана.

Макаръ и да изглежда интъкъ, за поляцитѣ бѣше по-добръ да стане Източна Галиция неутрална чрѣзъ плебисцитъ и да се управлява врѣменно отъ една съглашенска комисия, защото навѣрно биха имъ прѣдоставили да бждатъ и сдия и страна. Задачата на цивилния имъ комисаръ е особено деликатна. Ако той уважава напълно правата на украинското болшинство, което съставя двѣ трети отъ населението, и ако той заедно съ него избира чиновницитѣ той ще стане скоро непопуляренъ въ Варшава, кждѣто ще го нападатъ въ Диетата, привърженцитѣ на анексията. Ако той потиска украинското национално движение, като си служи съ военна възбрана за вѣстницитѣ на украински и интерниране на интелигенцията, съюзницитѣ не ще го признаватъ, защото тѣ не ще позволятъ да се направи плебисцитъ безъ да е осигурена свободата на съвѣстѣта. Ще кажатъ, че единъ шеговитъ дипломатъ е искалъ да изпита Полша, като и е сложилъ капанъ съ двѣ врати.

Много ми бѣше приятно да констатирамъ, че въ Варшава всички умни политици сж съгласни върху опасността за страната, ако се създаде предентизъмъ съ обединението на земи съ различно население. За нещастие на практика, по въпроса за Източна Галиция се колебаятъ и най-благоприятно настроенитѣ умове. Отначало, рѣшението взето за Данунгъ е излъгало надеждитѣ на поляцитѣ. Боейки се да не би Германия съ Ленина да прѣкъсне връзката имъ съ Балтийско море, мнозина викатъ за обща граница съ Ромъния, за да има сигуренъ достъпъ къмъ Черно море. Остава да се знае дали тази сигурностъ е добръ гарантирана, не трѣба ли да се мине прѣзъ тѣлата на 4 милиона непокорни украинци въ Галиция и Буковина.

Послѣ мнозина се опасяватъ, и съ право, отъ възстановяването на великата руска империалистична държава и се боятъ да не би тя да достигне Карпатитѣ, въ случай че Източна Галиция бжде дадена на Украина, която съюзницитѣ на всѣка цѣна искатъ да вмъкнатъ въ лоното на Русия. Какво да се прави, за да се избегне тази опасностъ?

За да може да се присъедини Източна Галиция, поляцитѣ ще трѣба да употрѣбятъ натискъ върху населението, защото резултатътъ отъ единъ свободенъ плебисцитъ не ще бжде благоприятенъ за тѣхъ, ако се сжди по изборитѣ въ австрийския парламентъ и областната Диета, въ които общата

сума отъ гласовѣтъ на украинцитѣ и евреитѣ надминава $\frac{1}{4}$ отъ числото на всички гласове. Това население, недоволно, търси постоянно опора отъ страна на Русия и влиянието на послѣдната ще се простира до Карпатитѣ, и то вече не като влияние на единъ малко желателенъ съсъдъ, а като една много по-опасна вътрѣшна интригуваща сила.

Както казваше много справедливо единъ полски държавникъ, който знае добръ историята, независимостта на Полша не ще бѣде трайна наредъ съ велика Русия. „Трѣба да се постави между нея и насъ, ми казваше Г. Кухаржевски, една Украйна и една Литва, които да ни симпатизиратъ“. Въ това е цѣлия въпросъ. Самитѣ украинци разбиратъ, че Русия може нѣкога да ги русифицира, когато Полша никога не ще сполучи да ги ополячи. Така че, въ тѣхенъ интересъ е да се опратъ на съсъда си на Западъ, понеже отъ тази страна опасността е по-малка. За нещастие, борбата е съживила ужасна ненавистъ. За да се смекчи тя, би трѣбало поляцитѣ да започнатъ да водятъ една съвсѣмъ друга политика въ Източна Галиция и да използватъ пълномощието, което имъ се даде отъ Антантата, и покажатъ на свѣта единъ примѣръ за политическа прѣвидливостъ, като направятъ веднага тази земя автономна и независима република, съ свободно избранъ парламентъ. Би трѣбало тѣ да се откажатъ отъ всички проекти за колонизация, отъ всички мѣрки на възбрана върху печата, и вмѣсто да се отнасятъ враждебно къмъ украинската пропаганда, напротивъ да я подкрѣпятъ енергично въ противовѣсъ на нѣмското влияние и да помагатъ на Украина да възстанови своята независимостъ и единство, но не противъ Полша, а въ съгласие съ нея. Г. Морачевски, бившъ прѣдседателъ на Съвѣта, който изпъди нѣмцитѣ отъ Варшава, току-що публикува една забѣлжителна брошура въ този духъ.

Идеята — съжа на Г. Клемансо — за една пространна държава—тампонъ отъ 50 милиона население, образуваща стѣна между Германия и Русия, е неосъществима подъ формата на една анексионистична Велика Полша, която les irréductibles ще отслабятъ, но би било напълно възможно, ако има едно трайно споразумѣние между етнографическа Полша и независими Литва и Украина, сдружени противъ руско или нѣмско империалистическо покушение върху тѣхнитѣ владѣния.

Въ Варшава се намиратъ, и дори на много високи държавни служби, хора, които желаятъ най-живо едно такова рѣшение и които биха били готови на голѣми отстъпки въ Източна Галиция, за да го улеснятъ . . . Но тѣ се боятъ отъ извѣстни течения въ пресата и главно отъ Антантата, която изглежда да е абсолютно противъ независимостта на Украина и изобщо на инородцитѣ въ Русия. „Бихъ искалъ такава независимостъ, казваше генералъ Пилсудски, президента на

републиката, но не искамъ да се карамъ за това съ Съглашението".

Това е единъ омагьосанъ кръгъ, който трѣба да се разкъсва. Ако Антантата бѣше убѣдена, че Полша е способна да се слобри съ източнитѣ си съсѣди и да води съ тѣхъ една голѣма конструктивна политика, тя по-малко би се интересувала отъ общоруската кауза. Франция, специално, като си запазва Украина и Полша за зони на влияние, има голѣмъ интересъ да спомогне за едно споразумѣние между тѣзи двѣ страни, но полската политика на Изтокъ се показва до сега много отрицателна. Менъ дори ми се струва, че въ Варшава има само едно точно, официално схващане по този въпросъ, както и въ еврейския въпросъ; задоволяватъ се изобщо съ дълги оплаквания противъ всѣкакъвъ видъ нѣмски интриги и не виждатъ нищо положително да имъ се противопоставятъ. И така, не трѣба да си прави човѣкъ илюзии: ако Източна Галиция не остане украинска, има много повече шансъ тя да мине въ края на краищата къмъ Велика Русия, отколкото къмъ Полша. Това е мнѣнието и дори желанието на мнозина съглашенски дипломати.

Сега е значи часа, нашитѣ приятели въ Варшава да се издигнатъ надъ дребнитѣ интереси и да ги жертвуватъ на голѣмитѣ тайни. Сега е часа, тѣ да покажатъ мъдростта си въ Галиция и да направятъ всичко за да не попадне Украина въ ржцѣтъ на Русия. Сега е най-послѣ часа, нашитѣ прѣдставители въ Парижъ да пледиратъ прѣдъ Антантата за украинската независимостъ. Като работятъ върху тази независимостъ, докато не е вече късно, тѣ защищаватъ съ това съществуването на Полша . . . и това е справедливо.

Едмонъ Прива
(Edmond Privat).

Посѣщение у Петлюра.

(Отъ „Petit Parizien“).

Букурещъ, юли 919 г.

Вагонъ-салонъ, свѣтло синь, съвсѣмъ новъ. Телефонна жица го съединява съ малката станция, скрита нѣйдѣ въ бѣлата степъ. Около стѣпалата се разхожда караулъ. Тамъ живѣе Петлюра, чийто животъ е непрѣстанно тичане. Единъ войникъ, добро момче, ме завежда въ салона въ най-модеренъ стилъ, тапициранъ съ тъмни, на цвѣта, тапети. Прѣдседателя е тамъ. Той е облѣченъ въ зимна антери, каквито раздаваха на войницитѣ въ края на войната, единъ видъ блуза памуклия, съ клопове отъ ширитъ, вмѣсто копчета.

Приема е простъ, тона чисто републикански, нито слѣда отъ маниерността на единъ Керенски. Но, повече отколкото жестоветѣ или думитѣ, самата фигура прави впечатление и задържа вниманието. Физиономията можща, много подвижна, изразява животъ на силни чувства и навикъ, по-скоро придобитъ отколкото естественъ, на енергична рѣшителностъ. Подъ руситѣ коси и широкото чело, очитѣ, малко изморени, сж сини и прозрачни. Устата, съ оцърбени жбви, издава неговия навикъ къмъ прѣпирня и налагане на мисълта. Често, обаче, цѣлата физиономия се усмихва съ странна усмивка. Мечтателя се открива тогава въ трибуна, но мечтателъ, когото прѣслѣдваната мечта прави, неумолимъ. Защото, трогателната, малко далечна усмивка на Петлюра е по-ужасна отъ веселия и мраченъ смѣхъ на Лениина.

Едва бѣхме размѣнили нѣколко думи, прѣдседателя мина къмъ главния въпросъ.

— Имаме нужда, ми заяви той безъ заобиколки, отъ ефикасна и бърза материална подкрѣпа. Ние сме първитѣ, които наченаха борбата срѣщу болшеvizма. Ние не прѣстанахме да се боримъ срѣщу него. Нашитѣ хора сж изморени. Тѣ вѣрваха въ съединената помощъ, но днесъ тѣ се боятъ.

Единичката наша помощъ ни иде отъ народа и нашата армия трѣба да остане армия демократична и национална. Ето защо нашитѣ войници не ще приематъ никога да работятъ съ рускитѣ доброволци, които тѣ видѣха да работятъ съ нѣмцитѣ и които сж символъ на реакция за тѣхъ. Доброволци и болшевици, нашитѣ бъркатъ всичко въ една обща умраза. Защото това е все сѣверна Русия, идяща да създава закони у насъ.

Слѣдъ вѣковно робство, Украина е жадна за животъ. Може този пътъ тя да пропадне. Но, единъ день, частъта на отплата и свобода ще удари. До тогава не ще има миръ за Европа.

Надѣваме се, обаче, че Антантата ще признае справедливостта на нашата кауза. Отъ наша страна, въ борбата срѣщу общия неприятелъ, ние ще съумѣемъ да покажемъ нашата признателностъ и да се покажемъ вѣрни братя по оръжии. Нека ни дадатъ само първа подкрѣпа, отъ която се толкова нуждаемъ, защото, ако не я получимъ, ние не ще напуснемъ битката, но не ще ни остане нищо друго, освѣнъ да умремъ съ знаме въ ръка, та поне нашитѣ дѣца да могатъ по-късно да обератъ плода отъ жертвата!

Произнасяйки тая послѣдна фраза, гласа му, до тогава убѣдителенъ и треперащъ, заглъхна. Той замълча и пакъ странно се усмихна. Той бѣ отново обзетъ отъ своята мечта.

„Вие видѣхте Петлюра, — ми каза на излизане, моя прѣводчикъ. Нѣма у насъ човѣкъ да не го обича. Ние поставяме бждешето си въ негови рѣци.“

Той трѣбаше да ви каже, че ние отдаваме надеждата си на Франция.“

„Франция е най-далечъ, географически, отъ нея; не се страхуваме отъ настойничество, подчинение и затова тукъ сж много близко до нея; политическитѣ и икономически интереси на Франция биха могли да намѣрятъ тукъ прѣдимства, каквито никоя друга държава въ свѣта не би могла да даде. Правителството на Републиката бѣше разбрало това когато, въ 1917 г., бѣше пратило въ Киевъ генерала Табуисъ. Защо обстоятелствата отъ 1917 г. не сж вече годни днесъ?“

Сега състоянието на украинския въпросъ е напълно ясно: ако Антантата признае Украина, за днесъ Антантата ще спечели разкапването на болшевицитѣ и мира на Изтокъ; утрѣ тя ще види да се отвори, съ най-голѣми икономически надежди, прѣградата на Изтокъ, което е необходимо условие за мира. Ако Антантата, напротивъ, не признае новата република, тя ще фаворизира всички планове на съвѣтския режимъ; войната ще продължи, и може би утрѣ, ще възбуди враждата на тоя народъ, който не иска друго, освѣнъ да се сближи съ нея и който отъ своитѣ страдания извлича по-голѣмо съзнание за своята националность.

Съставътъ на Украинския Министерски Съвѣтъ.

- Министръ-Президентъ — Б. Мартосъ.
 Министръ на Вътрѣшнитѣ Работи — И. Мазепа.
 Министръ на Войната — Сиротенко.
 Министръ на Външнитѣ Работи — Темницьки.
 Министръ на Народната Просвѣта — Крушелницки.
 Министръ на Земледѣлието — Ковалевски.
 Министръ на Общитѣ Сгради — Шрамченко.
 Министръ на Правосъдието — И. Левитски.
 Министръ на Финанситѣ, Търговията и Индустрията —
 Кривецки.
 Министръ на Морскитѣ Работи — И. Билински.
 Министръ на Труда — Безпалко.
 Министръ на Вѣроизповѣданията — Липа.
 Министръ на Пѣтищата и Съобщ. — Лукашевичъ.
 Министръ на Пошитѣ и Телеграф. — Лизанивски.
 Държавенъ контрольоръ — Симоновъ.
 Държавенъ Секретаръ — Корчински.

Хроника

Нищо чуждо.

Поляците представиха на Парижката конференция меморандумъ въ който претендиратъ, освѣнъ за Източна Галиция още и за слѣднитѣ безспорно украински области:

1) Територията на Пинскитѣ блата и западната частъ на Волинската губерния.

2) Западната частъ на Подолска губ. (Проскуровски, Каменецъ-Подолски и частъ отъ Н.-Ушички уѣзди).

Нахлуването на поляцитѣ въ Велика Украина.

Осществявайки империалистичнитѣ си планове поляцитѣ размѣстватъ войскитѣ си въ прѣдѣлитѣ на Волинската и Подолска губернии, въ тила на Украинската армия, която се сражава противъ болшевицитѣ.

Положението на украинцитѣ, интернирани въ Чехо-словашко.

Слѣдъ поражението на украинската армия въ Галиция, първата планинска бригада на тази армия, командувана отъ Черски, защищавайки се отъ заобикоилитѣ я поляци, прѣмина Чехо-словашката граница. Бригадата състояща се отъ 4000 войници и 70 офицери, биде разоржжена отъ чехитѣ и слѣдъ това интернирана въ лагеритѣ около гр. Нѣмско-Яблонне въ южна Чехия. Къмъ интерниранитѣ, чехитѣ се отнасятъ твърдѣ добръ и хуманно. Въ парично и продоволствено отношение, интерниранитѣ сж поставени наравно съ чешкитѣ войници и офицери. Въ лагера украинцитѣ се ползватъ съ пълна свобода. Избора на администрацията и подържането на реда въ лагера е прѣдоставено на самитѣ украинци. Всички интернирани иматъ право да ходятъ свободно въ града, въ опрѣдѣленото за това врѣме. Както властитѣ, така игридското население проявяватъ къмъ тѣхъ истински братски чувства. Споредъ думитѣ на интерниранитѣ, тѣ добили впечатлението, какво чехитѣ сж единственъ славянски народъ, който разбира и искрено симпатизира на Украина.

Украинскиятъ въпросъ въ Канадския парламентъ.

Въ послѣдното засѣдание на Канадския Парламентъ, украинскиятъ депутатъ Семенъ Гусъ запиталъ прѣдседателя Борденъ, какво сж направили канадскитѣ депутати прѣдъ мирната конференция за да попрѣчатъ Източна Галиция да

бжде дадена на поляците. Депутатът напомнил, че въ Канада живеят сега около 450,000 украинци отъ Галиция, които сж показали пълна лоялност къмъ Канада и много отъ които сж умрѣли на западния фронтъ, като доброволци. Министър-прѣдседателътъ отговорилъ, че твърдо вѣрва, какво всички народности ще бждатъ запазени и правата имъ осигурени.

Швейцарско-украинската търговска камара.

Отъ Бернъ съобщаватъ: Шефътъ на стопанския отдѣлъ е приелъ прѣдставителя на извънредната търговска и финансова мисия на Украинската народна република и е ималъ съ него сърдечна бесѣда върху стопанскитъ и търговски въпроси на Украина. Федералния съвѣтникъ е привѣтствувалъ радостно инициативата на нашата мисия за сближаването на двѣтъ републики. За основаването на камарата, мисията е посвѣтила цѣлата си дѣйностъ, прѣдъ видъ важността на това учрѣждение въ връзка съ развитието на търговскитъ отношения между Украина и Швейцария.

Тази търговска камара ще е първия практически изразъ на исканията на нашето отечество да работи въ пълно съгласие съ Западна Европа.

Украинскитъ кооператори на международния конгресъ на кооперациитъ.

Въ Парижъ на 28 юни се закри конгресътъ на кооперациитъ на съюзнитъ и неутрални държави. Кооперацията на украинската република биде прѣдставена отъ професоръ Михайлъ Грушевски и професоръ Исаевичъ, делегати на общоукраинскитъ съюзи: „Днипросоюзъ“, „Украинската Народна Банка“ и „Централа“. Тѣзи делегати сж били упълномощени да прѣдставляватъ общото дѣло на кооперациитъ на украинската република. Делегатитъ, отъ името на Украинската кооперация привѣтствуватъ конференцията и излагатъ на кратко за работата си, извършена въ тѣхната страна. Членоветъ на конференцията изслушватъ съ голѣмъ интересъ доклада имъ.

Вниманието на конференцията е било привлечено особено отъ двѣ прѣдложения на прѣдставителитъ на Украина: 1-о, за неутрализацията на продуктитъ на кооперациитъ и прѣвоза имъ прѣзъ войната; 2-о, за организиране международенъ кооперативенъ кредитъ. Първото прѣдложение е било прието изцѣло отъ конференцията, понеже се подкрѣпи отъ влиятелнитъ прѣдставители на Франция. Второто прѣдложение е било прието прѣзъ втората часть на конгреса, благодарение енергичната поддържка отъ страна на белгийцитъ.

Українські делегати сж били поканени отъ чешкитъ кооператори да вземать участие въ кооперативния конгресъ въ Прага, опрѣдленъ да бжде въ срѣдата на августъ.

Українскія націоналенъ химнъ.

Ще не вмерла Україна і слава і воля,
Ще нам, браття-козаки, усміхнеться доля.
Згинуть наші вороги, як роса на сонці
Запануем, браття, знов у своїй сторонці.
Душу, тіло ми положем за свою свободу
І покажем, що ми браття козацького роду.

Наливайко і Павлюк і Тарас Трясило
Із могили кличуть нас на святее діло.
Гей, згадаймо славу смерть лицарства-козацтва,
Щоб не втратить марно нам свого юнацтва.
Душу, тіло ми положемъ за нашу свободу і т. д.

Гей, Богдане, гей, Богдане, славний наш Гетьмане,
Нащо віддав Україну Москві на поталу.
Щом вернути її честь, ляжем головами,
Назовемся України вірними синами.
Душу, тіло ми положем за нашу свободу і т. д.

Станем, браття, в бій кривавий від Сяну до Дону,
В ріднім краю панувати не дамо нікому.
Чорно море ще всміхнеться, дід Дніпро зрадіє,
Ще в нашій Україні доленька наспіє.
Душу, тіло ми положем за нашу свободу і т. д.

Важна грѣшка.

На 14 страница трѣба да се закриятъ скобкитъ слѣдъ думитъ „на селската и обща курия“, така че цѣлата фраза — „Тѣзи нещастни избори и досега се помнятъ отъ українскитъ интелігентни и селяни и сж увеличили само умразата на цѣлото українско общество къмъ поляцитъ“ — остава извънъ скобкитъ.

~~1788~~
1788

1788/22

Украинско Слово

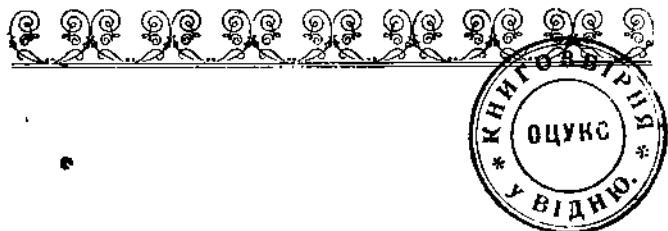
Непериодическо издание.

1919 г. ————— 1 Септември ————— № 3.

София — Печатница „Право“ — Раковски 99.

СЪДЪРЖАНИЕ.

	Стр.
Тържество на справедливостта	1
Украинско-полскитѣ отношения въ Галиция — Ю. Лемко.	3
Ноти на Украинската делегация въ Парижъ до Прѣдседателя на Мирната Конференция	23
Украинскиятъ въпросъ въ френския печатъ	28
Посѣщение у Петлюра	33
Съставътъ на Украинския Министерски Съвѣтъ.	35
Хроника.	36
Украинскиятъ националенъ химнъ	38

„Най-послѣ възтържествува справедливостта“! — съ такива грѣмки думи парижкиятъ вѣстникъ „Matin“ завършва статията си по случай рѣшението на мирната конференция да даде източна Галиция на Полша.

И глухия, и слѣпия, — всички отдавна много добръ знаятъ, че източна Галиция отъ памти вѣка е населена отъ украинското плѣме и че този чисто украински край, откъснатъ отъ останалата Украина, се е борилъ дълго врѣме за освобождението си отъ умразното му полско-австрийско иго.

Започвайки, сега завършената, четиригодишна война, всичкитъ съюзници на Русия единогласно се съгласиха да присъединятъ Източна Галиция къмъ Руска Украина. Като резултатъ на тази спогодба се появи извѣстния позивъ на бившия върховенъ главнокомандующъ на всичкитъ руски военни сили, великия князь Николай Николаевичъ. Тогава цѣлата френска преса, въ това число и в. „Matin“ привѣтствуваха това рѣшение, като „актъ на висша справедливостъ“.

По този въпросъ не можеше да има двѣ мнѣния, понеже Източна Галиция по своя исторически, етнографически, езиковенъ и битовъ характеръ съставлява едно недѣлимо цѣло съ останалата Украина.

Прѣзъ войната украинското население на Галиция бѣше подложено на такива опустошения и разорения, които, може би, могатъ да се сравнятъ само съ страданията, изнесени отъ белгийския народъ. Галичанитѣ обаче, както белгийцитѣ, мжжествено устояха на всички нещастия, които ги сполетѣха и съ твърда вѣра очакваха скорото си освобождение и края на дългогодишнитѣ си страдания.

Като резултатъ на всички тѣзи надежди на Галицкитѣ украинци страната имъ биде присъединена, въпрѣки всички очаквания, къмъ сжщата онази Полша, която всѣкога бѣше и е, най-големия врагъ на всѣки галичанинъ.

И това в. „Matin“ нарича тържество на справедливостта!

Неможе да се прѣдположи, че мирната конференция не е знаела кой народъ населява Източна Галиция, отъ какви стремежи той се въодушевява и какви сж правата му върху тази областъ. Това се опровергавъ даже само отъ факта, че

сжшитѣ съюзници на Русия още въ 1914 година напълно опрѣдѣлено се изказаха по този въпросъ.

Безъ съмнѣние този възгледъ на въпроса се запази и до сега.

Но какво стана, че се получи такъвъ неочакванъ край? — Този новъ факторъ е руския болшевизмъ, който заплашва цѣла Европа. Поляцитѣ използватъ този факторъ, за да осъществятъ мечтитѣ си, — да поробятъ украинския народъ и въ Източна Галиция, и въ Холмско и даже въ Волинъ и Подолия.

Както е извѣстно Украинцитѣ бѣха първи, които открито се противопоставиха на руския болшевизмъ. Тѣ си поставиха за цѣль на всѣка цѣна да не допуснатъ болшевицитѣ въ Украина и да запазятъ законността и реда.

Тази борба продължава и сега и е пълна съ геройско самопожертвуване отъ страна на украинския народъ.

Съсѣдната Полша, вмѣсто да помага на украинцитѣ въ борбата имъ противъ общия врагъ, гледа да използва удобния моментъ и започна да интригува. Първо тя прѣдяви претенциитѣ си върху Холмско и една частъ отъ Източна Галиция, послѣ, слѣдъ като се споразумѣ съ Румжния, почна да доказва, че коридора между Полша и Румжния (т. е. Източна Галиция), не е запазенъ отъ нахлуването на болшевицитѣ и че затова е ужъ необходимо да се слѣятъ ромжнския и полския фронтове, за да се спаси Западна Европа отъ нахлуването на руския болшевизмъ въ прѣдѣлитѣ ѝ. По-късно сжшитѣ поляци започнаха да сипатъ обвинения, че украинската армия се състои на половина отъ болшевици, слѣдъ това, че тя се е слѣла съ болшевицитѣ и най-сетнѣ, че тя се командва отъ германски офицери (!)

Интригата бѣше направена доста сполучливо, и като нейнъ резултатъ се яви прѣдложението да се окупира Източна Галиция отъ полскитѣ войски и да се присъедини къмъ гържествуващата Полша.

Сега полския и румжнския фронтове сж съединени и заплашениятъ коридоръ е изпълненъ съ сигурни войски. Но въпрѣки това, задъ стѣната на тѣзи военни сили се пролива човѣшка кръвъ и се води упорита борба отъ изгнаницитѣ на Източна Галиция, заедно съ останалитѣ украинци, противъ болшевицитѣ.

Отъ една страна върху тѣхъ се сипятъ болшевишки снаряди, отъ друга — цѣла стѣна на полско-ромжнски щикове. Какво ли ще каже историята, какво ли ще кажатъ хората, слѣдъ като се прѣсне мъглата въ която блуждае сега цѣлия свѣтъ?

Ю. Лемко

Украинско-полските отношения въ Галиция.

Поляците отдавна сж свикнали да сѣтатъ Галиция неотдѣлима частъ на Полската държава. Тѣ въ продължение на цѣли вѣкове, като отнематъ, първо, на украинците всички сръдства за отбрана и докарватъ по такъвъ начинъ украинския народъ въ Галиция до културенъ и икономически упадъкъ, съумѣха да прѣддатъ на Източна Галиция полски изгледъ; възъ основа на това тѣ сега прѣдвяватъ претенциите си върху тази исторически и фактически украинска земя. Въ това врѣме галицките украинци, въпрѣки невѣроятните прѣчки отъ страна на полските управници на областта, докараха своето културно развитие до такава степенъ, че слѣдъ разпадането на Австрия бѣха въ състояние да взематъ властѣта въ рѣцѣтъ си. Основавайки се на общо признатото право на самоопредѣление на народите и на ясно изразеното на всенародния конгресъ въ Львовъ искание на Украинското население въ Галиция, тѣ прогласяватъ Източна Галиция за независима република. Поляците обаче, чиято минала история изглежда не ги е научила на нищо, отричатъ на украинците правото на самоопредѣление и по такъвъ начинъ работата идва до ненужно проливане кръвта на два съседни славянски народа; руските болшевици използватъ това, защото украинските войски, вмѣсто да помагатъ на Петлюровските войски, трѣбало е да палятъ фронта въ Източна Галиция противъ поляците.

Източна Галиция нѣкога съставяше чисто украинска етнографична територия. Въ 1386 г. тя пада окончателно, по силата на оржжието, подъ властѣта на поляците, които обаче отъ самото начало създаватъ отдѣлна административна единица, така нареченото „Воеводство руске“. Съ бързи крачки започва колонизацията и ополчаването на Галиция, съсирана отъ вътрѣшни борби, татарски нападения и борба съ претендентѣ за прѣстола слѣдъ измирането на княжеската династия. Кралетѣ щедро надаряватъ полската шляхта съ бившите княжески и боярски земи, (съ това се обясняватъ голѣмитѣ латифундии на полските магнати въ Източна Галиция, каквито латифундии има, може би, само въ Русия), на мѣста заселватъ нѣмски колонисти, които въ края на краищата се ополчаватъ. Бившата Полска държава, макаръ и да се е казвала република, е била собствено една чисто аристократическа държава. Цѣлата държавна властъ се е намирала въ рѣцѣтъ на шляхтата, а кралетѣ на края само сж изпълнявали слѣпо исканията на шляхетския сеймъ или на сената. Другите обществени класи, като еснафи (мѣщане) и селяни не

сж играли никаква роля въ държавния животъ. Шляхтата ги е експлоатирила най-безмилостно и се отнасяла къмъ тѣхъ, като къмъ животни. Достатъчно е да се спомни, че шляхтичътъ е могълъ дори да убие селянина и затова не е билъ сжденъ, а по-късно е трѣбало за наказание да внесе една полска жълтица въ държавната хазна. Освѣнтъ това въ бившата Полска държава господстваща религия е била католишката, всички други християнски религии, като протестанската, а главно православната сж били жестоко прѣслѣдвани. На самата дума православенъ поляцитъ сж прѣдавали само обидно значение. Поляцитъ обръщатъ по-малко внимание на западната си граница, вслѣдствие на което такива чисто полски области, като Померания и Силезия, съ врѣме ставатъ чисто нѣмски земи; цѣлото внимание тѣ насочватъ къмъ Изтокъ, имайки срѣщу си неорганизирани още славянски православни плѣмена, като бѣлоруси и украинци, на които поляцитъ гледатъ, като на торъ за полската култура. Бидейки винаги защитници на Римъ, поляцитъ ревностно се заематъ съ унищожаването на православието въ източните си владѣния и съ разпространяването на католичеството; заедно съ това тѣ разпространяватъ и полската култура, като оправдаватъ по такъвъ начинъ завоевателната си политика на Изтокъ.

Не е чудно за това, че при тѣзи обстоятелства украинската интелигенция, главно шляхтата, не искайки да изпадне до ролята на простия селянинъ, постепенно се ополчава, до като на края съвсѣмъ изчезва. Украинскитъ еснафи и селяни оказаха по-голъма съпротива; понеже къмъ тѣхъ се отнасятъ еднакво, както къмъ полскитъ имъ събратия, тѣ не се подаватъ лесно на влиянието на полската култура и главно се държатъ здраво за православната си вѣра. За да насадятъ и между тѣхъ католицизма, поляцитъ измислятъ унията съ Римъ, споредъ която върховния обредъ не се промѣня, а само се приематъ нѣкои католишки догми, между другитъ — римския папа за глава на черквата. Сключването на тази уния съ Римъ стана въ Брестъ въ 1596 год. Висшето православно духовенство лесно се съгласи на това, особено слѣдъ като му обѣщали да приравнятъ правата на униятскитъ висши духовници въ латинскитъ. Простиятъ народъ обаче е билъ рѣшително противъ унията и дълго и съ всички срѣдства се е борилъ противъ нея. Пролива се много невинна кръвъ, докато украинското галицко население приема окончателно унията. Остатъци отъ православието се срѣщатъ до края на 18 в. Обаче и слѣдъ приемането на унията, поляцитъ продължаватъ да гледатъ на униятитъ, като на нѣщо по долно отъ истинскитъ католици и униятскитъ владци не сж могли да засѣдаватъ нито въ сейма, нито въ сѣната въ Варшава, заедно съ полското духовенство.

Върпки това неблагоприятно положение, украинската култура и писменостъ въ Галиция все пакъ се запазватъ отчасти, главно край черковнитѣ братства, напр. при Ставропигийското братство въ Львовъ, (то е зависѣло направо отъ киевския православенъ митрополитъ), при което е имало училище и печатница. Последната се запазва до най-ново време. Украинската писменостъ се запазва главно въ така наречената полемична литература, която е имала за цѣль защитата на православната вѣра. Разбира се, че при такива обстоятелства, украинскиятъ елементъ не е могълъ да играе каквато и да е роля, и лишенъ не само отъ ръководители, но и отъ всички културни и икономически сръдства за защита, той е съставлялъ прѣзъ последнитѣ години прѣди подѣлбата на Полша, една тъмна етнографична маса.

Положението, обаче, започва да се измѣня слѣдъ като въ 1772 г. Източна Галиция минава въ ръцѣтъ на Австрия. Първата задача на австрийскитѣ владѣтели е била да облекчи положението на селянитѣ и да ги освободи, поне отъ части, отъ господството на шляхтата и висшето духовенство. За тази цѣль се издаватъ „патенти“ относно разкрѣпостяването на селянитѣ, намаляването на работнитѣ дни и т. н. и унищожението на нѣколко стотици манастири, съвсѣмъ излишни въ такова голѣмо количество, каквото съществуваше тогава. Австрийскитѣ управници отъ самото начало на присъединението на Галиция къмъ Австрия, виждайки въ полската шляхта свой врагъ, който мечтае за възстановяването на бившата Полска държава, искатъ да си намѣрятъ нѣкой съюзникъ противъ нея между самото мѣстно население. Ръководнитѣ австрийски кръгове смѣтатъ, че такива съюзници могатъ да имъ бждатъ само украинцитѣ (рутени, споредъ официалната австрийска терминология). Обаче украинскитѣ ръководители, които сж ополеченото висше духовенство, не дораснали, за жалость, до великата задача, да застанатъ на чело на освободения отъ полското иго украински народъ, не съумѣватъ да използватъ изгодния случай. Ясно е, че можейки да се опратъ на селската маса, тѣзи единъ видъ, украински аристократи по примѣръ на бившата Полша се отнасятъ къмъ селянитѣ, като къмъ нѣщо съвсѣмъ долно на което почти не заслужава да се обръща внимание. Трѣба да се отбѣлжи още, че въ Галиция почти до половината на 19 в. писмениятъ езикъ е билъ, вече мъртвия старобългарски езикъ, или както сж го наричали въ Украина, черковно-славянски. А поляцитѣ отдавна вече били изоставили да пишатъ на латински и сж имали въ това време единъ съвсѣмъ разработенъ писменъ езикъ и голѣма литература на роденъ езикъ. Затова ръководителитѣ на украинския народъ сж заповѣдали на народа да говори и пише на „пан-

ськи“ (господарски), макаръ и чуждъ за тѣхъ, полски езикъ, а не на простия, селски, украински. Стигнало е до тамъ, щото дори въ черквитѣ се е проповѣдвало на полски, а си-новетѣ на виднѣтъ украински духовници сж взимали участие въ полскитѣ възстания.

Подъ влиянието обаче на националното възраждане на другитѣ славяни, а особено подъ влиянието на националното възраждане на руска Украина и въ Галиция, частъ отъ украинската учаща се младежъ, а главно така наречената „галицка тройка“ М. Шашкевичъ, Я. Головацки и И. Вагилевичъ, се опитватъ да събудятъ галицкитѣ украински маси и за тази цѣль издаватъ сборникъ „Русалка Днѣстрова“ на украински народенъ езикъ. Тази украинска младежъ се заема енергично съ национална просвѣта изпърво всрѣдъ украинската интелигенция, а отпослѣ и измежду селянитѣ. Обаче това дѣло е било много мжчно, първо защото, както вече поменахъ по-горѣ, украинското духовенство е било пропито съ полска култура и е смѣтало за недостойно, образованъ човѣкъ, да говори и пише на народенъ езикъ, и второ, защото селянитѣ сж зависили отъ полската шляхта. Когато, обаче въ 1848 г. се е прѣмахнало крѣпосничеството и селянитѣ сж се приравнили къмъ другитѣ обществени класи, украинската интелигенция може вече да проникне въ тъмното украинско село. Селянинътъ, обаче, дълго още упорствува, дълго още не вѣрва на никой „пан“ (така е навикналъ той да нарича всѣки човѣкъ облѣченъ по европейски, който и да е той, неговъ приятель или неприятель). Това не е чудно; той е наистина вече свободенъ гражданинъ въ държавата, но пакъ все още зависи отъ полския чокой. При унищожаването на крѣпостното право и раздаването земи на селянитѣ, много земи, голѣма частъ отъ пасбища и почти всички гори оставатъ въ ржцитѣ на шляхтата. Полскитѣ землевладѣлци освѣнъ това, си запазватъ изключителното право, да правятъ ракия и да иматъ крѣчми по селата. Тѣзи крѣчми до скоро сж били истинско мжчение за галицкото село. Наемали сж ги евреи, които сж сжщо вѣрни слуги на полската шляхта. Галицкиятъ селянинъ, недо-вѣрвайки се нито на поповетѣ си, нито на учителитѣ си (разбира се по-късно, защото народни училища въ Галиция започватъ да се развиватъ едвамъ прѣзъ послѣднитѣ десетилѣтия), често е искалъ съвѣти отъ наемателя-евреинъ и като сръбвалъ ракийка му разкривалъ всичкитѣ си тжги. Тѣзи евреи-крѣчмари, бидейки както е обикновено въ Галиция хора грамотни и дребни търговци безмилостно експлоатирали простия селянинъ. Селянитѣ, както полскитѣ така и украинскитѣ, докато оставали безграмотни, давали възможност на галицкитѣ евреи да ги ограбватъ, но съ появява-

нето и разпространяването на просвѣтата въ селата въ най-ново време се повдига стихийна борба противъ еврейтъ, бойкотираше се кръчмитѣ имъ, а често и тѣхнитѣ дюкани.

Такова важно събитие, като въвеждането конституция въ Австрия заварва украинцитѣ съвсѣмъ неподготвени и тѣ, поради своята неорганизираностъ, не могатъ да използватъ конституцията, а най-главно не могатъ да попрѣчатъ на полскитѣ интриги въ Виена прѣзъ 1867 г. Поляцитѣ до 1863 г. сж се отнасяли враждебно къмъ централното правителство. Виждайки обаче, че последното възстание не сполучи и че резултата отъ това възстание е въвеждането въ руска Полша най-невѣроятни притѣснения отъ страна на царското правителство и унищожение на всички слѣди отъ минала независимостъ, виждайки отъ друга страна, че и въ нѣмска Полша, нѣмцитѣ не се отнасятъ ло-добрѣ къмъ поляцитѣ, полската шляхта рѣшава да промѣни политиката си спрѣмо виенското централно правителство отъ опозиционна въ най-лоялна, за да запази поне въ Галиция полската култура и властта си надъ тази областъ. Въ 1866 г. тѣ подаватъ на императора извѣстната декларация—„При тебъ сме Господарю и ще останемъ съ тебъ“; съ това поляцитѣ окончателно заставатъ на страната на виенското централистично правителство и отъ тогава непрѣкъснато, до разпадането на Австрия (съ изключение на единъ случай, вече прѣзъ време на свѣтовната война, когато въ виенския парламентъ става въпросъ за подѣлбата на Галиция на полска и украинска, и когато поляцитѣ свалятъ правителството на Зайделъ), влизатъ заедно съ нѣмскитѣ дѣсни партии въ правителственото болшинство, противъ опозицията, въ която обикновено влизатъ южни славяни, хървати и словинци, украинци, италианци и социалисти, а много често и чехи. Въ 1867 г. Галиция получава автономия, която поляцитѣ съумѣватъ да използватъ само за себе си. Макаръ австрийската конституция да казва изрично, че всички народи въ държавата сж равноправни и всички мѣстни езици иматъ право на гражданство въ управлението, сжда и училището, но въ дѣйствителностъ даже минималнитѣ права на украинцитѣ въ Галиция не се зачитатъ. Нѣмската администрация въ цѣлата областъ се замѣня изключително съ полска, на чело на областта застава полски управител (Намѣстник), сждътъ и училището иматъ чисто полски характеръ. По такъвъ начинъ, слѣдъ нѣколко години, Галиция става наистина полски пиемонтъ. Тукъ намиратъ подслонъ всички по-значителни полски сили отъ руска и германска Полша. Тогавашнитѣ ржководители на украинския народъ — висшото духовенство — виждайки, че централното правителство ги е изоставило на произвола на поляцитѣ, вмѣсто да просвѣщаватъ простия

народъ, както това е било у другитѣ поробени славяни, започватъ да обръщатъ погледитѣ си къмъ Петроградъ и да търсятъ помощъ за освобождение на „Прикарпатска Русь“. По такъвъ начинъ върху арената на националнитѣ борби, прѣзъ шестдесетитѣ години на миналия вѣкъ изпъкна новъ факторъ, така нареченитѣ староруси или галицки „москвофили“. Въ сжщностъ тѣзи москвофили отначало нѣматъ никаква програма и незнаятъ какво искатъ и къмъ какво се стремятъ. Че украинския народъ е сжщия великоруски тѣ вѣрватъ толкова, колкото и поляцинѣ въ това, че украинския езикъ е полско нарѣчие. Отъ една страна, като не знаятъ съвсѣмъ руския езикъ, а отъ друга страна, като не искатъ да пишатъ на народенъ украински езикъ, — тѣзи москвофили употребяватъ въ литературата смѣсица отъ черковно-славянски езикъ, народенъ и малко руски думи — такава чудновата смѣсица, която почти не може да се разбира. За разговоренъ остава пѣкъ полския езикъ, защото непознаватъ руския, а украинския не искатъ да употребяватъ.

Обаче не цѣлата украинска интелигенция измѣня на народното дѣло. Часть отъ духовната и цѣлата почти свѣтска интелигенция, каквато е имало тогава, по примѣра на „галицката тройка“ изоставя рѣшително черковно-славянския езикъ и започва да пише и да говори само на народенъ езикъ. Този-кржжокъ, така нареченитѣ „народовци“ продължава започнатото отъ „галицката тройка“, просвѣщаване на тъмнитѣ селски маси. Отъ началото работата е чисто литературна; появяватъ се украински вѣстници и украински книги. Въ Львовъ се основава дружество „Просвѣта“, което печати периодични издания за простия народъ. Броятъ на интелигенцията расте всѣки часъ, особено слѣдъ основаването на „Народенъ Театъръ“, който, като дава въ Львовъ и провинцията украински прѣдставления, привлича всѣки лжтъ повече и повече публика, основаватъ се украински народни училища и двѣ украински гимназии. За тридесетъ години украинското национално движение съзрѣва до такава степенъ, щото поляцитѣ виждатъ, че областта по никой начинъ не може да се управлява безъ украинци и започватъ да мислятъ за нѣкой възможенъ начинъ за помирение на двата народа. И дѣйствително въ 1890 г. идватъ до частно споразумѣние между часть отъ най-дѣснитѣ „народовци“ и полскитѣ клерикално-шляхетски владѣтели на областта.

Но за да се разбере по-добре характера на полско-украинската борба въ Галиция, трѣба да се види статистиката на областта и срѣдствата за борба, които австрийската конституция е осигурявала на двѣтѣ страни. Колкото се отнася до австрийската официална статистика, то не може да и се довѣрва напълно, защото тя, както се

знае, осигурява интереситъ само на господстващитъ въ Австрия народности. Най-добро доказателство за това е фактътъ, че по австрийската статистика народитъ се делятъ не споредъ народността, а споредъ говоримия езикъ, който се употребява въ всъщидневния животъ; вслѣдствие на това всички евреи би трѣбало да се отнесатъ къмъ господстващата нация, защото австрийската статистика не е признавала нито еврейския народъ, нито еврейския езикъ. Голѣмо число несъзнателни елементи отъ поробенитъ народи, както и елементи, които зависятъ икономически или материално отъ господстващитъ нации, се числятъ къмъ послѣднитъ. Напр. въ Галиция почти всички слуги, само защото работятъ въ полскитъ чокойски чифлици, спадатъ въ числото на поляцитъ. Така отъ числото на всички отъ еврейско вѣроизповѣдание, което споредъ статистиката отъ 1910 г. е 871,960 само 28,615 се сѣтатъ, че говорятъ украинския езикъ, а останалитъ 848,345 съ малки изключения, които спадатъ къмъ нѣмцитъ, влизатъ въ числото на поляцитъ. Другъ примѣръ: 237,441 гръко-католици се сѣтатъ поляци, защото сж записани, че говорятъ полски, а извѣстно е, че гръко-католици въ Галиция сж изключително украинци. Споредъ официалната статистика прѣзъ 1900 г. отъ цѣлото население на източна Галиция 4,814,171 — украинци сж 62,5%, поляци 33,7% и нѣмци 3,7%, а евреи съвсѣмъ нѣма, а споредъ статистиката отъ 1910 г. цѣлото население наброява 7,980,784 отъ тѣхъ 4,672,500 поляци, 3,208,092 украинци, 90,114 нѣмци и 10,178 други народности, а за евреитъ пакъ нито дума.

За да имаме, обаче, приблизително ясна прѣдстава за истинския брой на населението на двата народа въ Галиция, ще приведа тукъ статистически данни отъ 1910 г. но не споредъ говоримия езикъ, а споредъ вѣроизповѣданието. Въ Галиция всички украинци сж гръко-католици (има сжщо и римокатолици), поляцитъ — римокатолици, евреитъ отъ израелтянско вѣроизповѣдание, а нѣмцитъ — една часть протестанти, друга католици. Въ Галиция има още армено-католици — това сж ополечени арменци, но тѣ не сж повече отъ 2000 души. И така цѣлото население на Галиция въ 1910 г. брои 8,025,982 души (отъ тѣхъ 7,980,784 мѣстни жители). Отъ това число римо-католицитъ сж 3,721,861, което съставя 46·37 / , отъ числото на цѣлото население, гръко-католици — 3,379,616 т. е. 42·10%, израелитянско вѣроизповѣдание — 871,960 т. е. 10·86%, и 52,545 протестанти, армено-католици и други т. е. 0·67% отъ числото на цѣлото население. Ако се извадятъ отъ броя на католицитъ нѣмцитъ (споредъ официалнитъ данни 62,275), то броя на римо-католицитъ — поляци е 3.669,586, което не е много по-голѣмо отъ броя на украин-

цитѣ — 3,379,616. Ако се има прѣдъ видѣ, че западна Галиция е почти чисто полска и че евреитѣ заселватъ главно източната частъ на областта, то само незначителенъ процентъ отъ полското население ще трѣба да се отнесе къмъ Източна Галиция. И така възъ основа на вѣроизповѣднитѣ числа украинцитѣ въ източна Галиция съставлятъ 65%, отъ населението, поляцитѣ около 20%, евреитѣ повече отъ 11%, а нѣмцитѣ и други 4%. Ако отъ числото на поляцитѣ се извадятъ украинцитѣ-римокатолици, процентътъ на поляцитѣ ще спадне много подъ 20%.*)

Отъ горѣ казаното слѣдва, че фактически поляцитѣ съставлятъ такъвъ малкъ процентъ отъ цѣлото население на Източна Галиция, щото основавайки се върху статистическитѣ данни тѣ нѣматъ нито най-малко право върху тази исторически и фактически украинска земя. Да се основаватъ на факта на владѣнието, не имъ е много удобно, защото на сжщото основание и нѣмцитѣ биха могли да оспорватъ правата на поляцитѣ върху безспорно полскитѣ западни краища на Познанско и Горна Силезия, понеже поменатитѣ области до скоро сж имали чисто нѣмски външенъ изгледъ. Да се основаватъ пъкъ на твърдението, че града дава физиономия на дадена област, което поляцитѣ много обичатъ да твърдятъ за Галиция, сжщо не е удобно за тѣхъ, защото до скоро всички градове въ бивша нѣмска Полша и въ повечето градове на руска Полша съвсѣмъ сж имали не полски изгледъ, и все пакъ днесъ никой не оспорва на поляцитѣ правата имъ върху тѣзи, отъ старо врѣме, полски земи. Стига въ даденъ градъ да се смѣни чиновничеството и фирмитѣ върху държавнитѣ учрѣждения и магазини, за да се промѣни изведнажъ характера на града въ Източна Галиция. Поляцитѣ сж твърдѣли винаги, че Лвовъ е чисто полски градъ, както сега започватъ да твърдятъ сжщото за Вилна (Вилна лежи на 100 км. на сѣверо-изтокъ отъ полската етнографическа територия), а ако иматъ успѣхи въ военнитѣ си дѣйствиа, то ще твърдятъ това и за Минскъ и за други литовски, бѣлоруски и украински градове; собствено колкото се отнася до Лвовъ, тамъ слѣдъ прѣмахването на полскитѣ чиновници, ще останатъ малко поляци, защото цѣлата търговия е концентрирана въ чужди ржцѣ, главно въ еврейски, а повече отъ 80% отъ частнитѣ кжщи въ Лвовъ сж притежание на евреитѣ. Безъ съмнѣние поляцитѣ, били така дълго господари въ Лвовъ, сж могли да си създадатъ много кул-

*) Гледай, Stanislaw Smolka „Les Ruthènes“, Bern 1917, Leon Wasilowski „Ukraina i sprawa ukraińska, Kraków“. Михаилъ Грушевски „Национальные вопросы въ современныхъ государствахъ“, Петроградъ 1908 год., Eugen Lewitzki „Galizien“ Wien 1916

турни и икономически огнища, обаче все пакъ духовна столица на поляцитѣ е билъ винаги Краковъ — тамъ, а не въ Львовъ, се намиратъ такива културни учрѣждения, като Академията на изкуствата, Академия на наукитѣ и други.

Както казахъ вече по-горѣ възъ основа на споразумѣнието отъ 1867 г. съ централното правителство, поляцитѣ ставатъ единствени господари въ Галиция. Полскитѣ министри въ Виена и директоритѣ на департаментитѣ усърдно се стараятъ, щото въпроситѣ за Галиция да се рѣшаватъ винаги съобразно исканията на ръководнитѣ кръгове въ областъта. Отъ тогава Управителъ (Намѣстникъ) на областъта се назначава само изъ между консервативнитѣ шляхетски кръгове; висшитѣ и нисшитѣ длѣжности, както въ Намѣстничество, така и въ другитѣ политически и административни длѣжности се назначаватъ само поляци. Полскиятъ езикъ става официаленъ, Украинскиятъ нѣма никакви права, нито въ учрѣжденията, нито въ сѣда, нито въ училищата. Областния училищенъ съвѣтъ — най-висшата училищна инстанция — се грижи, щото галицкитѣ училища да възпитаватъ младежъта въ съотвѣтенъ духъ*). Благодарение на куриалната система на изборитѣ, както за виенския парламентъ, така и за галицкия сеймъ, украинцитѣ по никой начинъ не сж могли да пратятъ съотвѣтно число свои депутати. И така Галиция е прасчала въ дореформения виенски парламентъ отъ цѣлото число депутати 425, само 74 и то 20 отъ курията на едритѣ землевладѣлци, 13 отъ градоветѣ, 3 отъ търговскитѣ палати, 27 отъ курията на селскитѣ избиратели и 11 отъ курията на общото гласоподаване. По такъвъ начинъ единъ депутатъ отъ курията на едритѣ землевладѣлци се пада на 64 землевладѣлци, отъ курията на градоветѣ на 3,341 градски избиратели, въ третата курия на 28 едри търговци, а въ селската курия на 11,555 селски избиратели. Украинското население, като изключително селско, вече възъ основа на изборната реформа въ най-добъръ случай е могло да избере само 22 депутати отъ селскитѣ окръжи на Източна Галиция. Но благодарение на двустепеннитѣ избори, явното гласоподаване, икономическата и друга зависимостъ на селянитѣ отъ полскитѣ чокои и отъ администрацията, числото на украинскитѣ депутати никога почти не е достигало 10, т. е. 2—3% отъ броя на всичкитѣ депутати, когато дори споредъ официалната статистика украинското население е 13% отъ населението на Австрия. Гласътъ на украинското прѣдставителство не е могълъ да има никакво значение, първо поради малобройността си, а второ благодарение тактиката на противника си — полския клубъ — който, както споменахъ вече,

*) По-подробно за галицкото училищно дѣло гледайте № 2 „Укр. Слово“.

винаги е стоял на страната на правителственото мнозинство. Единствената задача, която сж си поставяли украинскитѣ депутати е била да дискредитиратѣ отѣ парламентската трибуна полския режимъ въ Галиция, както и правителствената система, която подѣржаше този режимъ *).

Галиция Сеймъ се е състоялъ отѣ 161 депутата, въ това число 12 „вирилиста“, засѣдаващи по правото на длъжността си, всички епископи и ректори на висшитѣ учебни заведения и 149 избрани депутати. Отѣ тѣхъ 44 сж прѣдставители на едритѣ землевладѣлци, 3 на търговскитѣ палати, 28 на градоветѣ и 74 на селскитѣ избиратели. И тукъ украинцитѣ въ най-добъръ случай сж могли да пратятъ 44 депутата отѣ селскитѣ окрѣжи на Източна Галиция, така че въз основа на самата изборна реформа сж били осждени да бждатъ малцинство. Но въ дѣйствителностъ, по сжщитѣ причини, както и при изборитѣ въ парламента, тѣ иматъ въ сейма само всичко около 15 депутата (прѣзъ послѣдната сесия 14 депутата и 3 вирилиста), което съставя 10% отѣ числото на всичкитѣ депутати. И тукъ украинскитѣ прѣдставители не могатъ да направятъ нищо по законенъ пътъ, първо поради малобройността си, и второ, защото иматъ срѣщу себе си сплотеното полско мнозинство, което е солидарно по всички въпроси относящи се до запазване привилегированото положение на поляцитѣ въ областята. По такъвъ начинъ украинцитѣ сж лишени отѣ всѣко влияние върху мѣстното законодателство на сейма, който има доста важни функции на самоуправление, като завеждане финанситѣ, организация на санитарното дѣло, общественъ надзоръ, училищното дѣло и т. н. **)

Освѣтъ сеймъ, Галиция има още Окрѣжни Съвѣти (Повітові Ради), които иматъ сжщо важни функции: завеждане окрѣжнитѣ доходи, контролъ надъ общинскитѣ имоти и самоуправление, училищни въпроси и т. н. Тѣзи съвѣти избиратъ окрѣжни бюра и окрѣжни училищни съвѣти. Окрѣжнитѣ съвѣти броятъ по 26 души, половината сж отѣ едритѣ землевладѣлци, другата половина сж отѣ селскитѣ избиратели. По такъвъ начинъ дори и въ чисто украински окрѣжи, украинцитѣ могатъ да избераатъ въ най-добъръ случай само половината отѣ прѣдставителитѣ. Обаче по силата на сжщитѣ причини, както и при изборитѣ за парламента и сейма украинцитѣ и тукъ сж малцинство и избранитѣ отѣ окрѣжнитѣ съвѣти бюра и други органи за самоуправление на окрѣга, иматъ чисто полски характеръ въ дѣйността и организацията си.

*) Гледай Грушевски ibidem.

**) Гледай Грушевски ibidem.

Разбира се, че при такова положение на нѣщата украинската интелигенция до скоро врѣме нѣма мѣсто нито на държавна, нито на областна служба.

Обаче въ тѣзи длѣжности, гдѣто все пакъ се случватъ украинци, най-важнитѣ и най-висши длѣжности оставатъ недосѣпни за тѣхъ. Едноврѣменно съ това взематъ се всички мѣрки, да се намали до минимумъ растежа на новата украинска интелигенция. Народното училище, зависящо отъ органитѣ на областното самоуправление, има чисто полски характеръ, а за откриване нова украинска гимназия нужно е прѣдварителното съгласие на областния съвѣтъ, гдѣто, както бѣше казано, дори въ чисто украински окрѣзи украинцитѣ сѣ малцинство, и на Галицкия сеймъ, гдѣто пакъ украинцитѣ никога не надминаватъ една десета отъ числото на всички делегати.

И така ясно е, че шансоветѣ на двѣтѣ страни — поляци и украинци, отъ самото въвеждане на конституцията въ Австрия сѣ били съвсѣмъ неравни. И въ икономическо отношение поляцитѣ сѣ били господари на положението. За зависимостъта на селянитѣ отъ шляхтата, споменахъ вече. Остава да се прибави, че украинцитѣ нѣматъ сега нито едно свое икономическо или финансово учрѣждение. Ако селянинътъ е принуденъ да заеме пари, той прави това главно по частенъ начинъ, взема ги съ голѣма лихва отъ селския кръчмар-арендаторъ, защото полскитѣ банки не охотно му помагатъ.

Въпрѣки това, все пакъ, украинския елементъ не загива, но постепенно събира сили и въ 1890 г. заема вече една толкова силна позиция, че поляцитѣ смѣтатъ за нужно да помислятъ за споразумѣние съ украинцитѣ. Споразумѣнието е било сключено по инициативата на Рускитѣ украинци. Изцѣло украинското общество е било противъ тази спогодба, защото не е виждало искреностъ отъ полска страна, а самата спогодба е давала извънредно малко придобивки. Като укрѣпили позициитѣ си съ новитѣ придобивки, които имъ е давала спогодбата, (най-важни отъ тѣхъ сѣ били: въвеждане на фонетиченъ правописъ въ училищата и въ официалнитѣ издания, трета украинска гимназия, основаване осигурителното дружество „Днѣстеръ“ и др.) украинцитѣ получили възможность да продължатъ по-енергично борбата противъ полскитѣ управници на областъта. До тогава украинскитѣ водители, така нареченитѣ народовци сѣ си поставяли заглавна задача културно-просвѣтното дѣло, всрѣдъ тъмнитѣ галицки селски маси, като обръщали малко внимание на икономическата му зависимостъ отъ шляхтата и на социалното неравенство на селянитѣ въ сравнение съ другитѣ привилегировани шляхетски и буржуазни кръгове. Обаче въ края на осемдесетитѣ години въ Галицка Украина се явява нова партия, основана

и ръководена отъ М. Драгоманова, партията на радикалитѣ, която въ програмата си къмъ културно-просвѣтнитѣ си искания прибавя и искания за социално-политически реформи, между другитѣ и слѣднитѣ: въвеждане прогресивенъ-подходенъ данѣкъ, за да не лѣга цѣлата тежестъ на данѣцитѣ върху маломощнитѣ селяни, намаляване годинитѣ на военната служба и разходитѣ върху войската, прѣмахване курялната изборна система, безплатно обучение въ училищата, въвеждане въ Галиция украинския езикъ, като официаленъ и т. н. Развита отъ радикалитѣ дѣйностъ въ тази посока дава въ късо врѣме добри резултати.

По същото врѣме въ Львовъ пристига професоръ Михайло Грушевски и заема въ Львовския университетъ украинската катедра по история; нему е било сѣдено да играе голѣма роля въ Галиция, както въ областта на науката, така и въ политическия животъ. Той веднага слѣдъ пристигането си обръща внимание на съществуващото вече научно „Товариство им. Шевченка“, нѣщо като Академия на Наукитѣ, което подъ негово управление започва да развива интензивна дѣйностъ въ всички области на знанието и въ късо врѣме, както съ количеството, така и съ качеството на научнитѣ си издания, това дружество застава наравно съ подобни институти у останалитѣ славяни. Въ областта на политиката въ Галиция тогава, особено слѣдъ несполучливитѣ избори въ австрийския парламентъ прѣзъ 1897 г., царува голѣмъ хаосъ. За тѣзи избори единъ извѣстенъ полски публицистъ, бившъ министъръ на външнитѣ работи, въ кабинета на Морачевски, Леонъ Василевски, въ съчинението си „Украина и украинския въпросъ“, пише слѣдното: „Прѣди изборитѣ за парламента, украинскитѣ народовци сключаватъ дори съюзъ съ москвофилитѣ. Този съюзъ става още по-тѣсенъ въ врѣме на самитѣ избори; изборитѣ въ Галиция ставатъ при бившия покровителъ на полско-украинската спогодба графъ Бадени и се придружаватъ отъ нечуванъ тероръ: падатъ стрѣли, лѣе се кръвта на селянитѣ, звънтятъ вериги, тъмницитѣ се пълнятъ съ стотици хора, чиято единствена вина е, че искатъ да изпълнятъ гражданския си дългъ. Съ най-безсрамна фалшификация, прѣкупуване и злоупотрѣбения, сполучаватъ да сломятъ украинцитѣ и прокаратъ правителствени депутати въ повечето окръжи на селската и обща курия. Тѣзи нещастни избори и до сега се помнятъ отъ украинскитѣ интелигенти и селяни и сж увеличили само умразата на цѣлото украинско общество къмъ поляцитѣ“. М. Грушевски се заема да събере разпрѣснатитѣ сили, нужни за рѣшителна борба съ поляцитѣ и да ги организира въ една силна партия, която би могла да се противопостави на полскитѣ сплотени сили. Той сполуча въ това и по негова ини-

циатива се създава една силна народно-демократическа партия, която прѣгърна програмитѣ на всички раздѣлени до тогава украински партии, като взе отъ тѣхъ най-здравото и подходящото, а изхвърли излишнитѣ крайности. Основното положение въ програмата на новата партия е слѣдното: искането подѣлбата на Галиция на двѣ административни единици: западна—полска и източна—украинска и съединение на новата украинска провинция съ останалитѣ украински земи въ Австрия. Политическиятъ цѣль на програмата се свеждаха къмъ слѣднитѣ искания: пълно демократизиране на законодателнитѣ и прѣдставителни институции; въвеждане прѣко, общо, тайно и равно гласоподаване за парламента, сейма и останалитѣ институции на самоуправлението; прѣмахвање изборнитѣ курии и най-широки, осигурени отъ конституцията, политически свободи. По стопанскитѣ въпроси: откупуване земи отъ едритѣ земевладѣлци въ полза на без- и малоземелнитѣ селяни; държавенъ ипотеченъ кредитъ; замѣна на сегашнитѣ данъци съ прогресивно-подоходенъ данѣкъ, който да не засѣга необходимия минимумъ за съществуване; намаляване военната тежоба и намаляване данѣцитѣ за нуждитѣ на войската. По културното дѣло: навсякъдѣ, където има украинци, да има украински училища; учредяване украински университети; въвеждане задължително изучаване на украинския езикъ въ всички училища на Източна Галиция. По черковнитѣ въпроси: прѣмахвање на патроната*) и правото на чоконитѣ да отдаватъ енорийитѣ; това право да се прѣхвърли върху селскитѣ общини. (Леон Василевскі „Україна и справа українська“).

Отъ тогава полско-украинската борба започва да придобива остъръ характеръ. Украинската интелигенция расте, селото вече не е неграмотно. Интелигенцията и селото съставятъ едно организирано и дисциплинирано цѣло, което се проявява нагледно въ 1902 г. прѣзъ аграрнитѣ стачки, а главно въ врѣме на изборитѣ за парламента въ 1907 г., възъ основа на реформираната изборна система.

За новата изборна реформа въ Австрия, австрийскитѣ народи сж се борили дълго врѣме. Между другитѣ противници на реформата сж били полскитѣ и клерикално-шляхетскитѣ кръгове. Става ясно, че при прѣкото, общо, тайно и равно гласоподаване, не ще може да се задушатъ истинскитѣ желанія на украинскитѣ избиратели. Реформата обаче е била утвърдена съ прѣмахвање думата „равно“. Депутатскитѣ мандати сж били разпрѣдѣлени между областитѣ съотвѣтно силата и влиянието на отдѣлнитѣ народности и партии, и на

*) Правото на чоконитѣ да утвърждаватъ назначения енорийски свещеникъ.

сжщата основа сж били разпрѣдѣлени избранитѣ окрѣжи, независимо отъ пропорцията на населението. За да се осигури на полското малцинство достатъчно количество депутати, изборната система въ Източна Галиция съдържае слѣдното несправедливо положение: отъ всѣки избирателенъ окрѣгъ се избиратъ два депутата, единъ отъ болшинство и единъ отъ малцинство, при условие обаче послѣдното да не е по-малко отъ 25% отъ числото на избирателитѣ въ даденъ избирателенъ окрѣгъ. Понеже въ грамадното болшинство отъ избирателнитѣ окрѣжи въ Източна Галиция отношението на поляцитѣ къмъ украинцитѣ е приблизително 1 къмъ 3, то поляцитѣ, макаръ и три пѣти по-малобройни отъ украинцитѣ, получаваха почти сжщото число депутати. Освѣнъ това по искането на полскитѣ депутати, гарантирали сж избирателния законъ да не се измѣни противъ искането на полскитѣ прѣдставители (за измѣнението на закона се иска квалифицирано болшинство на палатата и присѣствието на половината на делегатитѣ отъ Галиция). И така възъ основа на новата изборна реформа въ западнитѣ австрийски провинции, единъ делегатъ се пада на 26—33 хиляди население, въ централнитѣ — на 36—49 хиляди, въ Буковина на 51 хиляди, а въ Галиция — на 68 хиляди. По народности единъ депутатъ се пада на 39 хиляди нѣмци, 51 хиляди поляци, 55 хиляди чехи и 102 хиляди украинци. Колкото за самата Галиция, единъ депутатъ се пада на 120 хиляди украинци и единъ на 46 хиляди поляци. Изборнитѣ окрѣжи сж наредени така, щото отъ цѣлия брой на галицкитѣ депутати, който е 106, поляцитѣ иматъ 76, а украинцитѣ само 28. За тази цѣль се образуватъ повече (34) градски окрѣжи съ население отъ 20—40 хиляди, но съ полско болшинство. Освѣнъ това въ западна Галиция сж наредени относително повече селски окрѣжи отколкото въ източна. Най-голѣмия изборенъ окрѣгъ въ западна Галиция (169 хиляди души), е по-малкъ отъ най-малкия въ източна (174 хиляди); повечето отъ окрѣжитѣ въ източна Галиция иматъ повече отъ 200 хиляди население, а най-голѣмия — 289 хиляди. Въобще гласътъ на украинския избирателъ се цѣни 3 пѣти по-малко отъ гласътъ на полския (Грушевскій *ibidem*).

При първитѣ избори за новъ парламентъ, украинцитѣ пращатъ 22 депутата, москвофилитѣ—5, отъ които 3 сж компромисни, т. е. избрани съ помощта на украински гласове, и трима ционисти, съюзници на украинцитѣ въ изборитѣ; така украинцитѣ губятъ само единъ украински мандатъ, при все това съ помощта на украинскитѣ гласове сж избрани трима циониста. И така, украинското парламентарно прѣдставителство се състави: отъ украинския клубъ — 25 депутата (20 отъ Галиция и 5 отъ Буковина), 4 отъ староруския клубъ, 2

украински социалисти въ общия социалистически клубъ и единъ „дивъ“ (москвофилъ съ чисто руска ориентация). По този начинъ украинското прѣдставителство става значително по голѣмо. Отъ общото число на депутатитѣ 516, украинцитѣ сж 25, а въ стария парламентъ на 425 депутата се падаха 6—7. Отъ какъ украинското прѣдставителство започва да играе по важна роля, правителството не веднажъ се постара да го привлече съ всѣкакви отстъпки къмъ правителственото мнозинство. Разбира се украинцитѣ все повече укрѣпяха позицитѣ си и подеха рѣшителна борба съ ненормалното и незаконно полско господство въ източна Галиция.

Не е безинтересно да се прѣсмѣтнатъ националнитѣ, културни и икономически придобивки на украинцитѣ. Чрѣзъ отхвърляне и неприемане на всѣкакви правителствени актове, писани на полски езикъ, украинцитѣ принуждаватъ полската администрация да даде право на украинския езикъ; слѣдъ дългогодишна борба появяватъ се украински надписи върху държавнитѣ учрѣждения. Виждайки, че е трудно позаконенъ пътъ да си добиятъ съотвѣтно число сръдни украински училища, украинцитѣ съ волни пожертвувания основаватъ и поддържатъ единъ доста голѣмъ брой украински частни гимназии и учителски семинари. По таквъ пътъ върви основаването на украинското педагогическо дружество въ Львовъ. Основаното още въ шестдесетѣтѣ години дружество „Просвѣта“ развива грамадна дѣйностъ, за доказателство на което може да послужи фактътъ, че то има въ провинцията около 60 клона и поддържа 2,500 читалища изъ селата. Основаното въ 1890 г. осигурително дружество „Днистеръ“ се развива до голѣми размѣри; основаватъ се нови икономически дружества, като „Земледѣлческа ипотекарна банка“ въ Львовъ и гордостта на украинския народъ въ Галиция — Областния стопански съюзъ „Сільський Господаръ“ съ 200 клона и 72000 членове, кредитно дружество, което брои 600 клона изъ провинцията. Добръ се развиватъ сжщо гимнастическитѣ дружества „Сокіл“ и „Січ“. Последното има 1200 подразделения изъ провинцията; гимнастическото дѣло сжщеврѣмено се яви истински разпространителъ на националното съзнание и национална дисциплина между народа и възпитава младото поколение за истински борци за националнитѣ и политически права на украинския народъ. Въ последно врѣме прѣди войната, украинцитѣ въ Галиция не сж вече една шепа ополечена интелигенция отъ първата половина на 19 в., която протяга ржцѣ ту къмъ Виена, ту къмъ Петроградъ и по лакейски начинъ моли защита противъ поляцитѣ, или тъмни селски маси, които се отнасятъ съ недовѣрие къмъ водачитѣ си; не, това сж вече милионни съзнателни маси, които не молятъ, а искатъ, да имъ

се дадатъ правата, осигурени отъ австрийската конституция, но заграбени отъ поляцитѣ; това е въ пълнѣть смисълъ на думата европейска нация съ литературенъ езикъ, съ културни, икономически и политически придобивки, (последните не по тяхна вина, сж най-малки). За да не стои по-назадъ отъ другитѣ славяни, на украинския народъ липсва само пълнѣть комплектъ отъ университетски катедри. Обаче украинцитѣ въ Галиция не можаха да постигнатъ това, макаръ и слѣдъ 25 годишна борба и трѣбаше да се задоволятъ само съ нѣколко катедри.

Но полското общество не искаше и не иска да се примири съ всичко това и да съгласува драговолно интереситѣ си съ справедливитѣ искания на украинцитѣ, да бждатъ господари въ кжщата си. Нѣма да крия, че цѣлото полско общество, съ изключение, може би, на шета социалисти, винаги е солидарно противъ най-малкото, макаръ и справедливо, искане на украинцитѣ. Защото все пакъ е почти смѣшно да се споменаватъ отдѣлнитѣ гласове на нѣкои напредничави полски вѣстници, главно въ западна Галиция, които искатъ спогодба съ украинцитѣ и търсятъ нѣкой „modus vivendi“ между двата братски народа; тѣ казватъ, че спогодбата съ украинцитѣ е нужна, почти необходима, но дотолкова, доколкото тя не ще е въ ущърбъ на полското господство въ източна Галиция. Трѣба ли по-добро доказателство за това, отъ свидетелството на водителя на най-лѣвата полска партия въ Галиция, партията на „земледѣлцитѣ“, — Стапински, че и неговата партия е солидарна съ останалитѣ полски партии, когато работата се касае за запазването полското господство въ източна Галиция. Или другъ примѣръ: Не характеризира ли, както трѣба „искреността“ на поляцитѣ въ спогодбата съ украинцитѣ фактътъ, че, наплашени слѣдъ изборитѣ по новата изборна реформа за парламента въ 1907 г., когато украинцитѣ пращатъ 22 свои прѣдставители, полскитѣ дѣсни партии, безъ ни най-малка опозиция отъ страна на другитѣ партии, сключватъ прѣзъ врѣме на сеймовитѣ избори въ 1908 г. съюзъ съ москвофилитѣ — онази шета измѣнници на народното дѣло, които намиратъ почва само въ най-непросвѣтениитѣ окрѣзи на Галиция, — и произвеждатъ изборитѣ съ нечуванъ тероръ, така че наредъ съ 11 украинци се избиратъ десетъ москвофили. При прѣжитѣ, общи и тайни избори за парламента, такова нѣщо не може да сполучи и тогава москвофилитѣ прокараха съ собственитѣ си сили само 2 депутата, защото останалитѣ трима избраха съ помощта на украински гласове, за да не бжде избранъ полякъ. Като жертва на тази несправедливостъ пада самия инициаторъ на тази спогодба, полския управител (Намѣстникъ) на Галиция, графъ Потоцки, застрѣлянъ съ револ-

веръ отъ единъ отъ най-добритѣ синове на Галицка Украина — студента по философия М. Сичински. Нѣмамъ намѣрение да хваля тукъ единъ такъвъ терористически начинъ за борба, обаче все пакъ мисля, че може би да се намѣри малко оправдание за постѣпката на този несъмнѣнно идеенъ младежъ, въ ума на който тя се е зародила само подъ влиянието на невинно пролѣтната украинска, селска кръвъ. Интересно е да се забѣлѣжи, че М. Сичински е билъ осъденъ отъ полския съдъ, като обикновенъ прѣстѣпникъ, обаче по царско помилване смъртната присѣда е била замѣнена съ доживотенъ затворъ, откъдѣто той е избѣгалъ и се е прѣселилъ въ Америка. Тамъ е била направена ревизия на процеса и постѣпката му призната за политическо прѣстѣпление и той и до днесъ живѣе тамъ, като свободенъ гражданинъ на свободна Америка. Това сж само най-забѣлѣжителнитѣ примѣри въ спогодбата имъ съ украинцитѣ въ Галиция; не говоря вече за основаването на римокатолически черкви или полски училища въ чисто украински села, чиято задача е била да се ополчаватъ галицкитѣ украински селяни, или за основаването на парцелационна банка, съ цѣль да парцелиратъ едритѣ полски владѣния между изпратенитѣ за тази цѣль полски колонисти отъ западна Галиция. Не е ли това методътъ на нѣмскитѣ „хакаписти“ и колонизационната комисия, която е имала дори право да отчуждава полски земи въ Познанско, само че въ скрита и малко изгладена форма. Нито единъ полски шляхтичъ, напоследъкъ въ Галиция, отъ страхъ да не го запетни цѣлото полско общество, като измѣникъ на националното дѣло, не би посмѣлъ да продаде земята си на украински селянинъ. Трѣба да се добави, че цѣлата полска преса въ Галиция, прѣди войната, на чело съ най-разпространения и най-богатия полски вѣстникъ „Слово Польскі“ прѣдставяше цѣлото украинско население, като разбойници, като диваци проагетирани отъ украинската интелигенция.

Украинската преса се настройва въ този тонъ, а украинцитѣ въ борбата за справедливитѣ си национални искания си служатъ не веднажъ съ крайни сръдства. За оправдание ще кажа само, че тѣзи единични ексцеси на галицкитѣ украинци не могатъ да се сравнятъ съ „законнитѣ“ разстрѣлвания на украинскитѣ селяни въ изборитѣ прѣзъ 1897 и 1908 г., или „законитѣ“ арести, изселвания отъ западнитѣ провинции и затваряния въ концентрационни лагери въ края на 1914 г. на хиляди хора отъ украинската най-съзнателна интелигенция, подозрѣни въ държавна измѣна. Ако е имало единични случаи на дѣйствителна държавна измѣна, то тѣ не сж между украинцитѣ, които за жалость били много лоялни къмъ Австрия и за което сега тѣ трѣба да се разпла-

щата, а сж между възпитанниците на поляците — галицките москвофили. Някой би помислил защо сж тукъ поляците. Нали австрийските централни воени власти сж заповѣдали да се арестуватъ и откаратъ „измѣнниците“. Наистина австрийските воени власти издаватъ заповѣдъ за арестуването, но само на измѣнниците, обаче тѣ прѣдоставятъ на полските окръжни власти да дѣлятъ украинското население на измѣнници и лоялни; полските власти се отърватъ лесно отъ тази работа, като опрѣдѣлятъ, че този, който е грѣко-католикъ е измѣнникъ. При това ставатъ курйози; така въ Талерхофъ (единъ отъ най-прочутите украински концентрационни лагери, където хиляди хора сж гинали, като мумии отъ тифусъ и други инфекционни болести) попадатъ даже ополечени украинци, които сж служили ревностно на полските полонизационни цѣли между бившите си събратя. Тѣ попадатъ между „измѣнниците“ само защото забравятъ да смѣнятъ грѣко-католическия обредъ съ римокатолически. Но какъ да се обясни печалния фактъ, че при прѣнасянето на тѣзи нещастни „измѣнници“ прѣзъ полска западна Галиция, тѣ сж трѣбало да търпятъ най-безсрамни оскорбления отъ страна на полските власти и цѣлото полско общество. Дори никой не имъ е подавалъ чаша вода. Така, въ врѣме на войната украинскиятъ народъ е трѣбало да бѣде измѣнникъ на двѣ страни — прѣдъ Австрия и прѣдъ Русия.

На врѣмето си поляците твърдѣха *urbi et orb*, че украинското движение въ Галиция е прѣдизвикано исклучително отъ нѣмците, а отпослѣ, когато това твърдение става явно невѣрно, на украинците започватъ да приписватъ германофилски чувства, съ ясната цѣль, да дискредитиратъ украинците въ очите на цѣлото славянство. А доколко тѣ германофили украинците е ималъ случай да се увѣри този, който е живѣялъ въ Украина прѣзъ врѣмето на Скоропадски, или този, който е видѣлъ, какъ слѣдъ падането на Скоропадски, селяните сж гонили германците, повикани отъ Централната Рада, поради неотложната борба съ руските болшевици.

И слѣдъ провъзгласяването на руската велика революция и слѣдъ приемането отъ всички културни държави правото за самоопрѣделение на народите, поляците усърдно защищаватъ своето господство въ Галиция. Когато въ началото на 1918 г. австрийското правителство на Зайделъ е показало само намѣрение да разрѣши справедливо галицкия въпросъ, т. е. чрезъ раздѣлянето Галиция на двѣ административни единици — западна полска и източна украинска, — поляците виждайки въ тоя фактъ нова подѣлба на Полша свалятъ казаното правителство, съ други думи не допускатъ никаква промѣна въ господството имъ върху източна Галиция. Но слѣдъ разпадането на Австрия, когато украинците възъ основа

на общо изразеното въ Народния Сеймъ въ Львовъ народно искане, провъзгласяватъ източна Галиция за независима демократическа република, поляцитѣ, безъ да уважаватъ правото за самоопредѣление на народитѣ, за да бранятъ незаконно придобитото си господство върху нещастната, опустошена отъ войната страна, взематъ оржжие въ ржцѣ. По такъвъ начинъ работата достига до ненужно проливане кръвъ на два съседни, славянски народа, до рѣшителна борба между правдата и неправдата. Виждайки обаче, че галицкитѣ украинци геройски бранятъ родната си земя и сж готови да я бранятъ до послѣдняя капка кръвъ; виждайки отъ друга страна, че съглашенскитѣ държави не и позволяватъ да вмѣстятъ тази украинска територия въ границитѣ на нововъзкрѣснатата Полша, чрѣзъ своя печатъ въ странство прѣдставятъ галицкитѣ украинци, като неорганизирани банди, дори болшевишки разбойнически банди (гледай кое да е съобщение на полския генераленъ щабъ отъ мѣсець февруари), тогава когато рускитѣ болшевици сж били далеко отъ Галиция, а въ Унгария сѣвѣмъ ги е нѣмало и когато украинския сеймъ въ Станиславовъ ясно осигурява въ конституцията най-широки права на полскитѣ и еврейски малцинства. По такъвъ начинъ въ странство се създава обществено мнѣние, съ което поляцитѣ успѣватъ да прикриятъ империалистическитѣ си цѣли и въ края на краищата получаватъ мандатъ, да заематъ цѣла Галиция за спасение на страната отъ украинска болшевишка анархия, но да заематъ половината отъ безспорно чисто украинската Волинска губерния, тѣ отъ никждѣ не получаватъ мандатъ. По този начинъ украинцитѣ, наречени болшевишки банди, отбранявайки свещенитѣ си права, достойно загиватъ, едни на фронта, други въ полския тилъ изъ концентрационнитѣ лагери и затвори. Поляцитѣ, които сж прѣкарвали толкова нещастия прѣзъ 150 годишното си робство подъ сжседитѣ си, знаятъ добрѣ, че колкото повече кръвъ се пролѣе за народното дѣло, толкова по-голъма е вѣроятността за въ бждаще за пълното освобождение на всѣки поробенъ народъ. Въ това врѣме тѣ продължаватъ колонизационната си работа въ заетата отъ тѣхъ вече цѣла Източна Галиция. Прѣмъхватъ украинския езикъ отъ държавнитѣ учрѣждения, а едритѣ земевладѣния подѣлятъ изключително между своитѣ чиновници, легионери и инвалиди. Тѣ искатъ по такъвъ начинъ да закрѣпятъ господството си. Мисля, обаче, че сега при високо развитото самосъзнание на мѣстнитѣ селски маси, насилственото ополчаване на етнографически чужда територия, прѣдварително е осждена на несполука.

Поляцитѣ заявяватъ сега, че полската република никога не е потискала никой чуждъ народъ, не е анексирала ни-

какви чужди земи, и не е прѣслѣдвала никоя чужда религия. Отъ приведенитѣ вече по-горѣ исторически факти и изобщо отъ цѣлата полско-украинската борба въ Галиция явствува, колко истина има въ това полско твърдение за земния, ужъ, рай на щастливитѣ народи, влизащи въ състава на бившата полска държава. Безъ съмнѣние тя е била земенъ рай, но само за полската шляхта. Обаче мисля, тѣ нѣма защо да се хвалятъ съ това, понеже нищо друго освѣнъ тази „златна свобода“ на шляхтата е докарала до нещастната катастрофа полската държава прѣди 150 години. Който надникне въ историята на бившата полска република ще намѣри безброй примѣри на притѣснение чужди народи, на анексиране чужди земи и на брутално отнасяне къмъ чужди религии и ще съзрѣ твърдѣ малко примѣри на толерантностъ къмъ подвластнитѣ ѝ народи. Възстанията и войнитѣ на украинскитѣ казаки, които се точатъ почти непрѣкъснато отъ половината на 16 в. до края на сѣществуването на бивша Полша и които сѣ имали за цѣль първо на първо да бранятъ православната вѣра, свидѣтелствуватъ най-добрѣ за религиозната толерантностъ на поляцитѣ. Наистина, полската история записва тѣзи казашки войни, като бунтове на разюздани селяни и хайдамацки банди противъ законната полска власть. Такива характерни имена поляцитѣ не изпускатъ случай да даватъ на украинцитѣ и днесъ. Само нещастния украински народъ, въпрѣки, че е живѣлъ толкова вѣкове въ културна Европа, въ която дори дивитѣ турски и татарски орди сѣ поевропейчвали, само той остава назадъ отъ културнитѣ народи и останалъ „некултурна разбойническа банда“. Обаче историята не се връща и свѣтовната демокрация върви напредъ съ бързи крачки. Има надежда, че и въ възкрѣсналата на ново полска държава ще дойдатъ на власть истински демократични елементи, ще се забравятъ позорнитѣ несправедливости на дѣдитѣ и тогава несъмнѣно ще се намѣри начинъ за помирение на полскитѣ интереси съ справедливитѣ искания на галицкитѣ украинци — да бждатъ господари въ собствената си страна.

Н О Т И

**На Украинската Делегация въ Парижъ до Прѣдседателя
на Мирната Конференция.**

*Делегация на Украинската Репу-
блика въ Парижъ.*

Парижъ, 7 юли, 1919 г.

**До Негово Сиятелство Господинъ
Президента на Конференцията за мира
въ Парижъ.**

Ваше Сиятелство,

Делегацията на Украинската република при конференцията за мира, има честъта да изпрати на конференцията слѣдната нота по поводъ областъта Холмъ.

Областъта Холмъ, украинска земя, която взема името си отъ столицата си — Холмъ, едно врѣме столица на украинския кралъ Данило (1203—1264), е станала прѣзъ врѣме на руската революция, по искането на населението, часть отъ Украинската република.

Отъ тогава тази земя се управлява отъ името на Украинската република отъ едно Украинско правителство. Въ края на 1918 година и въ началото на 1919 Директорията на Украинската република, бѣ заета съ борба срѣщу хетманъ Скоропадски, поставенъ отъ нѣмцитѣ, а послѣ срѣщу болшевицитѣ. Полша използува това ѣ трудно положение и заема областъта Холмъ съ войскитѣ си, които напредватъ послѣ къмъ изтокъ и заематъ части отъ украинската земя — Волиния.

Полското правителство, слѣдъ като заема областъта Холмъ, въвежда въ него единъ извънредно жестокъ режимъ. Украинското правителство, както и всички чиновници бѣха арестувани и хвърлени въ затвора. Извършватъ се жестокости върху затворенитѣ, като ги биятъ, затварятъ наедно съ углавни прѣстѣпници и не имъ даватъ необходимото количество храна.

Украинското население въ областъта Холмъ е лишено отъ всички права. Украинскитѣ езикъ е прѣмахнатъ отъ училищата и отъ официалнитѣ учрѣждения. Православнитѣ и грѣко-католически украински церкви сж осквернени и затворени, или прѣвърнати въ полски, латино-католически церкви.

Украинскитѣ селяни още прѣзъ австрийското и нѣмско нахлуване въ областъта Холмъ, когато Австрия и Германия

изпращатъ полски legioneri и чиновници за прѣмахване на украинското население, напушатъ масово областъта.

За сега, полскитѣ власти конфискуватъ тѣхнитѣ имоти и ги раздаватъ на полскитѣ селяни дошли отъ Полша за да колонизиратъ украинската земя Холмъ съ полски елементи и да ѝ дадатъ полски характеръ.

Украинското правителство и делегацията на Украинската република въ Парижъ всѣки день получаватъ молби отъ Холмското население, както и отъ украинскитѣ бѣжанци отъ областъта Холмъ и дори отъ холмски украинци въ Съединенитѣ Щати, да се притекатъ на помощъ на родната имъ земя, потисната отъ варварското полско насилие.

Основавайки се на искането, манифестирано отъ населението на Холмъ и правата на Украинската Република върху областъта Холмъ, която състави една недѣлима часть отъ територията на Украинската република, ние протестираме най-тържествено прѣдъ Конференцията за мира противъ нахърненieto, цѣлокупността на Украинската република отъ Полската република, съ заемането областъта Холмъ, както и противъ насилията на полскитѣ власти върху украинското население въ Холмъ.

Делегацията на Украинската република иска, конференцията за мира да заповѣда на Полската република да евакуира областъта Холмъ и да ѝ даде на Украинската република.

Делегацията заявява, че Украинската република и украинския народъ не ще се съгласятъ никога на анексията на областъта Холмъ отъ страната на Полската република; тѣ съ всички сръдства ще се стараятъ да възвърнатъ на Украинската република тази украинска земя, измъчена отъ поляцитѣ.

Подписалъ: Г. Сидоренко

Прѣдседател на Делегацията на Украинската Република.

Делегация на Украинската Република въ Парижъ.

Парижъ, 11 юли, 1919 г.

До Негово Прѣвъзходителство Президента на Конференцията за мира въ Парижъ.

Ваше Прѣвъзходителство,

Делегацията на Украинската Република при конференцията за мира въ Парижъ, има честъта да ви съобщи слѣд-

нитѣ факти отнасящи се до жестокоститѣ, извършени отъ полскитѣ власти надъ украинското население въ Източна Галиция, дадена отъ Върховния Съветъ на поляцитѣ.

Всичкитѣ тѣзи факти, разказани отъ свидѣтели заслужаващи довърне, сж въ по-голѣмата си частъ записани въ протоколи, които правителството на Западна Украина прѣдоставя на всѣки, който би се заинтересувалъ отъ тѣхъ.

Отъ деня на окупацията, поляцитѣ прѣслѣдватъ само една цѣль: да изкоренятъ украинския елементъ, а докато стане това, да прѣмахнатъ всѣкаквъ украински културенъ животъ, да унищожатъ всѣки паметникъ, който би могълъ да послужи за възстановяване на моралнитѣ, интелектуални и икономически развалини, натрупани отъ поляцитѣ върху украинската територия на източна Галиция.

Поляцитѣ сж взели Василианската печатница въ Жовква, най-важната въ източна Галиция.

Поляцитѣ сж задигнали моторитѣ на печатницата на Ставропигийския институтъ въ Львовъ, по която причина тя е трѣбало да прѣкъсне всѣкаква работа. Тая печатница издаваше главно религиозни книги. Библиотеки пълни съ всѣкаквъ видъ рѣдки съчинения и архивитѣ отъ мѣнастиритѣ на Василияни, Жовква и Крехавъ сж или унищожени или отнесени.

Поляцитѣ взематъ и затварятъ украинската гимназия въ Львовъ, Украинския Народенъ Домъ, грѣко-католишката семинария и украинското училище и пансиона Шашкевичъ. Всички тѣзи заведения сж построени отъ украинцитѣ, само на тѣхни срѣдства.

Забранена е употрѣбата на украинския езикъ, който прѣзъ австро-полския режимъ съ пълно право се говорѣше въ училищата и публични учрѣждения не само въ Львовъ, но и въ цѣла източна Галиция.

Прѣмахнати сж всички украински вѣстници въ Львовъ и въ провинцията.

Съветъ на народната просвета въ Львовъ е забранилъ употрѣбата на украинския езикъ въ цѣлия Львовски окръгъ; професоритѣ на украинския университетъ въ Львовъ и тѣзи, които сж посѣщавали лекциитѣ имъ, се смѣтатъ за прѣстѣпници само за това, че сж отказали да се закълнатъ на Полската република и да се признаятъ за нейни подданици и въ много случаи сж изтезавани и бити отъ полскитѣ войници. Полскитѣ власти безъ огледъ на класа, възраст, положение, малтретирагъ, убиватъ безъ сждъ украинцитѣ. Тѣ не жалятъ мирнитѣ селяни, но изглежда поповетѣ и интелигенцията сж прѣдметъ на специална умраза.

Затворитѣ въ Львовъ сж прѣпълнени съ украинци отъ всички класи, които по простъ доносъ се арестуватъ и за-

тварятъ само за единственото си прѣстѣпление, че сж украинци и говорятъ на украински. Числото имъ достига до 2 хиляди души, между които повече отъ 500 попове и 45 калугера отъ ордена Св. Василий на мѣнастиритѣ Жовква и Крехавѣ.

Въ Львовѣ си служатъ съ масови арести, главно всрѣдъ интеллигенцията; между тѣхъ се намиратъ членове на украинския националенъ съвѣтъ: Докторъ Левъ Ханкевичъ, шефъ на социалистическата партия, чийто вѣстникъ „Впередъ“ се е обръщаль винаги най-вежливо къмъ шефа на полската република — социалиста Пилсудски, като му е напомнялъ, че тѣ принадлежатъ къмъ една и сжща партия; Иванъ Кивелюкъ — депутатъ въ Галицката Диета и членъ на „Кравевий Виділ“ (автономенъ органъ избранъ, отъ Диетата за администриране на Галиция) въ прѣклонна възраст и боленъ; Докторъ Владимиръ Охримовичъ, директоръ на осигурителното дружество „Днѣстъръ“ сжщо въ прѣклонна възраст; Докторъ Кирилъ Студински, професоръ въ университета, прѣдставителъ на политическата група, която иска украинно-полско сближение.

Застрѣляни сж въ Львовѣ двама младежи, Саламоновичъ и Фолисъ, синъ на украински депутатъ въ австрийския парламентъ, който не е билъ напълно здравъ душевно и затова никога не е вземаль участие въ политическия животъ.

Затворниците подложени на безчовѣченъ режимъ, сж намѣстени безъ разлика на класа и на полъ.

Полскитѣ войски, като заематъ украинската територия въ Източна Галиция, донасятъ на украинското население, изоставено на произвола на полскитѣ войници разорение въ всичкитѣ му видове.

Въ Йезуполь, на другия день слѣдъ идването на поляцитѣ, сж обѣсени безъ всѣкакъвъ сждъ 16 селяни.

Въ Сокаль, единъ седемдесетъ годишенъ старецъ — попь Демчукъ е застрѣлянъ само за това, че сина му е офицеръ въ украинската армия.

Голѣмъ е броятъ на застрѣлянитѣ попове:

Въ Радеховѣ — украинския попь Пелехъ, миролюбивъ човѣкъ, който никога не се е занимаваль съ политика.

Въ селото Лисетичи, Стрийски окръгъ — украинския попь Андрей Пеленски, въ прѣклонна възраст и извѣстенъ съ грижитѣ си за религиозното и културно развитие на украинското население.

Въ сжщия окръгъ — украинския свещеникъ Остапъ Нижанковски, вице президентъ на окръга, литераторъ и композиторъ, чието единствено прѣстѣпление е народността.

Комисара по желѣзницитѣ Малишевски, натоваренъ съ надзора върху линията Броди — Красне и Пидволочиска —

Красне — Лвовъ, е арестуванъ отъ полскитѣ власти въ Золочивъ. Първо му чупятъ ржцѣтъ, краката и нѣколко ребра. Цѣлъ избитъ и бълнуващъ, той е заведенъ въ Красне, гдѣто не позволяватъ дори на гостилничаря на гарата да му даде капка вода. Прѣнесенъ въ Лвовъ, той пристига тамъ вече мъртавъ. А Малишевски, прѣди, нѣколко лжти е молилъ своитѣ началници да оставятъ на служба по желѣзниците и тѣзи полски чиновници, които не сж се клѣли въ вѣрностъ на Украинската Република.

Началникътъ на пощата въ Стрий, на име Сингалевищъ човѣкъ на възраст вече и който не се занимава съ политика, е арестуванъ, мжченъ и хвърленъ полумъртавъ въ единъ затворъ въ Лвовъ.

Кметътъ на общината Рехетивъ, който отговорилъ на поставенитѣ му въпроси на украински, е билъ ударенъ съ щикъ.

Поляцитѣ по сжщия начинъ се грижатъ и за украинскитѣ затворници, ранени и болни.

Въ концентрационния лагеръ въ Донди, ще споменемъ само тоя, затворниците сж бити съ прѣчки (розги) безъ причина или за най-малка простѣпка.

При Бардатовъ, поляцитѣ плѣняватъ единъ украински патрулъ, командуванъ отъ подпоручика Косаръ и го изпращатъ подъ конвой въ Лвовъ. Едвамъ слѣзълъ отъ трена, подпоручика Косаръ заобиколятъ полски легионери, командувани отъ единъ офицеръ и до като двама му държатъ ржцѣтъ да не може да се защитава, трети го поваля съ револверенъ изстрѣлъ.

При Любочивъ, полска войска плѣнява единъ украински взводъ и застрѣлва на мѣстото седемъ отъ плѣниците.

При Селиска въ Хировъ, поручикъ Шкремешко е плѣненъ и убитъ веднага.

Австрийскиятъ механикъ отъ Виена Карлъ Куръ, намиращъ се въ болницата въ Станиславовъ въ момента, когато поляцитѣ заематъ града, съобщава за факти, които той увѣрява да е видѣлъ съ очитѣ си:

Болни и ранени украински войници сж убивани въ самата болница.

Единъ офицеринъ боленъ отъ петнистъ тифусъ е изнесенъ вечерята отъ леглото и застрѣлянъ сутринята въ 5 часа.

Къмъ това свидѣтелство се прибавятъ още голѣмъ брой други, които доказватъ, че подобни случаи ставатъ въ всички градове и въ много болници.

Ако плѣниците, раненитѣ и болнитѣ не биватъ убивани, то тѣ сж така ужасно гледани, че скоро умираатъ отъ силенъ побой, заразени рани или получени болести.

Отъ многобройни свидѣтелства, записани въ протоколи излиза не само, че украинскитѣ плѣнници не получаватъ никаква храна, но, и че сж лишени отъ обуша и дрехи и сж поставени въ такива условия на хигиенета, които ако не ги довеждатъ до смъртта, то навѣрно до неизлѣчими болести.

Подписаль: Д. Сидоренко
прѣдседатель на делегацията на Украинската Република въ Парижъ.

Украинскиятъ въпросъ въ френския печатъ.

Болшевизмътъ и Украина.

Кореспонденция отъ Букурещъ.

Въ „Temps“ отъ 25 юли за Украина четемъ слѣдното:

Сегга Украина не е болшевишка. Азъ се убѣдихъ въ това прѣзъ пътуването си, както изъ свободната територия, ако и изъ застата отъ войскитѣ на Ленина. За това свидѣтелствува миналото и сегашното. Когато, на 25 октомври 1917 година, болшевицитѣ взеха въ ржцѣтъ си властта въ Великорусия, членоветѣ на централната украинска Рада, състояща отъ 813 депутата, единодушно, наедно съ украинското правителство, отказаха да признаятъ Съвѣта на Народнитѣ Комисари. Затова на младата република бѣ обявена война отъ страна на Московското правителство. Слѣдъ побѣдата си надъ червенитѣ войски, републиката се еманципира отъ съвѣтския империализмъ. Украинския народъ избра тогава прѣдставители за Учрѣдителното събрание. И между тѣхъ имаше 175 украинци — противници на болшевизма, 30 депутати отъ друга народностъ, евреи, руси — сжщо врагове на болшевизма и само 25 партизани на болшевишката идея.

Прѣзъ врѣме на нѣмската окупация, можеше да се мисли, че хетманския режимъ, въведенъ въ Украина отъ войскитѣ на кайзера, ще доведе народнитѣ маси до болшевишки идеи; това би било естествено за единъ потиснатъ народъ, но това не стана. Напротивъ, украинския народъ послѣдва националнитѣ социалистически и демократически партии. Отъ 300 души депутати въ новия парламентъ*), 250 бѣха украинци и само 35 приятели на Ленина. Слѣдъ това, работническия конгресъ се изказа за война противъ болшевицитѣ, за свикване на парламента и за съюзъ съ Антантата.

*) Слѣдъ падането на Хетмана е билъ свиканъ така наречения „Трудовой Конгресъ“ изпълняващъ ролята на Парламентъ Б. ђ. л. Ред.

Причината на този неуспех на съветският идеен външна политика в Украйна се крие вън това, че 85% от населението се състои от селяни, които сж врагове на болшевиизма и не искат да дадат властта на градския пролетариат; 13% сж собственици, интелигенцията, индустриалци, търговци, занаятчии и хора упражняващи свободни професии.

Наистина, нѣкои политически партии, както напр. социално-демократитѣ (наречени независими) и социално-революционеритѣ (наречени лѣви), се бояха единъ моментъ, че Антантата ще имѣ попрѣчи на националния свободенъ животъ, както направиха нѣмцитѣ, и мислѣха за социална революция въ цѣлия свѣтъ. Но вече единъ мѣсець слѣдъ окупацията отъ рускитѣ болшевици, украинцитѣ отъ лѣвицата забѣлѣзаха своята грѣшка, изоставиха програмата си и заедно съ другитѣ партии възобновиха общото дѣло между народа, агитирайки противъ червениятъ потисници. Сега населението на Киевъ, Одеса и на половината отъ цѣлата република, освободена отъ болшевицитѣ съ усилията на народа и на интелигенцията, признава само властта на украинската национална Директория. Днесъ, може да се каже, че привърженицитѣ на болшевиизма въ Украйна не сж повече отъ тия въ Франция или Италия, стига Украйна да получи материална помощъ отъ страна на Антантата, за да може националната армия да пропѣди отъ територията си руската болшевишка армия и да бѣде унищоженъ по такъвъ начинъ болшевиизма въ цѣла бивша Южна Русия.

Политическитѣ водители наистина мислѣха, че е необходимо да се направятъ нѣколко социални реформи, напр. аграрна (земледѣлска), и нѣкои други, които сами се налагатъ. Враговетѣ на украинската идея използватъ това, като казватъ, че украинското правителство е съгласно съ Ленина и Троцки; тѣ говорятъ за нѣкакво споразумѣние съ партията на Бела Кунъ; тѣ говорятъ сжщо за „украински болшевиизъмъ“. Тѣзи, които твърдятъ това, смѣтатъ за болшевици не само всички социалисти, но и радикалитѣ-социалисти въ Франция, радикалитѣ въ Англия и демократитѣ въ Америка.

Ако болшевиизмътъ имаше успѣхъ въ Украйна, какъ ще се обясни сегашната окупация на Украйна отъ московскитѣ червени войски, а сжщо сериозната съпротива, който тѣ срѣщатъ тукъ? Истината е, че украинската армия, изоставена на собственитѣ си сили, дава прѣкрасенъ примѣръ на прѣданностъ на принципа на реда и правото, който принципъ възтѣржествува заедно съ Антантата. Враговетѣ на Петлюровскитѣ войници сж истинскитѣ помощници на болшевицитѣ, а не самитѣ войници, които се борятъ съ съветската тирания за независимостта на отечеството си.

За отношението на украинците към Деникина.

Тамъс въ броя отъ 25 юли пише слѣдното:

Въ извѣстни кръгове се разглежда въпроса за възможността за сътрудничество на украинските войски и армията на Деникина въ борбата срѣщу болшевиците. Това сътрудничество не е възможно на украинска територия.

Украинския народъ и украинската армия сж толкова противъ царизма, колкото и противъ болшевизма и вѣрватъ, че армията на Деникина се прѣдвожда главно отъ офицери реакционери, привърженици на царя. Пристигането на тѣзи офицери на украинска земя би могло да има лоши послѣдци специално за акцията противъ болшевиците, защото отчаялия се украински национализъмъ, който сега е подалечъ отъ когато и да е било отъ Ленина, би могълъ да се обърне къмъ него.

Източна Галиция.

„Journal de Genève“. 30 юли, 1919 г.

Получихме слѣдното писмо отъ Г. Едмонъ Прива, който се връща отъ Варшава:

Украино-полската война е спрѣна. — Западната украинска република е оттеглила войските си задъ старата австрийска граница при Збруцъ и ги е съединила съ тия на Велика Украина, руска прѣди, за да вземе Киевъ отъ червената армия. „Матенъ“ съобщава, че Съвѣта на петѣтъ е присъединилъ Източна Галиция къмъ Полша. Новината не е точна. Ето буквалния текстъ на рѣшението на Върховния Съвѣтъ на съюзните сили, отъ 11 юли:

„Упълномощава се полското правителство да учрѣди гражданно управление въ Източна Галиция, слѣдъ като сключи съ съюзните и сдружени държави едно условие, чиито клаузи, да осигурятъ, доколкото е възможно автономия на територията и политическите, религиозни и лични свободи на жителитѣ.

Това условие ще почива върху правото за самоопредѣление, съ което ще си послужатъ жителитѣ на Източна Галиция, когато работата докосне политическото имъ поданство. Врѣмето, когато ще стане това, ще се фиксира отъ съюзните и сдружени сили или отъ органъ, който тѣзи сили упълномощатъ“.

Украинците сж протестирали противъ несправедливостта на това рѣшение. На 3 юли е била поканена делегацията имъ въ Парижъ да се яви прѣдъ подкомисията за полските дѣла за да разискватъ върху вътрѣшното уреждане на Източна Галиция. Тя отклонява тази покана, направена съ много неподходящи думи. Това бѣше една грѣшка, защото

отсъстваващите сж винаги виновни. Украинската Директория отзовава шефа на делегацията г. Сидоренко и го замества съ князь Тышкевичъ, добръ познатъ въ Швейцария и въ много добри отношения съ Съглашенскитѣ държави. Отъ нѣколко мѣсеци насамъ той прѣдставляваше Украина въ Римъ, при Ватикана.

Макаръ и да изглежда интъкъ, за поляцитѣ бѣше по-добръ да стане Източна Галиция неутрална чрѣзъ плебисцитъ и да се управлява врѣменно отъ една съглашенска комисиия, защото навѣрно биха имъ прѣдоставили да бждатъ и сдия и страна. Задачата на цивилния имъ комисаръ е особено деликатна. Ако той уважава напълно правата на украинското болшинство, което съставя двѣ трети отъ населението, и ако той заедно съ него избира чиновникитѣ той ще стане скоро непопуляренъ въ Варшава, кждѣто ще го нападатъ въ Диетата, привърженцитѣ на анексията. Ако той потиска украинското национално движение, като си служи съ военна възбрана за вѣстникитѣ на украински и интерниране на интелигенцията, съюзникитѣ не ще го признаватъ, защото тѣ не ще позволятъ да се направи плебисцитъ безъ да е осигурена свободата на съвѣстъта. Ще кажатъ, че единъ шеговитъ дипломатъ е искалъ да изпита Полша, като и е сложилъ капанъ съ двѣ врати.

Много ми бѣше приятно да констатирамъ, че въ Варшава всички умни политици сж съгласни върху опасността за страната, ако се създаде предентизъмъ съ обединението на земи съ различно население. За нещастие на практика, по въпроса за Източна Галиция се колебаятъ и най-благоприятно настроенитѣ умове. Отначало, рѣшението взето за Данунгъ е излъгало надеждитѣ на поляцитѣ. Боейки се да не би Германия съ Ленина да прѣкъсне връзката имъ съ Балтийско море, мнозина викатъ за обща граница съ Ромъния, за да има сигуренъ достъпъ къмъ Черно море. Остава да се знае дали тази сигурностъ е добръ гарантирана, не трѣба ли да се мине прѣзъ тѣлата на 4 милиона непокорни украинци въ Галиция и Буковина.

Послѣ мнозина се опасяватъ, и съ право, отъ възстановяването на великата руска империалистична държава и се боятъ да не би тя да достигне Карпатитѣ, въ случай че Източна Галиция бжде дадена на Украина, която съюзникитѣ на всѣка цѣна искатъ да вмъкнатъ въ лоното на Русия. Какво да се прави, за да се избегне тази опасностъ?

За да може да се присъедини Източна Галиция, поляцитѣ ще трѣба да употрѣбятъ натискъ върху населението, защото резултатътъ отъ единъ свободенъ плебисцитъ не ще бжде благоприятенъ за тѣхъ, ако се сжди по изборитѣ въ австрийския парламентъ и областната Диета, въ които общата

сума отъ гласовѣтъ на украинцитѣ и евреитѣ надминава $\frac{1}{4}$ отъ числото на всички гласове. Това население, недоволно, търси постоянно опора отъ страна на Русия и влиянието на послѣдната ще се простира до Карпатитѣ, и то вече не като влияние на единъ малко желателенъ съсъдъ, а като една много по-опасна вътрѣшна интригуваща сила.

Както казваше много справедливо единъ полски държавникъ, който знае добръ историята, независимостта на Полша не ще бѣде трайна наредъ съ велика Русия. „Трѣба да се постави между нея и насъ, ми казваше Г. Кухаржевски, една Украйна и една Литва, които да ни симпатизиратъ“. Въ това е цѣлия въпросъ. Самитѣ украинци разбиратъ, че Русия може нѣкога да ги русифицира, когато Полша никога не ще сполучи да ги ополячи. Така че, въ тѣхенъ интересъ е да се опратъ на съсъда си на Западъ, понеже отъ тази страна опасността е по-малка. За нещастие, борбата е съживила ужасна ненавистъ. За да се смекчи тя, би трѣбало поляцитѣ да започнатъ да водятъ една съвсѣмъ друга политика въ Източна Галиция и да използватъ пълномощието, което имъ се даде отъ Антантата, и покажатъ на свѣта единъ примѣръ за политическа прѣвидливостъ, като направятъ веднага тази земя автономна и независима република, съ свободно избранъ парламентъ. Би трѣбало тѣ да се откажатъ отъ всички проекти за колонизация, отъ всички мѣрки на възбрана върху печата, и вмѣсто да се отнасятъ враждебно къмъ украинската пропаганда, напротивъ да я подкрѣпятъ енергично въ противовѣсъ на нѣмското влияние и да помагатъ на Украина да възстанови своята независимостъ и единство, но не противъ Полша, а въ съгласие съ нея. Г. Морачевски, бившъ прѣдседателъ на Съвѣта, който изпъди нѣмцитѣ отъ Варшава, току-що публикува една забѣлжителна брошура въ този духъ.

Идеята — съжа на Г. Клемансо — за една пространна държава—тампонъ отъ 50 милиона население, образуваща стѣна между Германия и Русия, е неосъществима подъ формата на една анексионистична Велика Полша, която les irréductibles ще отслабятъ, но би било напълно възможно, ако има едно трайно споразумѣние между етнографическа Полша и независими Литва и Украина, сдружени противъ руско или нѣмско империалистическо покушение върху тѣхнитѣ владѣния.

Въ Варшава се намиратъ, и дори на много високи държавни служби, хора, които желаятъ най-живо едно такова рѣшение и които биха били готови на голѣми отстъпки въ Източна Галиция, за да го улеснятъ . . . Но тѣ се боятъ отъ извѣстни течения въ пресата и главно отъ Антантата, която изглежда да е абсолютно противъ независимостта на Украина и изобщо на инородцитѣ въ Русия. „Бихъ искалъ такава независимостъ, казваше генералъ Пилсудски, президента на

републиката, но не искамъ да се карамъ за това съ Съглашението".

Това е единъ омагьосанъ кръгъ, който трѣба да се разкъсва. Ако Антантата бѣше убѣдена, че Полша е способна да се слобри съ източнитѣ си съсѣди и да води съ тѣхъ една голѣма конструктивна политика, тя по-малко би се интересувала отъ общоруската кауза. Франция, специално, като си запазва Украина и Полша за зони на влияние, има голѣмъ интересъ да спомогне за едно споразумѣние между тѣзи двѣ страни, но полската политика на Изтокъ се показва до сега много отрицателна. Менъ дори ми се струва, че въ Варшава има само едно точно, официално схващане по този въпросъ, както и въ еврейския въпросъ; задоволяватъ се изобщо съ дълги оплаквания противъ всѣкакъвъ видъ нѣмски интриги и не виждатъ нищо положително да имъ се противопоставятъ. И така, не трѣба да си прави човѣкъ илюзии: ако Източна Галиция не остане украинска, има много повече шансъ тя да мине въ края на краищата къмъ Велика Русия, отколкото къмъ Полша. Това е мнѣнието и дори желанието на мнозина съглашенски дипломати.

Сега е значи часа, нашитѣ приятели въ Варшава да се издигнатъ надъ дребнитѣ интереси и да ги жертвуватъ на голѣмитѣ тайни. Сега е часа, тѣ да покажатъ мъдростта си въ Галиция и да направятъ всичко за да не попадне Украина въ ржцѣтъ на Русия. Сега е най-послѣ часа, нашитѣ прѣдставители въ Парижъ да пледиратъ прѣдъ Антантата за украинската независимостъ. Като работятъ върху тази независимостъ, докато не е вече късно, тѣ защищаватъ съ това съществуването на Полша . . . и това е справедливо.

Едмонъ Прива
(Edmond Privat).

Посѣщение у Петлюра.

(Отъ „Petit Parizien“).

Букурещъ, юли 919 г.

Вагонъ-салонъ, свѣтло синъ, съвсѣмъ новъ. Телефонна жица го съединява съ малката станция, скрита нѣйдѣ въ бѣлата степъ. Около стѣпалата се разхожда караулъ. Тамъ живѣе Петлюра, чийто животъ е непрѣстанно тичане. Единъ войникъ, добро момче, ме завежда въ салона въ най-модеренъ стилъ, тапициранъ съ тъмни, на цвѣта, тапети. Прѣдседателя е тамъ. Той е облѣченъ въ зимна антери, каквито раздаваха на войницитѣ въ края на войната, единъ видъ блуза памуклия, съ клопове отъ ширитъ, вмѣсто копчета.

Приема е простъ, тона чисто републикански, нито слѣда отъ маниерността на единъ Керенски. Но, повече отколкото жестоветѣ или думитѣ, самата фигура прави впечатление и задържа вниманието. Физиономията можща, много подвижна, изразява животъ на силни чувства и навикъ, по-скоро придобитъ отколкото естественъ, на енергична рѣшителностъ. Подъ руситѣ коси и широкото чело, очитѣ, малко изморени, сж сини и прозрачни. Устата, съ оцърбени жбви, издава неговия навикъ къмъ прѣпирня и налагане на мисълта. Често, обаче, цѣлата физиономия се усмихва съ странна усмивка. Мечтателя се открива тогава въ трибуна, но мечтателъ, когото прѣслѣдваната мечта прави, неумолимъ. Защото, трогателната, малко далечна усмивка на Петлюра е по-ужасна отъ веселия и мраченъ смѣхъ на Лениина.

Едва бѣхме размѣнили нѣколко думи, прѣдседателя мина къмъ главния въпросъ.

— Имаме нужда, ми заяви той безъ заобиколки, отъ ефикасна и бърза материална подкрѣпа. Ние сме първитѣ, които наченаха борбата срѣщу болшеvizма. Ние не прѣстанахме да се боримъ срѣщу него. Нашитѣ хора сж изморени. Тѣ вѣрваха въ съединената помощъ, но днесъ тѣ се боятъ.

Единичката наша помощъ ни иде отъ народа и нашата армия трѣба да остане армия демократична и национална. Ето защо нашитѣ войници не ще приематъ никога да работятъ съ рускитѣ доброволци, които тѣ видѣха да работятъ съ нѣмцитѣ и които сж символъ на реакция за тѣхъ. Доброволци и болшевици, нашитѣ бъркатъ всичко въ една обща умраза. Защото това е все сѣверна Русия, идяща да създава закони у насъ.

Слѣдъ вѣковно робство, Украина е жадна за животъ. Може този пътъ тя да пропадне. Но, единъ день, частъта на отплата и свобода ще удари. До тогава не ще има миръ за Европа.

Надѣваме се, обаче, че Антантата ще признае справедливостта на нашата кауза. Отъ наша страна, въ борбата срѣщу общия неприятелъ, ние ще съумѣемъ да покажемъ нашата признателностъ и да се покажемъ вѣрни братя по оръжии. Нека ни дадатъ само първа подкрѣпа, отъ която се толкова нуждаемъ, защото, ако не я получимъ, ние не ще напуснемъ битката, но не ще ни остане нищо друго, освѣнъ да умремъ съ знаме въ ръка, та поне нашитѣ дѣца да могатъ по-късно да обератъ плода отъ жертвата!

Произнасяйки тая послѣдна фраза, гласа му, до тогава убѣдителенъ и треперащъ, заглъхна. Той замълча и пакъ странно се усмихна. Той бѣ отново обзетъ отъ своята мечта.

„Вие видѣхте Петлюра, — ми каза на излизане, моя прѣводчикъ. Нѣма у насъ човѣкъ да не го обича. Ние поставяме бждешето си въ негови рѣци.“

Той трѣбаше да ви каже, че ние отдаваме надеждата си на Франция.“

„Франция е най-далечъ, географически, отъ нея; не се страхуваме отъ настойничество, подчинение и затова тукъ сж много близко до нея; политическитѣ и икономически интереси на Франция биха могли да намѣрятъ тукъ прѣдимства, каквито никоя друга държава въ свѣта не би могла да даде. Правителството на Републиката бѣше разбрало това когато, въ 1917 г., бѣше пратило въ Киевъ генерала Табуисъ. Защо обстоятелствата отъ 1917 г. не сж вече годни днесъ?“

Сега състоянието на украинския въпросъ е напълно ясно: ако Антантата признае Украина, за днесъ Антантата ще спечели разкапването на болшевицитѣ и мира на Изтокъ; утрѣ тя ще види да се отвори, съ най-голѣми икономически надежди, прѣградата на Изтокъ, което е необходимо условие за мира. Ако Антантата, напротивъ, не признае новата република, тя ще фаворизира всички планове на съвѣтския режимъ; войната ще продължи, и може би утрѣ, ще възбуди враждата на тоя народъ, който не иска друго, освѣнъ да се сближи съ нея и който отъ своитѣ страдания извлича по-голѣмо съзнание за своята националность.

Съставътъ на Украинския Министерски Съвѣтъ.

Министръ-Президентъ — Б. Мартосъ.
 Министръ на Вътрѣшнитѣ Работи — И. Мазепа.
 Министръ на Войната — Сиротенко.
 Министръ на Външнитѣ Работи — Темницьки.
 Министръ на Народната Просвѣта — Крушелницки.
 Министръ на Земледѣлието — Ковалевски.
 Министръ на Общитѣ Сгради — Шрамченко.
 Министръ на Правосъдието — И. Левитски.
 Министръ на Финанситѣ, Търговията и Индустрията —
 Кривецки.
 Министръ на Морскитѣ Работи — И. Билински.
 Министръ на Труда — Безпалко.
 Министръ на Вѣроизповѣданията — Липа.
 Министръ на Пѣтищата и Съобщ. — Лукашевичъ.
 Министръ на Пошитѣ и Телеграф. — Лизанивски.
 Държавенъ контрольоръ — Симоновъ.
 Държавенъ Секретаръ — Корчински.

Хроника

Нищо чуждо.

Поляците представиха на Парижката конференция меморандумъ въ който претендиратъ, освѣнъ за Източна Галиция още и за слѣднитѣ безспорно украински области:

1) Територията на Пинскитѣ блата и западната частъ на Волинската губерния.

2) Западната частъ на Подолска губ. (Проскуровски, Каменецъ-Подолски и частъ отъ Н.-Ушички уѣзди).

Нахлуването на поляцитѣ въ Велика Украина.

Осществявайки империалистичнитѣ си планове поляцитѣ размѣстватъ войскитѣ си въ прѣдѣлитѣ на Волинската и Подолска губернии, въ тила на Украинската армия, която се сражава противъ болшевицитѣ.

Положението на украинцитѣ, интернирани въ Чехо-словашко.

Слѣдъ поражението на украинската армия въ Галиция, първата планинска бригада на тази армия, командувана отъ Черски, защищавайки се отъ заобикоилитѣ я поляци, прѣмина Чехо-словашката граница. Бригадата състояща се отъ 4000 войници и 70 офицери, биде разоржжена отъ чехитѣ и слѣдъ това интернирана въ лагеритѣ около гр. Нѣмско-Яблонне въ южна Чехия. Къмъ интерниранитѣ, чехитѣ се отнасятъ твърдѣ добръ и хуманно. Въ парично и продоволствено отношение, интерниранитѣ сж поставени наравно съ чешкитѣ войници и офицери. Въ лагера украинцитѣ се ползватъ съ пълна свобода. Избора на администрацията и подържането на реда въ лагера е прѣдоставено на самитѣ украинци. Всички интернирани иматъ право да ходятъ свободно въ града, въ опрѣдѣленото за това врѣме. Както властитѣ, така игридското население проявяватъ къмъ тѣхъ истински братски чувства. Споредъ думитѣ на интерниранитѣ, тѣ добили впечатлението, какво чехитѣ сж единственъ славянски народъ, който разбира и искрено симпатизира на Украина.

Украинскиятъ въпросъ въ Канадския парламентъ.

Въ послѣдното засѣдание на Канадския Парламентъ, украинскиятъ депутатъ Семенъ Гусъ запиталъ прѣдседателя Борденъ, какво сж направили канадскитѣ депутати прѣдъ мирната конференция за да попрѣчатъ Източна Галиция да

бжде дадена на поляците. Депутатът напомнил, че въ Канада живеят сега около 450,000 украинци отъ Галиция, които сж показали пълна лоялност къмъ Канада и много отъ които сж умрѣли на западния фронтъ, като доброволци. Министър-прѣдседателътъ отговорилъ, че твърдо вѣрва, какво всички народности ще бждатъ запазени и правата имъ осигурени.

Швейцарско-украинската търговска камара.

Отъ Бернъ съобщаватъ: Шефътъ на стопанския отдѣлъ е приелъ прѣдставителя на извънредната търговска и финансова мисия на Украинската народна република и е ималъ съ него сърдечна бесѣда върху стопанскитъ и търговски въпроси на Украина. Федералния съвѣтникъ е привѣтствувалъ радостно инициативата на нашата мисия за сближаването на двѣтъ републики. За основаването на камарата, мисията е посвѣтила цѣлата си дѣйностъ, прѣдъ видъ важността на това учрѣждение въ връзка съ развитието на търговскитъ отношения между Украина и Швейцария.

Тази търговска камара ще е първия практически изразъ на исканията на нашето отечество да работи въ пълно съгласие съ Западна Европа.

Украинскитъ кооператори на международния конгресъ на кооперациитъ.

Въ Парижъ на 28 юни се закри конгресътъ на кооперациитъ на съюзнитъ и неутрални държави. Кооперацията на украинската република биде прѣдставена отъ професоръ Михайлъ Грушевски и професоръ Исаевичъ, делегати на общоукраинскитъ съюзи: „Днипросоюзъ“, „Украинската Народна Банка“ и „Централа“. Тѣзи делегати сж били упълномощени да прѣдставляватъ общото дѣло на кооперациитъ на украинската република. Делегатитъ, отъ името на Украинската кооперация привѣтствуватъ конференцията и излагатъ на кратко за работата си, извършена въ тѣхната страна. Членоветъ на конференцията изслушватъ съ голѣмъ интересъ доклада имъ.

Вниманието на конференцията е било привлечено особено отъ двѣ прѣдложения на прѣдставителитъ на Украина: 1-о, за неутрализацията на продуктитъ на кооперациитъ и прѣвоза имъ прѣзъ войната; 2-о, за организиране международенъ кооперативенъ кредитъ. Първото прѣдложение е било прието изцѣло отъ конференцията, понеже се подкрѣпи отъ влиятелнитъ прѣдставители на Франция. Второто прѣдложение е било прието прѣзъ втората часть на конгреса, благодарение енергичната поддържка отъ страна на белгийцитъ.

Українські делегати сж били поканени отъ чешкитѣ кооператори да вземать участие въ кооперативния конгресъ въ Прага, опрѣдленъ да бжде въ срѣдата на августъ.

Українскія націоналенъ химнѣ.

Ще не вмерла Україна і слава і воля,
Ще нам, браття-козаки, усміхнеться доля.
Згинуть наші вороги, як роса на сонці
Запануем, браття, знов у своїй сторонці.
Душу, тіло ми положем за свою свободу
І покажем, що ми браття козацького роду.

Наливайко і Павлюк і Тарас Трясило
Із могили кличуть нас на святее діло.
Гей, згадаймо славу смерть лицарства-козацтва,
Щоб не втратить марно нам свого юнацтва.
Душу, тіло ми положемъ за нашу свободу і т. д.

Гей, Богдане, гей, Богдане, славний наш Гетьмане,
Нащо віддав Україну Москві на поталу.
Щом вернути її честь, ляжем головами,
Назовемся України вірними синами.
Душу, тіло ми положем за нашу свободу і т. д.

Станем, браття, в бій кривавий від Сяну до Дону,
В ріднім краю панувати не дамо нікому.
Чорно море ще всміхнеться, дід Дніпро зрадіє,
Ще в нашій Україні доленька наспіє.
Душу, тіло ми положем за нашу свободу і т. д.

Важна грѣшка.

На 14 страница трѣба да се закриятъ скобкитѣ слѣдъ думитѣ „на селската и обща курия“, така че цѣлата фраза — „Тѣзи нещастни избори и досега се помнятъ отъ українскитѣ интеллигентни и селяни и сж увеличили само умразата на цѣлото украинско общество къмъ поляцитѣ“ — остава извънъ скобкитѣ.